

Éjszakai sport a gyermekvédelem tükrében – Az éjféli pingpongbajnokság, a prevenció egyik lehetséges eszközének bemutatása és hatékonyságvizsgálata

Doktori értekezés

Sztankovics Ágnes

Testnevelési Egyetem
Sporttudományok Doktori Iskola

Témavezető: Dr. Gombocz János professzor emeritus, CSc

Hivatalos bírálók: Dr. Csepela Yvette egyetemi adjunktus, PhD
Dr. Varga Imre főiskolai docens, PhD

Szigorlati bizottság elnöke: Dr. Takács Ferenc professzor emeritus, CSc
Szigorlati bizottság tagjai: Biróné Dr. Nagy Edit professzor emerita, CSc
Dr. Bognár József egyetemi docens, PhD
Dr. Gáldi Gábor, egyetemi docens, PhD

Budapest
2016

TARTALOMJEGYZÉK

1. BEVEZETÉS	4
1.1 A témaválasztás indoklása.....	6
1.2. Problémafelvetés.....	11
1.3. Jelenkori tendenciák.....	13
1.4. Éjszakai kosárlabda –Midnight Basketball League – AMBLP.....	15
1.5. Nem mese ez, hanem MÉSE - Magyarországi Éjféli Sportbajnokságok Egyesülete.....	18
1.6. Dilemmák – Kételyek?.....	21
2. SZAKIRODALMI ÁTTEKINTÉS	24
2.1 A család, mint elsődleges szocializációs közeg.....	24
2.2. Sportszocializáció.....	27
2.3. Sportolási szokások alakulása.....	31
2.4. Sportolni, de miért is?.....	33
2.5. Sportpedagógiai alapvetés.....	37
2.6. A sport, mint pedagógiai eszköz a személyiség fejlődésében.....	41
2.7. Gyermekvédelmi kitekintés.....	51
2.8. A deviáns viselkedés és annak okai.....	55
2.9. Kortárcsoport hatása – prevenciós lehetőségek.....	60
2.10. Hátrányos helyzetű fiatalok prevenciós, reszocializációs programjai.....	67
3. CÉLKITŰZÉSEK	71
A szülői háttér és családi mintához kapcsolódó hipotézisek.....	73
A magyarországi éjszakai pingpong program hatására vonatkozó hipotézisek ..	73
A klubba lejáró fiatalok énképére és értékrendjére vonatkozó hipotézisek.....	74
4. MÓDSZEREK	75
4.1. A minta jellemzése és a mintavételi eljárás.....	75
4.1.1. A kutatásban szereplő klubok kiválasztása, ill. a szakirodalom, valamint személyes tapasztalatok alapján történő bemutatásuk.....	76
4.1.2. A megválaszolás jellemző körülményei és a mintavételi eljárás.....	82
4.2. Alkalmazott módszerek.....	83
4.2.1.Szülői háttér és családi minta vizsgálata.....	83
4.2.2. A magyarországi éjszakai pingpong program a résztvevők életére gyakorolt hatása.....	84
4.2.3. A klubba lejáró fiatalok énképe és értékrendje.....	84

4.3. Adatfeldolgozás, adatelemzés	85
5. EREDMÉNYEK	86
5.1. Az éjszakai sport gyermekvédelmi vonatkozásainak vizsgálata	86
5.2. Demográfiai tényezők, jellemzők	86
5.3. A magyarországi éjszakai pingpong program hatása.....	94
5.4. A klubba lejáró fiatal énképe és értékrendje	101
6. MEGBESZÉLÉS.....	106
6.1. Szülői háttér és családi minta vizsgálata	106
6.2. A magyarországi éjszakai pingpong program hatása.....	107
6.3. A klubba lejáró fiatalok énképe és értékrendje	108
7. KÖVETKEZTETÉSEK	109
7.1. Szülői háttér és családi minta vizsgálata	110
7.2. A klubba lejáró fiatalok énképe és értékrendje	111
7.3. A magyarországi éjszakai pingpong program résztvevőkre gyakorolt hatása.....	112
8. ÖSSZEFOGLALÁS.....	116
9. SUMMARY	117
10. FELHASZNÁLT IRODALOM.....	118
11. A DISSZERTÁCIÓ TÉMÁJÁBAN MEGJELENT PUBLIKÁCIÓK JEGYZÉKE..	131
12. KÖSZÖNETNYILVÁNÍTÁS.....	132
14. MELLÉKLETEK.....	134

Táblázatok és ábrák jegyzéke

Táblázatok

1. sz. táblázat: Összefoglaló táblázat a kutatásban alkalmazott kérdőívekről	75
2. táblázat: A 20 éves és annál fiatalabb válaszolók száma, nemenkénti aránya és életkori adatai lakóhely szerinti megosztásban	87
3. táblázat: Iskola-kedvelés nemenként, százalékos megosztásban.	89
4. táblázat: Kedvelt időtöltésként megjelölt tevékenységek a válaszadók százalékos arányában	89
5. táblázat: A válaszolók szüleinek iskolai végzettsége nemenként	90
6a. táblázat: A válaszadók családjának átlagos társadalmi-gazdasági indexe lakóhelyszerinti megosztásban	93
6b. táblázat: A fiúk és lányok szüleinek százalékos aránya az egyes társadalmi-gazdasági kategóriákban	93
7. táblázat: A résztvevők szüleinek korábbi sportolási szokásai százalékos arányban	93
8. táblázat: A klubba járás indokaiként megjelölt szempontok a válaszadók százalékos arányában, nemenkénti megosztásban	95
9. táblázat: A klubba járás ideje és az átlagos önértékelési mutatók	98
10. táblázat: A verekedést, mint problémamegoldási eszközt tekintők száma a klubba járás gyakorisága szerint	99
11. táblázat: A szabályszegésről alkotott vélemények a klubba járási gyakoriságok bontásában	101
12. táblázat: A válaszadók önértékelési mutatói a Rosenberg féle értékek alapján	102
13. táblázat: A Rokeach teszt értékeinek rangsora	104
14. táblázat: A tulajdonságok sorrendje	105

Ábrák

1. ábra: A kutatásban szereplő klubok magyarországi elhelyezkedése	81
2. ábra: A 20 éves és annál fiatalabb válaszolók százalékos részarányai a különféle oktatási intézménytípusokban	89
3. ábra: A szülők iskolai végzettsége a 20 éves és annál fiatalabb válaszolók százalékos megosztásában	92
4. ábra: A 20 éves és fiatalabb válaszolók klubba járási ideje százalékos megosztásban	94
5. ábra: A klubba járás rendszeressége, százalékos megosztásban	95
6. ábra: Amiért szívesen járnak a klubba, százalékos megosztásban	96
7. ábra: Az éjjeli pingpong alternatívái a válaszadók említéseinek százalékos arányában	97
8. ábra: Reakciók a bosszantásra százalékos megosztásban	99
9. ábra: A barátság ismérvei százalékos megosztásban	100
10. ábra: A fiatalok elképzelése szerint a klubba járás óta történt változások	102

“Azok az értékek, amelyeket az ember megtart, megtartják őt is”.
(Ralf Schneider, 1998,12)

1. BEVEZETÉS

„Nálunk a sport az egyetlen kábítószer”(Faragó Sándor)

Több mint huszonöt évvel ezelőtt, 1986-ban G. Van Standifer, az Egyesült Államok Maryland nevű városában dolgozó fekete szociális munkás azt tapasztalta, hogy a fiatalkori bűnözéssel összefonódó kábítószer kereskedelem a naplemente utáni időszakban, este kilenc és hajnali három óra között virágzik a legjobban. Az utcán ekkor lézengő fiatalok nagyobb eséllyel keveredtek “balhéba”, mint nappal kódogó társaik.

Standifer elhatározta, hogy prevencióss céllal, az adott időintervallumban sportfoglalkozásokat, éjszakai kosárlabda-mérkőzéseket rendez az utcán céltalanul csellengő, tétlenül bóklászó fiatalok számára. Ennek eredményeképpen, egy év leforgása alatt az adott régióban felére csökkent a fiatalok bűnözése. A program pozitív eredményeit látva, nem egészen két éven belül az Egyesült Államok csaknem minden tagállamában működni kezdtek a hasonló, prevencióss jellegű sportklubok.

Hazánkban az éjszakai kosárlabdázáshoz hasonló, prevencióss jellegű civil kezdeményezéseknek nem volt jelentős múltja. A megfelelő pénzügyi háttér hiányában, kezdetben úgy tűnt, szinte megoldhatatlanok és kivitelezhetetlenek az ilyen irányú próbálkozások, annak ellenére, hogy a rendszerváltást követően, a munkahelyek átalakulásával, a lehetőségek csökkenésével, a szabadidős tevékenységek visszaszorításával megnőtt az utcán, szülői felügyelet nélkül, tétlenül kóborló, céltalanul csellengő gyermekek, fiatalok száma.

Az első Standiferhez hasonló, és itthon máig népszerű, prevencióss szabadidős tevékenység elindítása Dr. Faragó Sándor nevéhez fűződik, aki kidolgozta a Magyarországi Éjféle Sportbajnokságok Egyesületének (MÉSE) programját. Dr. Faragó Sándor, korábban

gyermekpszichiáterként dolgozott, majd később az óbudai Vörösvári úton praktizált gyermekorvosként.

Standifer tapasztalataira és módszerére alapozva, megszervezte és irányította az utcán kóborló fiatalok számára az éjszakai pingpongversenyeket, amelyek jelentős mértékben hozzájárultak ahhoz, hogy a csellengő gyerekek, fiatalok ne az utcán bókászva töltsék szabadidejüket, hanem egy közös sporttevékenységen, a pingpongozáson keresztül tapasztalják meg a közösség megtartó erejét, valamint azt, hogy a szabadidejüket értékesen, színesen is eltölthetik anélkül, hogy kábítószerhez nyúlnának, vagy egyéb bűncselekményt követnének el.

Kutatásom elsősorban a sport, mint gyermekvédelmi prevenciós lehetőség alkalmazására irányul, megvizsgálva a családmodell és a konfliktusmegoldás elsajátításának kapcsolatát, a deviáns viselkedés kiváltó okait, a gyermekkori hibás szocializációs folyamatok, - valamint a kortárs csoport - egyénre történő negatív hatásait. Ezeket felül bemutatásra kerül az "ötletgazda" AMBPL szervezet, ill. a MÉSE indulása, működése, jelenlegi tevékenysége is.

Dolgozatomban arra keresem a választ, milyen módon lehet sporttevékenységen keresztül távol tartani a fiatalokat a bűnözéstől, valamint az értéktelen szabadidős tevékenységektől. Mi kell ahhoz, hogy a kortárs csoport hatása pozitívan érvényesülhessen, és hogyan vehető rá egy fiatal, hogy inkább a sportolást válassza a „jópofának” tűnő, törvénybe ütköző balhék helyett. Erre, az ország különböző városaiban működő éjszakai pingpong programon keresztül kerestem a választ.

A kutatás során alkalmazott kérdőívek kitöltésében a Holdsugár Magyarországi Éjfél Sportbajnokságok Egyesületének éjszakai pingpong programjában résztvevő fiataljai voltak segítségemre.

1.1 A témaválasztás indoklása

Szabadidejükkel mit kezdeni nem tudó fiatalok energiáinak lekötése sohasem volt egyszerű feladat. Talán nem is volt olyan szakasza a történelemnek, amikor ennek a problémának megoldására a társadalom, az adott kor egyértelmű, mindenki számára elfogadható és használható lehetőségeket tudott volna felkínálni, ebből adódóan a megoldások keresése is inkább korszakhoz kötött volt.

A korábbi években, amikor több generáció élt együtt, nemegyszer szükség születte megoldásként, és a nagyszülők együtt laktak a fiatal szülőkkel, valamint azok gyermekeivel, ez a probléma más formában, és talán kevésbé nyugtalanító módon volt jelen az életükben. Ha a családból valakinek dolga akadt, és el kellett mennie otthonról, a gyerekeket nyugodtan rábízhatta egyik másik családtagra, aki iránt bizalommal volt, és aki számára természetes volt ennek a feladatnak a vállalása. Abban az időben a gyermekek és a fiatalok jobban szem előtt voltak, játékaik, szabadidős tevékenységeik is másmilyenek voltak, mint a mai gyerekéké, valamint a rájuk vigyázó felnőttek felelőssége is közös volt, mivel intenzívebben jelen voltak egymás életében, mint napjainkban. Működött ez oly módon is, hogy az emberek, nemcsak a saját családjukban élőkre, hanem adott esetben a szomszédék gyermekeikre is vigyáztak. Ez azonban nemcsak a felnőttek, hanem az “apróbb nép” számára is elfogadott volt. Mára azonban ez a beváltak tekintett rendszer működésképtelenné vált. Gombocz (2010) ennek okait elsősorban a napjainkban tapasztalható elidegenedésben, a városiasodásban, a bizalmatlanságban látja, amelyek torzítják és rombolják az emberek közötti egészséges kapcsolatot, aminek következtében a felnőttek pedagógiai felelőssége nem tud hatékonyan működni.

A háború utáni idők sanyarú körülményei összekovácsolták, közösséggé formálták az egy házban, utcában élő gyerekeket. Ebből következett az is, hogy nem feltétlenül kellett egy családhoz tartozniuk ahhoz, hogy együtt, értékesen és értelmesen el tudják tölteni a szabadidejüket. A mai, előre gyártott játékok dömpingje, illetve a televízió által kínált, rendkívül szegényes és igénytelen gyermekműsorai helyett, saját kreativitásukra támaszkodva kellett szabadidős tevékenységeket kieszelniük, hiszen játékra más lehetőségük nemigen

volt. Hazánkban a televízió 1957-től kezdte meg a rendszeres műsorsugárzást, amely erősen befolyásolta, majd később jelentősen átformálta, sőt nem túlzás azt mondani, deformálta a gyerekek és fiatalok szabadidős játéktevékenységeit. (A képernyőn megjelenő, nem ritkán agressziót bemutató műsorok gyerekekre és fiatalokra gyakorolt hatását az Egyesült Államokban, már az ötvenes évektől kezdve vizsgálták. A Pennsylvania Egyetem két kutatója Stein és Friedrich, 1972-ben végzett kísérlete alapján bebizonyosodott, hogy az agresszív filmet néző fiatalok azonosulnak a filmbeli szereplőkkel és azok magatartásával, valamint negatív problémamegoldó eszközeikkel. Ezzel szemben azok a gyerekek, akik pozitív üzenetű műsorokat néztek együttműködőbbek, figyelmesebbek, önzetlenebbek voltak. (<http://www.szavazo.hu/Publicisztika/media/televizios%20eroszak.html>, utolsó hozzáférés: 2013. január 24.)

Magyarországon a szabadidős tevékenységek között talán a sportklubok voltak a legjelentősebbek, pontosabban a sportegyesületekben zajló sportfoglalkozások, ahol nagy hangsúlyt kaphatott az egyéni megmérettetés is. Nem kellett élsportolónak lenni ahhoz, hogy valaki bekerülhessen egy klubba, ahol aztán biztonságos közegben, egy csapat tagjaként, rendszeresen sportolhasson.

Az ötvenes években a sport, az élsport legnagyobb értéke a külföldi utazási lehetőség volt, amely meghatározó volt az értékrendszerben, és a fiatalok életszemléletét illetően, amelynek következtében akkoriban mindenki sportolt valamit. Később, az életszínvonal és életkörülmények változásával ezek az értékek devalválódtak, mivel a külföldi utakhoz, azok anyagi előnyeihez más módon is hozzá lehetett jutni, ezért nagymértékben lecsökkent a sport ilyen jellegű motivációs szerepe (Takács, 1989).

A hatvanas években megjelenő, különféle szabadidős elfoglaltságok szervezettebb formáinak felbukkanásával megnőtt e tevékenységek közti választási lehetőség is. Többek között művelődési házak, iskolák, sport- és egyéb, pl. természetbarát egyesületek, kínáltak különféle programjaikat, sokszor ingyen, de legalábbis megfizethető áron. Itt kell megemlíteni azt a nem mellékes tény is, hogy az ilyen jellegű tevékenységek elsősorban a fiatalok összefogását és közösség építését célozták.

Ezekon a foglalkozásokon, többé-kevésbé lekötötték a résztvevők energiáit, és ily módon mindenki megtalálhatta a maga számára leginkább testre szabott elfoglaltságot, sőt a közös kirándulásokon, szakkörökön való részvétel, többek között ismerkedési lehetőségeket is kínált. A szabadidős tevékenységek palettáján megjelenő különféle programoknak megvoltak a maguk szabályai, amelyek betartása, hozzásegítette az egyént az adott közösség értékeinek elfogadásához és megtartásához, amelynek során erősödött a valahová való tartozás és az elfogadás, majd az önelfogadás pozitív élménye.

Mivel a kortárs csoport hatása meghatározó, ezért is fontos, hogy a szabadidő eltöltésére irányuló programok között megjelenjen a sport, mint értékes szabadidős tevékenység, amely hozzásegíti az egyént a valódi, feltöltődést biztosító regenerálódáshoz is. A szabadidő nem megfelelő módon történő felhasználása ugyanis előbb-utóbb unatkozáshoz vezet. Az unatkozó fiatalokat pedig rövid időn belül megtalálják azok a fajta kikapcsolódási módok, amelyek később addikciót, ebből adódó egészségkárosodást, anyagi és társadalmi veszteséget is okoznak elsősorban saját maguk, másodsorban a körülöttük élők számára. Ezért is van nagy jelentősége a sportolás prevenciós jellegének (Gáldi, 2010).

Számtalan bűncselekmény kiváltó oka, hogy a fiatalok, főként a kamaszok nem tudnak mit kezdeni magukkal, nem tudják szabadidejüket értékesen felhasználni, korosztályi sajátosságaikból adódóan a magukról kialakított negatív énképüket elviselni, azokat segítség nélkül „felülírni”. Éppen ezért a fiatalok mentálhigiénés szempontjából is nagy jelentősége van a sportolásnak. A csapatjátékban történő részvétel az együttműködéshez nélkülözhetetlen szabálykövetésre, az egyéni sportok esetében, a döntéshozás felelősségére tanít (Kiss I. 1999).

Mindezek mellett a fiatalok belső bizonytalanságaikra, sok esetben a hozzájuk is hasonlóan bizonytalan kortársaiktól várják a megnyugtató és támogató válaszokat. A sporttevékenység nélküli életforma nemcsak fizikai eltunyulást eredményez, a személyiségre gyakorolt hatása, főleg fiatalkorban, negatív tendenciákban is megnyilvánulhat. A fizikai aktivitás ugyanis jelentős szerepet játszik a stressz feloldásában, a belső feszültségek levezetésében, az agresszív magatartás megelőzésében és annak megfelelő módon történő kezelésében. Ebből adódóan az embernek, idősnek, fiatalnak

egyaránt tudatosítania kell magában, hogy cselevéseink stresszel járnak ugyan, de rajtunk is múlik, mihez kezdünk feszültségeinkkel, és hogyan gazdálkodunk a rendelkezésünkre álló energiáinkkal (Kis J. - Gombocz, 1974).

A szabadidő eltöltésének minőségbeli módját jelentős mértékben befolyásolja az örömszerzés, a felgyülemlett agresszió, a feszültség levezetése, ill. a “semmittevés öröme” által kínált lehetőségek közül történő választás (Biróné, 2004).

A fokozott mozgásos tevékenység során az egyénnek lehetősége van arra, hogy hétköznapi „mókuserékből” kikerülve új szabályok, új célok felállításának segítségével, ha csak rövid időre is, de félre tudja tenni az őt foglalkoztató nehézségeket, problémákat. Az un. modern ember életére jellemző a megosztottság, a többfelé figyelés, befejezetlen mondatok, befejezetlen cselekvések, amelyek jelentős mértékben hozzájárulnak a pszichikai feszültség kialakulásához, valamint annak fenntartásához. Ezen tudatos életmóddal, odafigyeléssel lehetőségünk van változtatni, hiszen különböző tevékenységeink során befolyást gyakorolhatunk fizikai helyzetünkre, testünk egészségi állapotára (Kis J. - Gombocz, 1974).

Hangsúlyozni kell a család, mint primer, ideális esetben, minden szinten, érzelmi, fizikai biztonságot adó közeg jelentőségét. A gyermekkori támogató, pozitív hatások nélkül, szinte elképzelhetetlen a felnőttek társadalmába vezető, megfelelő keretek között tartott szocializációs folyamat egészséges módon történő lezajlása.

Abban az esetben, ha a fiatal megtapasztalja a feltétel nélküli teljes elfogadást, van módja megtanulni, lehetőség szerint még otthon, hogy tévedhet, hibázhat, hogy a problémáira, konfliktusaira van megoldás, hiszen nem maga a konfliktus, hanem annak nem megfelelő módon történő kezelése okozza a problémát. Amennyiben megtapasztalja, hogy szabadidejét számtalan értékes tevékenységre is fordíthatja, sőt, ezekben a tevékenységekben örömet is lelheti és sikeresnek érezheti magát, nem feltétlenül fog bűncselekményeket elkövető csoporthoz csatlakozni. Ellenben a csellengő, ténfergő, állandóan unatkozó, az életet színtelennek tartó fiatal, könnyen kerülhet olyan helyzetbe, ahonnan tovább csak egy út van, ez pedig a börtönbe vezet.

Sokan foglalkoznak, akárcsak érintőlegesen is a sportolás, a megfelelő fizikai aktivitás jótékony hatásával, azonban kevés azoknak a felméréseknek a száma, amelyek a sportnak a személyiségfejlődésre, ill. a szocializációs folyamatok elősegítésére gyakorolt hatását elemzi. Például David R. Lubans és munkatársai az 1994-2009 között, megjelent publikációk eredményeit analizálták. A tanulmányok szerzői különböző sporttevékenységek hatásait vizsgálták veszélyeztetett helyzetű gyerekek és tinédzserek körében. David R. Lubans és munkatársai a kapott eredmények elemzése során rámutattak arra, hogy a végeredmények ismertetésében nagy veszélye van az elfogultságnak (2012).

Hiányoznak azok a felmérések és vizsgálatok, amelyek a gyermekek, fiatalok, fiatal felnőttek életében kifejezetten a negatív hatások sport segítségével, a sportoláson keresztül történő kiküszöbölését vizsgálják. Mivel a gyermekvédelemben, valamint a szociális munka eszköztárában igen perifériára szorult helyen áll a sport, mint a prevenció egyik lehetséges és igen értékes eszköze, ezért tartom elengedhetetlenül fontosnak, hogy készüljenek felmérések arról, hogy a sport, milyen mértékben tudja ellensúlyozni a kortárs csoport negatív hatásait.

A gyermekek, fiatal felnőttek sporthoz való egészséges hozzáállása, sportoltatása nagyban hozzájárul egy adott közösségbe, pl. iskolába, később munkahelyre történő sikeres beilleszkedéshez. Az a pusztán tény, hogy egy sport-csapatban számítanak az illető személy részvételére, nagymértékben javíthatja az önértékelését. A csapatmunka során módja van megismerni saját adottságait, képességeit, s ennek eredményeképpen jobban fel tudja mérni lehetőségeit, aminek következtében egészségesebben, valószínűleg elfogadóbban fog viszonyulni önmagához.

Az a fiatal, akinek énképe egészséges, jó barátságban van saját magával, el tudja fogadni, és megfelelő módon ki- és felhasználni tudja képességeit, realitásabban tudja felmérni lehetőségeit, jobban megtalálja helyét egy közösségben, aminek következtében felnőttként egészségesebben tud viszonyulni a társadalom által neki szánt feladatokhoz, mindannyiunkat védő szabályozásához.

A sportnak sokféle funkciójáról beszélnek, amelyek valószínűleg megalapozottak, azonban ezek a funkciók nagyrészt hipotetikus módon jelennek meg, konkrét felmérések bizonyított alátámasztása nélkül.

Ezért tartom fontosnak a témával történő foglalkozást, a sportolás adta, sokoldalú lehetőségek szélesebb körben történő ki- és felhasználását, valamint a sport, mint a prevenció, ill. a szocializáció egyik lényeges és fontos eszközének alkalmazását.

1.2. Problémafelvetés

A szabadidős sport helyzete napjainkban

Ma Magyarországon a szabadidős sporttevékenységek formái, módjai, lehetőségei, több szempontból is jelentős átalakulás alatt vannak.

Korábbi kiemelt helyzetét a sport, napjainkig nem tudta visszanyerni. Ennek eredményeképpen egyre inkább „kiment”, elsősorban a szabadidős sporttevékenységek alól a pénzügyi bázis. Következésképpen már most érezhetőek, hiszen a sport közösségformáló erejének hanyatlásával, szocializációs terének csökkenésével, egyre inkább megszűnni látszanak azok a lehetőségek, amelyek, a fiatalok, elsősorban a kallódó fiatalok számára a szabadidő hatékony felhasználást, értékes eltöltését kínálták.

Míg a rendszerváltozás előtt számtalan lehetőség nyílt arra, hogy a fiatalok szabadidejükben rendszeresen fizikai aktivitással járó, mozgásos sporttevékenységet végezzenek, különféle sportágakat kipróbálhassanak, szervezett és biztonságos körülmények között sportolhassanak, és mindehhez elég volt egy tornacipő és némi lelkesedés, addig napjainkban ahhoz, hogy valaki egy adott tornaklub tagja lehessen, vagy valahol kulturáltan sportolhasson, vastagabb pénztárcára, „menőbb cuccokra” is szüksége van. Pedig a sporttevékenység olyan, a hétköznapi mozgásformáktól eltérő, nélkülözhetetlen stresszoldó mozgásrendszer, amelynek, jellegéből adódóan eleje, közepe

és vége van, ezért ez a folyamat, jelentős mértékben hozzásegíti az egyént a kezdés, folyamatos tevékenység és befejezettség pozitív érzésének megéléséhez.

Napjaink nyugtalan világában, az állandó, az élet minden területén meglévő „zsizsegés”, a folytonos készenlét és elérhetőség, (lásd pl. mobiltelefon, stb), a lassan már nélkülözhetetlenség érzése, a mindenhol megfelelni akarás kényszere, száműzi az ember lelkéből a nyugalmat, amely békétlenséghez, belső bizonytalansághoz, hovatovább az értéktelenség érzéséhez, ebből adódóan devianciához vezethet. A mai embert körülvevő frusztráló körülményeket nem lehet kiküszöbölni, figyelmen kívül hagyni. A fiatalok sokkal jobban szenvednek ettől a helyzettől, mint a felnőttek. Egy tinédzser, aki nem csak a külvilág változásait éli meg nehezen, hanem a saját, belső világában zajló, számára ismeretlen folyamatok is nemegyszer szorongással töltenek el, sokszor eszköztelennek érzi magát az általa irányíthatatlannak gondolt helyzetekkel kapcsolatban. Ilyenkor előfordulhat, hogy pozitív minta hiányában, minden mindegy alapon csapódik olyan közösségekhez, amelyek negatív hatása nem érződik azonnal, azonban hosszú távon annál inkább, mivel az adott csoport, a saját (ab)normái szerint megélt elfogadáson kívül nem sokat tud nyújtani számára. A valahová való tartozás jó és biztonságot adó érzése, az elfogadás utáni vágy azonban nem egy esetben felülírja a „józanész” időben érkező jelzéseit. Az alkoholfogyasztás, a droghasználat, a dohányzás hátterében általában az unalom áll, mivel a nem megfelelő szabadidőfelhasználás jelentős mértékben hozzájárulhat a különféle devianciák kialakulásához. Ezért fontos a szabadidős tevékenységek palettáján megjelenő sport, mint unaloműző alternatíva, hogy protektív hatása hatványozottan érvényesülhessen (Gáldi, 2010). Az Ifjúságkutatói eredmények is azt mutatják, hogy a sportoló fiatalok nyitottabbak az értéket közvetítő kikapcsolódási lehetőségekre, többet járnak moziba, színházba, mint nem sportoló társaik (Bauer, 2011).

1.3. Jelenkori tendenciák

A sport struktúráját illetően jelentős változáson ment keresztül az 1989-1990-es évek alatt. (Ezek a változások a finanszírozás területén is megnyilvánultak, aminek eredményeképpen a folyamat negatív tendenciát mutatott, és mutat napjainkban is, miután, az anyagi támogatás csökkenése a lehetőségek beszűkülését is jelentette.) A társadalmi és gazdasági viszonyok, ill. a sportolás és testedzés társadalmi „tömegjelenségként” történő fellendülése között szoros kölcsönkapcsolat áll fenn (Laki, 1991).

A rendszerváltozás időszakára jellemző gazdasági változásból fakadt a piacgazdaságra történő áttérés, az azt követő pénzromlás, ami a csökkenő bevételek mellett egyre növekvő kiadásokat is jelentett. Ezt a helyzetet tovább nehezítette, és nehezíti most is, hogy a mai napig nem egyértelmű a sportban történő állami szerepvállalás, valamint az ebből következő anyagi felelősség sem (Földesiné, 1996). Hazánkban, a különféle egyesületek és sportklubok gazdasági helyzetének folyamatos romlása tapasztalható. Jelentősen, pontosabban egyharmadára csökkent a regisztrált sportegyesületek száma a rendszerváltást követően, s a szervezett keretek közötti sportolók aránya, jelenleg hat százalék (Perényi, 2011).

Ebből következik a magyarországi sportegyesületek meglehetősen bizonytalan jövője. Az elmúlt évek politikai, társadalmi változásai alapvetően átalakították a rendszerváltás előtti, viszonylag jól funkcionáló gyakorlatot, azonban új megoldásokat nem tudtak felkínálni.

A társadalmi támogatottság csökkenéséhez a korábbi szurkolótáborok elvesztése, ill. a sporteredmények romlása is hozzájárult (Perényi, 2011).

Mindez magával hozza azt is, hogy a sportegyesületek, és klubok által korábban kialakított közösségi forma eltűnően van, ami sajnálatos módon hátráltatja, és ezzel számos akadályt gördít, a sporttevékenységen keresztül történő, hatékony pedagógiai tevékenység útjába.

A hagyományos versenysport háttérbeszorulásával egyre népszerűbbek lettek a testépítő termek, ill. nagyobb teret kaptak a wellness jellegű szabadidős sporttevékenységek, amelyek célja, azonban egészen más. Az itt tevékenykedő trénerek nem foglalkoznak személyiségfejlesztéssel, mivel a szolgáltatásaikat igénybevevők erre tartanak legkevésbé igényt (Gombocz, 2008).

A versenysport és a szabadidős sport mindig is külön elbírálás alá tartozott. Ennek megfelelően a résztvevők közül, rendszerint a versenysportra legalkalmasabb, erre legkiválóbb adottságokkal rendelkező sportolókat részesítették előnybe (Harmison, 2006). Az olimpiai sportágakba történő befektetés egyértelmű, többé-kevésbé azonnali anyagi és erkölcsi nyereséget hozott, míg a nem versenyszerűen űzött sporttevékenységek, tömegsport támogatása, gyors anyagi haszon híján, inkább a lakosság számára tette elérhetővé a sportolás lehetőségét. Annak ellenére, hogy ez utóbbi, látszólag nem gazdagította közvetlenül az államkasszát, hosszútávon mégis hatékonynak bizonyult, mivel a lakosság számára felkínált szabadidős sportolás biztosítása és támogatása, sok szempontból kedvezően hatott a társadalom különböző rétegeire. Azon kívül, hogy mintát mutatott az egészséges életmódra, támogatta, elősegítette az emberi kapcsolatok kialakulását, azok megerősödését, lehetőséget teremtett kulturált ismerkedésre, és mindemellett közösségformáló ereje révén az egyén megélhette az adott sporttevékenység végzésének csapatban történő közös élményét.

A sportklubokban tevékenykedő, szabadidős programokat irányító és vezető edzőknek számtalan lehetőségük volt pedagógiai hatást gyakorolni a résztvevőkre. A különféle sporttevékenység során kialakuló emberi kapcsolatok magukkal hozták a közös küzdelem, az ebből adódó közös győzelem lehetőségét, amely egy csapat számára nélkülözhetetlen kohéziós erőt jelentett, az egyén számára pedig, pótolhatatlan szocializációs lehetőségeket hordozott magában.

1.4. Éjszakai kosárlabda –Midnight Basketball League – AMLP

Hazánkban az éjszakai pingpong az újvilágban rendszeresen megszervezett éjszakai kosárlabda mérkőzések hatékony prevenciós tevékenységének hatására született. Az ötletgazda az amerikai G. Van Standifer volt, aki, az USA-beli Virginia állam keleti részében, egy Glen Arden nevű városka jogtanácsosaként dolgozott. Rendőrségi jegyzőkönyvek tanulmányozása során nyilvánvaló lett számára, hogy a legtöbb bűncselekményt este tíz és hajnali kettő között, többségében 17 és 25 év közötti fiatalok követték el. Standifer a sportot használta fel arra, hogy az éjjel lődörgő fiatalok számára, a kábítószer és a bűnözés helyett más célokat, többek között a legális játék örömét kínálta fel.

Abban bízott, hogy a sport távol tartja a fiatalokat az éjszakai balhéktól, ezért 1986. júniusában létrehozta a Midnight Basketball League-t, melynek keretében hetente két alkalommal este tíz és hajnali kettő között kosárlabda meccseket szervezett. A mérkőzések után a játékosoknak lehetőségük nyílt önismeret és személyiségfejlesztő programokon részt venni. A paletta széles volt, a résztvevők igényeitől függően hivatásos szakemberek és amatőrök kínálták önismereti tréningjeiket. Foglalkoztak többek között, a biztonságos szex hogyanjával, a drog és alkohol káros hatásaival, hatékony konfliktuskezeléssel, személyiségjogok kérdéseivel, a középiskolai és a felsőfokú tanulmányok fontosságával, valamint a sikeres állásinterjúk ismérveivel is. Ahogyan erről az egyik résztvevő is nyilatkozott: ”Segítség volt számomra, mit vegyek fel, hogyan viselkedjek a meghallgatáson, nagyon boldog voltam, hogy minden rendben ment” (Handbook, 2010-2011). Standifer kezdeményezése lakóközösségeket hozott össze, az emberek megismerték egymást.

A kosárlabdacsapatban nem profi játékosok vannak, olyan fiatalok járnak le a klubba, akik sok gyakorlással jó eredményeket érnek el a sport terén is. Az MBL nem a kosárlabdázásról szól. Ez csupán eszköz ahhoz, hogy a fiatalokat megvédje az utcától, az utcai balhéktól és segítségükre legyen önismeretük kialakításában, ami egy pozitív életmódváltást eredményezve, távol tarthatja őket a bűncselekményekben történő résztvételtől.

Az éjszakai kosárlabdázás nem egy drága sport - olvashatjuk az egyesület kézikönyvében. Egy pólóra, egy sortra és a helyi gimnázium tornatermére van szükség. A helyi iskola, a YMCA, vagy egy rekreációs központ mind szóba jöhet helyszín gyanánt, akár ingyen, akár minimális térítés ellenében. Ami a programon résztvevők biztonságát illeti, a helyi rendőrség egyre nagyobb figyelmet fordít arra, hogy a játék ideje alatt drogdílerok, és egyéb bűnözők ne zavarhassák, ill. ne fenyegethessék a résztvevőket. Az MBL program olyan akár egy híd a rendőrség és a helyi lakóközösség között.

A Glen Arden-i MBL gyümölcsöző tevékenysége rájuk irányította az amerikaiak figyelmét. Ennek köszönhetően egyre több államban alakultak éjszakai kosárlabda klubok, az államok vezetői, üzletemberek, civilszervezetek, színházak, mozik, élelmiszergyártók és egyéni szponzorok közös munkája révén. Standifer, 1992-ben bekövetkezett váratlan halála után fiai, Erik Standifer és Nelson Standifer irányítása alatt folytatódott a program. 2004. januárjában alakult meg az *AMBLP – Assosiation of Midnight Basketball League Programs Inc.*, nonprofit szervezet, amelynek legfontosabb célja, hogy segítséget nyújtson a fiatalok számára önértékelésük erősítésében, céljaik meghatározásában, továbbtanulásra, valamint, többek között szakmatanulásra ösztönözze őket. Önértékelésük, magabiztosságuk fejlesztésével és stabil lelkiismeretük segítségével elkerülhetik pl. a kábítószer és így nem keverednek bűncselekménybe.

Ahogy erről az egyesület kézikönyvében olvashatunk, a program sikeressége több tényezőn alapszik. A foglalkozások megfelelő időpontjának kiválasztása jelentős mértékben hozzájárult ahhoz, hogy a kritikus időpontban ne legyenek az utcán a fiatalok. A workshopok széles kínálata megkönnyíti a résztvevők számára a sportolás utáni, eredményes és hatékony módon történő feltöltődést. A programban résztvevő önkéntes felnőttek fiatalokra gyakorolt hatása, a stabil és kiszámítható pénzügyi bázis biztosítja a program folytonosságát.

A program, a kosárlabdázáson túl lehetőséget kínál a résztvevők számára lakókörnyezetükben, vagy ahhoz közel a munkaerőpiacra történő belépéshez rész, vagy teljes munkaidős állás formájában. Rendszeres a párbeszéd a közbiztonsági szervek, a vállalkozások és a lakóközösség vezetői között, ilyenformán a résztvevőknek lehetőségük

van mindkét oldal megismerésére is. A középiskolát éppen befejezett fiatalok számára szervezett rekreációs programban való részvétel kezdete egybeesik a gyors és gyakorta nehézségekkel teli időszakokkal, tanulmányi és átmeneti időszakokkal, ahol a program egész éven keresztül tart, és a fiataloknak tanulási lehetőségeket biztosít. A klubokban általában hat fiatallal foglalkozik egy felnőtt, ebből következik az a tény, hogy a szükséges odafigyelés megléte, annak megélése jelentősen hozzájárul ahhoz, hogy a fiatal résztvevő megtalálja helyét a csapatban.

Mára elmondható, hogy az Egyesült Államok szinte valamennyi tagállamában működnek az MBL-nek tagszervezetei. A szövetség célja többek között, hogy maximalizálja és koordinálja az Éjszakai Kosárlabda Csapatok működéséhez szükséges pénzügyi alapok megteremtését, (fundraising), ill. hogy erősítse és támogassa a szövetség, az AMBLP, vagy a helyi szervezetek által kezdeményezett oktatási programokat, és egységesítse, összehangolja a helyi szervezetek műhelymunkáit (workshop).

Céja még, hogy találkozók, műhelymunkákkal, szervezett bajnokságokkal és szemináriumokkal mozdítsa előre a szövetségben lévő csapatok közötti kapcsolatot és információ áramlást. (Részletek az AMBLP Kézikönyvéből, 2010-2011.)

„Az éjszakai kosárlabdázás nemcsak a játékról szól .... hanem egy hatékony fegyver is, amellyel felvehető a harc a kábítószer, az erőszakosság, valamint a kriminalizmus ellen.”
(G.V. Standifer)

Bízva abban, hogy az AMBLP rendelkezik konkrét számadatokkal, vagy egyéb felmérésekkel a klub hatékonyságát, a náluk megfordult fiatalok sikeres szocializációját illetően, ezért kapcsolatfelvétel céljából, e-mailben megkerestem a klub vezetését, azonban sajnálatos módon, többszöri próbálkozásra sem sikerült velük kapcsolatba kerülnöm, mivel egyetlen e-mailés megkeresésemre sem reagáltak.

1.5. Nem mese ez, hanem MÉSE - Magyarországi Éjféli Sportbajnokságok Egyesülete

A játék, a sportolás élményének örömteli megélése a testmozgáson túl emberi kapcsolatok születésének, ebből adódóan különféle emberi magatartásformák elsajátításának is színtere lehet (Kopp - Skrabski, 2006). Ebből adódik, hogy a sportolás, a többé-kevésbé rendszeres testmozgás eredményeképpen az adott személy lelkileg, testileg is egészségesebbé válhat, a megmérettetés során objektívebb képet kap saját magáról, képességeiről. Ennek köszönhetően jobban fel tudja mérni lehetőségeit, egészségesebben viszonyul önmagához, illetve az őt körülvevő emberekhez, váratlan helyzetekhez. A későbbiekben ez odavezethet, hogy az egyén biztosabban megéli helyét egy adott közösségben, iskolában, a munkahelyén, valamint a társadalom egyéb területein. A fiatalok, fiatal felnőttek számára szervezett sportolási tevékenységeket kínáló programok, bár különböző lehetőségeket ajánlanak, céljuk közös: megmenteni a gyermekeket, fiatalokat az elkallódástól, az elértéktelenedés csapdájától.

Magyarországon a 70-es években jelentek meg először az ún. szipus gyerekek. Kezelésüknek semmiféle előzménye nem volt. Abban az időben, mivel hivatalosan nem létezett a kapitalista országokban már ismert és használt kábítószer, beszélni sem lehetett róla. „Mivel szinte lehetetlen volt ezeket a fiúkat gyógyítani, a prevencióra adtam a fejem” – mondta Faragó Sándor (Hírpong, 2008, 6). Standifer országában a kosárlabdázás nemzeti sportnak számított, azonban nálunk ennek nem volt akkora hagyománya, mint az Egyesült Államokban, ezért dr. Faragó Sándor, a sokak által csak Pingpong Dokiként ismert gyermekorvos, mivel olyan sportot szeretett volna megszerettetni a fiatalokkal, amely agressziómentes, ahol a küzdés öröme, a csapatmunka dominál, amely nem a test elleni küzdelméről szól, a saját pingpongasztalát vitte be péntek esténként az óbudai rendelőintézetbe.

Faragó Sándor elképzelése az volt, hogy mindenki, aki ütőt vesz a kezébe, az az éjszakai pingpong mérkőzésein valóban sportolhasson, mozoghasson, izzadhasson, és küzdhessen, mert szerinte a sport pedagógiai hatása ily módon működik a leghatékonyabban (Hírpong, 2008, téli szám). Gyermekpszichiáteri munkája során felmérte

és megértette, hogy a fiatalok egymásra gyakorolt hatása, az esetek jelentős részében hangsúlyosabb befolyással bír, mint a felnőttek bármilyen jellegű próbálkozása, ezért prevenciós programját a kortárscsoportra építette. Azt szerette volna, ha az éjszakai diszkók és szórakozó helyek mellett, esetleg helyettük, pingpong asztalok lennének felállítva, egészségesebb alternatívát kínálva ezzel, a szabadidejüket ilyen helyeken eltöltő fiatalok számára.

Az Éjszakai Pingpong programja alapvetően a kortárscsoport hatásaira épít. Az együtt sportolás, a közös tevékenység, a közös edzések, a csapatban történő megmérettetés, mind építő jelleggel befolyásolja a személyiséget. Jól nyomon követhető a sport szocializációs hatása is, mivel a közösség, a környezet befolyása, egy adott személyiségre gyakorolt, pozitív, vagy negatív hatása köztudott, ezért megfelelő pedagógiai iránymutatás mellett a pozitív irányba történő nevelést eredményezi. A sporttevékenység számtalan lehetőséggel bír a közösségi élet kialakításában és annak megszilárdításában. A közös gyakorlatozás, a munka, a felkészülés, a közös, jó eredmény megszületésére irányuló törekvés együttműködő magatartást kíván a csapat résztvevőitől. A csoportba való beilleszkedés, a szabályok betartása, a versenyeken való együttműködés, egymás támogatása a közös cél, a győzelem elérésében, mindez jelentős hatással van a személyiség alakulására. (A felmérés során tett személyes látogatásaim alkalmával az egyik klubvezető elmesélte, hogy volt olyan fiatal, aki inkább csak nézte a többiek játékát, és nem mert beállni az asztal mögé játszani, mivel annyi önbizalma sem volt, hogy feltételezze saját magáról, hogy képes a labdát visszaütni.) “Az éjszakai pingpong csapata remek társaság, család pótló közösség. A közösségben felbukkanó fiatalok megtanulhatják azt, amit a szerencsésebbek saját szüleiktől, családjuktól. Bízgatás, figyelmet, társaságot és a pótolhatatlan sikerélményt kapnak. Melléktermékként ugyan, de nem mellékesen, bizonyos szociális igényt is kielégítünk, hiszen minden klubban meleg van, és aki éhes, forró teát és szendvicset kap” (Hírpong, 2008. téli szám, 6).

Az éjszakai pingpong pozitív hozadékairól Dr. Faragó Sándor így írt: „Bármit megtesznek, hogy részt vehessenek egy-egy közös kiruccanáson, mi ezt kihasználjuk...” Amikor tizenöt gyereket meghívtak Berlinben Faragó Sándor sehogyan sem tudta

eldönteni, hogyan válassza ki a szerencséseket. Nyelvtanárt hívott és kihirdette, aki a legjobbban megtanul németül, az utazik. Egy gombostűt nem lehetett letenni a tanulószobában, annyian akartak németül tanulni. „Észrevétlenül változnak a kölykök. Minden téren: más a beszédstílusuk, a viselkedésük, az érdeklődésük...”(Hírpong, 2008. téli szám, 6.)

A Hírpong az egyesület, viszonylag rendszeresen, negyedévente megjelenő lapja, amely a klubok életében bekövetkezett jelentősebb változásokról, a bajnokságokról és programokról ad tájékoztatást. A *Magyarországi Éjjeli Sportbajnokságok Egyesülete*, a MÉSE minden évben konferenciát szervez, szakmai ajánlásokat tesz közzé, és klubok mérkőzéseit rendezzi.

Az éjszakai pingpong programnak nincs egységes módszertana. A kluboknak elsődleges céljuk, hogy megtartó és óvó közösséget építsenek a magányosan, cél nélkül csellengő, potenciális bűnelkövető fiatalok köré. Az országban és az országhatárokon túl, a helyi adottságokhoz igazodva, prevenciós és re-szocializációs céllal szervezik az éjszakai pingpongversenyeket. Van ahol hetente egy, van ahol hetente két alkalommal, általában este 8 óra és hajnali 1 óra között kínálják fel a fiatalok számára a térítésmentes, éjszakai pingpongozás lehetőségét. A programon jelen van az adott klub szervezője - vezetője, valamint legalább két fő segítő vesz részt az éjszakai mérkőzések lebonyolításában. Az alapvető társadalmi együttélést biztosító szabályok betartása és betartatása nélkül eldurvulnának, és lehetetlenné válnának a péntek esti mérkőzések, ezért ezek a szabályok egységesek valamennyi klubban.

Az elmúlt, közel húsz év alatt, az országban és országhatáron túl is alakultak éjszakai pingpong klubok, amelyek helyszínei meglehetősen különböznek egymástól. Van olyan település, ahol a helyi iskola tornatermét, vagy a kultúrház épületét vehetik igénybe a szervezők, egyik nagyvárosunkban pedig az egyház ad otthont ennek a fiatalokat „mentő” programnak.

1.6. Dilemmák – Kételyek?

A program indulásakor, a Faragó Sándor melletti önkéntes segítők, ellenérték nélkül vettek részt a program lebonyolításában. Ma, azzal a kérdéssel kapcsolatosan, hogy fizessenek, vagy ne fizessenek ügyeleti díjat a résztvevősegítő szakembereknek, az egyesület nem képvisel egységes álláspontot. Azonban ez a megválaszolatlan kérdés számtalan anyagi és etikai problémát is felvet. A jelenlegi segítők nagy része, professzionális szociális szakember, aki a napi, igencsak leterhelő családgondozói munkája végeztével, elhivatottságból vesz részt ebben a fajta prevenciós tevékenységben.

Ahogy ez a felmérés során zajló beszélgetésekből kiderült, az ügyeleti díj fizetésének kérdése nagymértékben függ az adott programvezetőtől. Van olyan klub, ahol kizárólag önkéntes segítők dolgoznak, azonban tudok olyan helyről is, ahol a kollégáknak ügyeleti díjat számolnak el. Nyilván mindenki maga dönti el, milyen feltételek elfogadása mellett vállal többlet feladatot, azonban hosszú távon nem etikus arra építeni, hogy a szociális munkás, segítő tevékenységet végző személy, általában eleve érzékenyebb a társadalmi problémákra, és hajlamosabb saját magát, igényeit, szükségleteit háttérbe szorítva, minden ellenszolgáltatás nélkül, karitatív módon segíteni. Mivel a Magyarországi Éjjeli Sportbajnokságok Egyesülete, a MÉSE fenntartása, elsősorban különféle pályázati pénzek segítségével történik, így anyagi lehetőségei, bár korlátozottak, a nyertes pályázatok pénzeiből módjában állhatna egységesen, akár csak jelképes összeggel is, honorálni a segítő munkatársak tevékenységét – mondta az egyik segítő szakember.

Az éjszakai pingpong működése a szakemberek körében, a segítő kolléga anyagi juttatásain kívül, egy másik problémakört is felvet. Ez pedig arra vonatkozik, hogy vajon, minden pozitívuma mellett, nem csábító-e olyan fiatalok számára is az éjszakai játék lehetősége, akiknek különben eszükbe sem jutna elmenni a klubba az éjszaka kellős közepén?

Faragó Sándor elképzelése, miszerint az éjszakában céltalanul kóborló fiataloknak alternatívát kínál a bűnözés helyett, valóban megoldás lehet egy bizonyos réteg számára. Ám a szakemberek szerint ez a fajta lehetőség azokat is “kicsalja” az éjszakába, akik egyébként otthon maradnának, mivel sokuk számára válik vonzóvá, jó bulivá ez a fajta

éjszakai sportprogram. Ehhez az is hozzátartozik, hogy az egyre inkább teret vesztő szabadidősport kevés lehetőséget kínál a sportolni szándékozók számára, s így az állandóan időzavarban lévő ember számára kikapcsolódást biztosíthat – a pihenés és alvás rovására. Talán, ezért is kísérik le örömmel egyes szülők gyermekeiket a pingpongasztalokhoz, mivel így nekik is jut egy kis mozgás az egész napos munka után. Azonban figyelembe kell venni azt is, hogy egy iskoláskorú gyermeknek, akár jár iskolába, akár nem, adott mennyiségű pihenésre és alvásra van szüksége ahhoz, hogy megfelelő módon fejlődhessen mind a fizikuma, mind pedig az idegrendszere. Mivel az éjszakai alvás nem pótolható sem aktív pingpongozással, sem egyéb fizikai aktivitással, inkább a családok megerősítésére kellene fektetni a hangsúlyt. A jó légkörű családok gyermekei szívesen vannak otthon, vagy szerveznek célirányos, számukra is hasznos, időben jól körülhatárolható, házon kívüli programokat.

A gyermekvédelmi törvény megfogalmazza, hogy a gyermeki jogok és a szülők kötelességei kéz a kézben járnak, egyik a másik nélkül nem állja meg a helyét. (A klubok látogatásakor voltam olyan helyen, éjjel tizenegy óra után, ahol a legifjabb résztvevő tizenkét éves volt. Elgondolkodtató, hogy vajon ennek a kiskorúnak a szülei valóban azt gondolták, a gyermekük a legmegfelelőbb időben van a legmegfelelőbb helyen? Az kiderült, a szülei tudták, hogy hol van.) Hozzá kell tennem, hogy látogattam olyan klubot is, ahol a legfiatalabb résztvevő tízéves volt, de a papájával együtt játszott a pingpongasztalnál, és fél tízkor elhagyták a terepet. (Érdemes továbbgondolni, talán ha lenne elégséges, megfelelő szabadidős sportlehetőség, akkor is az éjszakai pingpong program keretében sportolna ez az édesapa és gyermeke?)

Faragó Sándor kezdeményezését követve, azóta az ország több településén, ill. országhatáron túl is fellelhető az éjszakai pingpong a számtalan egészségkárosító tevékenység helyett. A program népszerűségét és eredményességét támasztja alá az is, hogy a MÉSE keretein belül tevékenykedő sportolókat a tököli fiatalkorúak Büntetés-végrehajtási Intézetébe is meghívták. Az intézet fogva tartottai számára ez az esemény jó lehetőség volt, hogy a sporton keresztül sikerélményhez jussanak, a MÉSE fiataljai pedig

„egyenesben” találkozhattak olyanokkal, akik rossz döntéseikért évekig kell, hogy viseljék a következményeket.

2. SZAKIRODALMI ÁTTEKINTÉS

2.1 A család, mint elsődleges szocializációs közeg

A család a nevelés tekintetében meghatározó szerepet tölt be úgy, mint a társadalom legfontosabb integrációs egysége. A család nem csupán szocializációs integrációs központ, hanem a bennünket követő társadalom szocializációjának meghatározó terepe. A gyermek személyiségének, ebből adódóan életének meghatározó tényezője. A pedagógiában a családot elsősorban a hagyományos családmoddal jellemzik. Egy család akkor tekinthető családnak, ha minimum két, ellentétes nemű, személyiségét tekintve, egészséges felnőtt ember alkotja, akik egy újabb generációt produkálnak, és azt a generációt pszichoszociálisan érett felnőtté nevelik (Gombocz, 2010).

Gombocz szerint (2010), a családi nevelő funkció nincsen közvetlen összefüggésben a társadalom rendszereinek változásával. A történelem folyamán megváltozott életelvek megváltozott családmoddelleket hoztak létre, aminek következtében megváltozott a családok belső légköre is. Szerinte napjaink családjaira jellemző, hogy a csökkenő háztáji gazdálkodás, valamint a szükségleteket és az egyre növekvő igényeket kielégítő üzlethálózat felszabadította a családokat az otthoni munka egy része alól, ezért a tehermentesítés következtében nőtt az egyén rendelkezésére álló szabadidő. Úgy véli, hogy ezek a változások magukkal hozták az érzelmek kifejeződésének fontosságát is, amely a családon belüli érzelmek megéléséhez is biztosította a lehetőséget.

Egy kisgyermek fejlődésében a család, a nevelési és oktatási intézmények, valamint a kortárcsoport rangsorában a családnak van a legjelentősebb szerepe. A gyermek számára a család az első olyan mikrokörnyezet, amely értékeket és mintákat közvetít, ahol lehetősége van még viszonylag biztonságos környezetben találkozni sikerrel, kudarcral egyaránt. Szerencsés esetben a családon belüli kapcsolatai során sajátíthatja el az egyén az életben sikerrel alkalmazható kommunikációs sémákat, konfliktusmegoldó formulákat, az önuralmat, a másik ember tiszteletét. A társadalomba történő beilleszkedéshez nélkülözhetetlen szocializációs folyamat ideje alatt pedig, megtanulja megismerni önmagát

és környezetét, az együttéléshez szükséges és nélkülözhetetlen szabályokat, az elvárt viselkedésmódokat (Bagdy, 1977). Ezeknek az élményeknek szocializációs hatása jelentős befolyással bír az egyén későbbi életmódjára, érték – és kapcsolati rendszerére (Makai, 2000).

“Szeretni, örülni, ragaszkodni, bízni és felelősséget vállalni csak az tud felnőtt életében, akit gyermekkorában családja elfogadott és szeretett” (Teleki, 2000, 45). “A sikeres szocializáció során egyensúlyképes én identitás alakul ki, ...a szocializáció hibái a szerepstruktúra hibáin keresztül személyiségzavarhoz, ... deviáns viselkedésmódokhoz vezetnek” (Lénárt - Rácz, 2004, 62).

A pozitív, vagy negatív családminta egyaránt jelentős mértékben befolyásolja az egyén életmódját, a rendszerességhez, egészséges életmódhoz történő hozzáállását. Ezért is fontos, hogy már a szülő is sajátjának érezze, fontos és nélkülözhetetlen alapeszméjének tartsa a megfelelő egészségtudatos magatartást. Ehhez azonban szükséges, hogy az emberek felismerjék: az egészség érték, és azt, hogy ennek az értéknek megtartása érdekében érdemes, és kell is változtatni életmódjukon. Ebből adódóan fontos, a már családon belül elkezdett, megfelelő és hatékony egészségnevelés, melynek alapvető célja, hogy aktivizálja a személyiséget és hozzájáruljon a mentális, spirituális és fizikai egészség kialakulásához, és annak megtartásához. Ezt azért is kell hangsúlyozni, mivel a családi rendszerben élők, egymással kölcsönösen kapcsolatban álló személyek egymásra mélyreható és rejtett befolyást gyakorolnak (Forward, 2000).

Gombocz (2010) szerint, az érzelmek fontosságának megjelenése mellett számolni kellett az érzelmek megjelenésével együtt járó sérülékenységgel is. Úgy véli, hogy annak idején, a szerelem, talán szeretet nélküli házasságok tartósabbnak bizonyultak, mint a napjainkban megkötött házasságok. A korábban vágyott gazdag érzelmvilág magával hozta a kapcsolatok érzékenységét, sebezhetőségét is. Az egészséges személyiség kialakulásához nélkülözhetetlen érzelmi biztonság, a családon belüli nyugalom, megszokottság, állandóság érzése ingataggá vált. Ez a bizonytalanság a gyermekekre is hatással volt. Azonban a megfelelő keretek biztosítása, átlátható határok felállítása és azok helyes módon történő alkalmazása, nagyban hozzásegítheti a gyermeket, a számára

nélkülözhetetlen biztonságérzés megéléséhez. „A korlátok határozott megjelölése nagy segítség a gyerek számára, biztonságot nyújt és megnyugtatja őt ..., míg az állandó figyelmeztetgetés még a nyugodt és kiegyensúlyozott gyermeket is elbizonytalanítja” (Teleki, 2000, 28).

Az eltúlzott szigorúság legalább annyira káros, mint a túlzott engedékenység. Az előbbi a látszatengedelmességhez, az utóbbi pedig – a későbbiekben – a szabálykövetés teljes hiányához vezethet. Szakértők szerint, fontos szem előtt tartani, hogy egy kisgyermek személyisége hatéves koráig kialakul, azután már nem alakítható jelentős mértékben, tízéves koráig azonban a család jelenti számára az elsődleges szocializációs közeget. Az egészséges, jól működő családban a gyermeknek lehetősége van megélni a feltétel nélküli szeretetet és az elfogadás nélkülözhetetlen pozitív élményét, teljesítményektől és elvárásoktól függetlenül. Elengedhetetlenül fontos, hogy ebben a biztonságot nyújtó közegben saját maga számára is jól érthető - értékelhető képet kapjon arról, hogy a környezet őt milyennek látja, és cselekedeteit hogyan értékeli.

Az ún. csonka család gyermekeinek, meglehetősen hiányos családi modellje az élet minden területén érezteti negatív hatását. Szakemberek szerint a gyermekkorban hiányzó kommunikációs helyzetek igen nagymértékben megnehezítik az egyén felnőttkori társas kapcsolatait, nemi identitásának egészséges megélését, mivel teljes emocionális biztonság nélkül nem alakulhat ki egészséges személyiség. Egy gyermek érzelmi élete hűen tükrözi a családjához fűződő kapcsolatrendszer kvalitását. A gyermeket körülvevő szülők, nagyszülők, rokonok meghatározó személyiséggé válnak a számára, teljessé téve ezzel a pedagógiai feltételrendszert. A családtagok nevelési módszerei a korábbi tapasztalatokra épülve gyarapszanak, a szülők általában ösztöneik által vezérelt „pedagógusok” (Gombocz, 2010).

Mivel a család és az iskola prioritást élvez a nevelés terén, fontos az egészséges, jól működő család, ahol a konfliktusmegoldást a gyermekek a szülői minta alapján tanulják. Abban a közegben, ahol lehet hibázni, a botlás lehetősége megengedett, könnyebb felállni és újra nekifutni egy feladatnak, mint ott, ahol minden „hibapontot” azonnali, számonkérő retorzió követ. Ily módon a nevelés folyamata során, az egyén alapvető normákat,

alapértékeket sajátít el, amelyek nélkülözhetetlenek a társadalomba történő megfelelő beilleszkedéshez.

2.2. Sportszocializáció

Mozgásszerető felnőtt nagy valószínűséggel akkor válik egy gyerekből, ha a szülő él a dicsérettel, mint pozitív nevelői erő alkalmazásával, és ily módon is támogató magatartása ösztönzőleg hat a fiatalra, hozzásegítve őt ahhoz, hogy ráérezzen a fizikai aktivitás lelki – testi örömére (Gáldi, 2010). A család, mint elsődleges meghatározó közeg, jelentős szerepet játszik a sportszocializáció folyamatában, a mozgásszeretet kialakulásában, a sportolás iránti elköteleződésben, azonban maga a folyamat egész életen keresztül tart. A fizikai aktivitás iránti pozitív hozzáállás kialakításában jelentős szerepe van, elsősorban a megfelelő családi, sportos atmoszférának.

A mozgás öröme nem befolyásolja a sportágválasztás, ezért elmondható, hogy a fizikai aktivitás nem függ sportágtól annak ellenére, hogy nem egy esetben a sportág választását meghatározza a szülők anyagi háttere is, mivel vannak olyan sportágak, amelyekhez, már pusztán a szükséges felszerelés megvétele is meglehetősen nagy anyagi áldozatokat jelent az adott család számára (Gáldi, 2010). A gyermek sportág választására azonban hatással van a szülő sporthoz, ill. az adott sportághoz történő hozzáállása (Weiss, 2004). A szülők ambíciója, amely pozitívan hathat a gyerekekre, jelentős mértékben befolyásolja a leendő kis sportoló kitartását, elszántságát, akaraterejét. Éppen ezért kell hangsúlyozni a szülői szerep meghatározó voltát (Cote, 1999), valamint a genetikai adottságokkal szemben a környezeti hatások fontosságát. Különböző vizsgálatok eredményeképpen kiderült, hogy érdekesebb az édesanyát „becserkészni” ami a gyermek sportoltatását illeti, mivel gyakoribb és hatékonyabb a sportolásra szánt idő a nők részéről (Gombocz, 2010). “Az anya iskolázottságának kiemelt jelentősége lehet a gyermek egészségmagatartásának alakulásában az apa társadalmi státusától függetlenül is. A rendszeres sportolás a vezető/diplomás szülők gyermekeire jellemző” (Pikó, 2002, 43).

A szocializációs időszak elején a gyermek, a közvetlen környezetében élő felnőtteken keresztül sajátítja el a különféle viselkedésmintákat. Éppen ezért „...kimagasló a szülők szerepe a gyermekük sportolási szokásainak kialakításában, a megfelelő sportág megválasztásában, ezáltal a sportsikerek megalapozásában” (Hanlon 1994-es művére hivatkoznak Bognár J. és mtsai, 2006. 89). Például ott, ahol a gyermek környezetében élők rendszeresen sportolnak, és ezt a foglalatosságot értéknek tekintik, ott ahol a szülők elegendő időt szánnak arra, hogy többé-kevésbé rendszeresen aktív fizikai tevékenységet végezzenek, ahol a sport jelen van a család mindennapi életében, ott meg van az esélye annak, hogy a gyermek maga is sportszerető, szabadidejében a fizikai aktivitást előnybe részesítő felnőtté válik. A család, pedagógiai szempontból is meghatározó közeg, egy külföldi felmérés szerint, a sportoló gyermekek egyharmada a szülei kívánságára sportol (O’ Dell és Tietjen, 1997-es munkájára hivatkoznak Bognár J. és mtsai, 2006). Ehhez kapcsolódó tény, hogy a pozitív szülői hozzáállás kellő motivációval bír, azonban az irreális elvárásokat támogató szülő magatartásával gátolja, hátrányosan befolyásolja gyermekének sportoláshoz fűződő kapcsolatát (Smilkstein, 1980, Hellstedt, 1987, Kamm, 1998).

Mivel a szocializáció, a személyiség kialakulása folyamatosan történik, éppen ezért nagyon fontos szempont a gyermek családon belüli elhelyezkedése. Azokban, a főleg vidéki családokban, ahol a gyermek ugyanúgy kiveszi részét a ház körüli, fizikai teendőkben is, mint a felnőttek, feltételezhető, hogy szabadidejében valami „nyugisabb” tevékenység végzésére vágyik, ezért nem valószínű, hogy, még ha tudja is azt, hogy ez egészséges lenne, izzadással járó, aktív fizikai tevékenységet fog választani szabadidejének eltöltésére. „A szabadidő kérdése munkamegosztásból származó hatások kérdése is. A fizikai és szellemi munka eltérő jellegéből adódó különbségek eredményezik a szabadidő-struktúra különbözőségeit. A fizikai munkát végzők jelentős része szabadidejében inkább otthon tevékenykedik passzív jelleggel, míg a szellemi munkát végzők előnyben részesítik az otthonról eljáró tevékenységeket, úgy, mint mozi, színház, kirándulás, sportolás” (Schiller, 1978, 31). „Az iskolai végzettség nemcsak a munkán keresztül jut kifejezésre az életmódban, hanem közvetlenül is differenciáló tényező a szabadidő eltöltésében” (Kulcsár, 1995, 260).

Gombocz (2010) véleménye szerint is, a család értékpalettáján, nevelési elképzeléseiben jelentős szerepet játszik a szülői hatás a gyermek sportolási szokásának alakulását illetően. Szerencsés esetekben a szülők elegendő figyelmet szentelnek a gyermek mozgás iránti vágyának kielégítésére, lehetőséget biztosítanak a gyermek számára a sportágakkal való ismerkedésre. Ennek jó példája az utóbbi években, az évenkénti sportág választó – sportágakat népszerűsítő program. A sportolási attitűd kialakulásában jelentős szerepe van a sportszocializáció korai szakaszának, a sporttal kapcsolatos szerepek elsajátításában, a viselkedések, szabályok megismerésében és megtanulásában. A sportszocializáció folyamatában, a szülők a gyermekkorban vannak legnagyobb befolyással csemetéikre (Fredricks és Eccles, 2004-es munkájára hivatkoznak Bognár J. és mtsai, 2006). Míg azonban a szülő támogató attitűdje erősíti gyermeke sportoláshoz való viszonyát, a negatív szülői minta, a gyermek elé álmódott, nem éppen racionális elvárások csökkenthetik, vagy teljesen alááshatják a gyermek sport iránti lelkesedését (Friedrics-Eccles, 2004).

A szocializációs közegek csoportosítása szerint a hatékonyság nagymértékben függ az egyén fizikai, pszichológiai, szociálpszichológiai jellemzőitől, a szocializációs helyzettől valamint, a „jelentős másiktól”. Gáldi (2010) szerint is, a sportra történő szocializáció meghatározó szakaszai a gyermek és ifjúkor, de soha nem késő elkezdni, vagy újra kezdeni a sportolást. A kezdeti időszakra jellemző, hogy a szülők véleménye jelentős befolyást gyakorol, mint ahogyan a világ minden dolgára, a fiatalok sport iránti érdeklődésének alakulására is. Ezért is örömteli, hogy megítélésük, az iskolai testnevelés szükségességét illetően egyre pozitívabb. Ennek annál is inkább jelentős a szerepe, hiszen a sport a közvélemény befolyásolásán keresztül a fiatalság látásmódját is alakítja. Nem lehet elégszer hangsúlyozni, hogy a sportoláshoz, fizikai aktivitáshoz kapcsolódó gyermekkori minta, mennyire meghatározó. Ez a minta, jelentős mértékben hozzájárul ahhoz, hogy a szocializáció során egyre egészségesebb legyen a felnövekvő fiatal generációnak a sportoláshoz, a megfelelő mennyiségi és minőségű fizikai aktivitáshoz, s így önmagához való viszonya is. A sportszocializáció oda-vissza ható processzus (Gáldi, 2010). A szülő befolyásolhatja a gyermekét, de a gyermek is motiválhatja szüleit a rendszeres testmozgásra, egészséges fizikai aktivitásra. A „régiben” büntetésnek tekintették, ha a

gyerek szobafogságon volt, nem mehetett ki a szabadba. Ma a fiatalok inkább azt tartják büntetésnek, ha nem ülhetnek naphosszat a számítógép előtt egy levegőtlen szobában.

„A politikai, gazdasági és társadalmi változás, válságfolyamatokkal párhuzamosan a sport alrendszerében is átalakulási folyamatok zajlottak, e szerkezeti és működési változások határozták meg, ill. eredményezték a fiatalok napjainkra jellemző sportolási részvételét, a fizikai aktivitáshoz fűződő attitűdjét” (Perényi, 2011, 159).

A mozgásszegény programajánlatok sokszor nagyobb erővel bírnak, mint azok, amelyek fizikai aktivitásra ösztönzik a fiatalokat. Pedig a sportolás során szerzett örömeztetés, elégedettség, a teljesítménytől függetlenül, erős belső motivációt jelenthet a kitartó edzésekhez (Markland, 1999). A motivációk rendszere öröklődés útján a családban, majd később az iskolában sajátítható el. Önmegvalósítási szándékkal párosul, megjelenik a biztonságérzés igénye, a szeretetvágy kielégítése, a megbecsülés utáni vágy (Báthory, 1992). Napjainkban a mozgásszegény, passzivitásra ösztönző programok nagy csábító erőt jelentenek a fiatalok számára, ezért is fontos a pedagógus, elsősorban a testnevelő tanár megfelelő, támogató hozzáállása.

Gáldi Gábor (2010) szerint, az elsődleges sportszocializáció jó alapot jelent, azonban az esetek nagy részében nem véglegeset. Ezt az elsődlegest, általában több reszocializáció követi, mivel az egyén, élete folyamán többször is sportágit válthat, később, pl. a hivatásos versenyzőből edző, testnevelő tanár, esetlegesen sportújságíró lesz. Véleménye szerint a sportszerepek váltása egész életen át lehetőséget biztosít az egyén számára aktív fizikai tevékenység végzésére. Annak ellenére, hogy a különféle sportágit különböző személyiségű és adottságú személyeket igényelnek (McCaffrey – Orlick, 1989). Az életkor előrehaladtával az adott kondícióhoz, egészségi állapothoz jól illő, új mozgásformát kell találni, hiszen kevés az olyan sportágit, amely élethosszig űzhető. Az emberek sok esetben egy időre abbahagyják a sportolást, a rendszeres testedzést, majd különféle hatásokra, orvosi javaslat, hiúsági szempontok, társasági hangulat miatt újra nekiveselkednek a rendszeres edzéseknek. Neuliger (2009) szerint, a férfiak a szórakozás miatt, a nők pedig józan érvek miatt sportolnak, a társaság elsősorban a férfiak számára fontos. A sport stresszoldó szerepét a felsőfokú végzettségű felnőttek hangsúlyozzák.

Itt kell megemlíteni, hogy a televízió hatása szinte korlátlan, lehetőségei pedig rendkívüliek lehetnének a sportos, egészséges életforma, a lakossági sport népszerűsítésében is, amennyiben az élsport mellett a szabadidősportok propagálása is „megérné” a médiának. A televíziónak jobban ki kell vennie szerepét az erőszak elleni tevékenységek népszerűsítésében is, különben a sport helyzete veszélybe kerülhet (Schlecht-re hivatkozik Vandermeersch, 1978).

A tapasztalatok azonban azt mutatják, hogy a mai társadalom fiatalja nem sokat törődik az egészségével, nem mozog eleget, nem tartózkodik eleget szabad levegőn. Mivel nem lehet eléggé hangsúlyozni a családi minta fontosságát, tudnunk kell, hogy a gyerekek élete mindig tükrözi a felnőttek életét (Winn, 1990).

A 2000-ben végzett *Iffjúságkutatás* során kiderült, hogy a teljes fiatal populációnak mindössze 5,5 százaléka sportolt szervezett keretek között. A sportoló populáción belül ez az arány 16% volt. A nyolc évvel később, 2008-ban elvégzett vizsgálatok azt mutatták, hogy ez a szám 5,5-ről 1,6 százalékra csökkent (Perényi, 2011). A mozgás, a fizikai aktivitás is szokássá, jó szokássá válhat, amennyiben rendszeresen történik. Azt mondják, ha valaki egyfajta tevékenységet, huzamosabb ideig, (legalább 40 egymást rendszeresen követő, meghatározott alkalmat jelent) heti rendszerességgel végez igénnyé, szokássá válik.

2.3. Sportolási szokások alakulása

A családi mikrokörnyezeten kívül az óvodának, iskolának, középiskolának is meghatározó szerepe van a sport megszerettetésében, éppen ezért, a mozgásos tevékenység napi szinten történő beépítése az oktatási, nevelési programokba jelentősen hozzájárulhat az egyén sportoláshoz, fizikai aktivitáshoz fűződő pozitív viszonyának kialakulásához, annak megszilárdulásához. Ismeretes, hogy a gyermek utánzásokon keresztül sajátítja el az élethez, az emberekhez, a különféle megoldandó helyzetekhez való majdani hozzáállását (Volentics, 1996).

A mozgás iránti vágy és a mozgás szeretetének felkeltése a kisgyermekkor idejére esik, amelyben döntő szerepet játszik a családi támogató légkör. A kiskamaszkor, 12-14

közötti időszak is meghatározó abból a szempontból, hogy a fiatal aktív sportolóvá válik-e, vagy sem. Teljesítményfejlődésére jelentős hatást gyakorol a családon kívül az edzés helyszíne, a sporteszközök széles, vagy kevésbé széles választéka (Baker – Horton, 2004). Ilyenkor van kiemelten nagy jelentősége az elhivatott testnevelő tanárnak, akinek meghatározó szerepe lehet a fiatalok körében a mozgás, fizikai aktivitás népszerűsítésében, hiszen a magyar átlagot tekintve a lakosság spórolási szokásai igencsak kétségbeejtőek. Míg a skandináv államokban a lakosság 70-80 százaléka sportol, Magyarországon ez a szám a 10 százalékot sem éri el (Gáldi, 2010). Ami az összpopulációt illeti Ausztriában, Írországon, Hollandiában, Franciaországban, Belgiumban, Angliában 60% fölötti, a volt szocialista országokat tekintve Szlovéniában 72%, Csehországban 59%, Szlovákiában 57,6% a sportolási arány (Perényi, 2011).

A különböző országok felfogása nagyon eltérő a sportról, valamint annak az oktatásban elfoglalt helyéről. Németországban, ill. a skandináv államok némelyikében az iskolák közötti sportversenyek szinte nem is léteznek. Az angliai elit lányiskolákban a sport az oktatás részét képezte. Az iskolai sport modelljét a brit állami iskolák szolgáltatták, s így a sport az elit fiúk számára az életet jelentette (Rees – Miracle 2000).

Az Ifjúságkutatás vizsgálsorozata alapján elmondható, hogy a magyar népességre kivetített sportolási arányok (18-33% között) az átlagnál lényegesen rosszabbak (Perényi, 2011. hivatkozik Hartmann-Tews 2006, Perényi 2008, Gál 2008. tanulmányaira).

Az Eurobarométer adataiból kiderül, hogy hazánkon kívül Portugáliában, Olaszországban, Görögországban sportolnak a legkevesebbet. A magyarországi összpopulációt tekintve az inaktívak 65%-os aránya jelentős mértékben hozzájárul hazánk rossz egészségügyi mutatóihoz (Perényi, 2011. hivatkozik Bauer-Szabó A. 2005. Kopp-Kovács 2006. tanulmányaira). A felmérések eredményeképpen elmondható, hogy azokban az országokban, ahol a népesség nagy része fizikailag aktív, az egészségmutatók jól tükrözik a sport egészségmegőrző pozitív hatásait (Perényi, 2011. hivatkozik Polónyi, 1999. tanulmányára). Az Európai Unió is részt vállalt a sportprevenciós tevékenységek terjesztésében. Például a Fehér könyvben (2007) egyértelműen megfogalmazza az unió

szerepét, amely elsősorban a sportesemények tisztaságára, a sportszakemberek és felelős testületek közötti harmonikus együttműködésre, valamint a sportoló nők és férfiak fizikai és morális védelmére, illetve a fiatal generáció megóvására kiterjed.

Perényi (2011) szerint, az uniós országokhoz viszonyítva hazánkban a sportolást népszerűsítő programok elenyészőek. (Feltételezhetően ennek ellensúlyozására jelentek meg 2012 novemberében és decemberében, sportolásra buzdító plakátok „Heti háromszor egy óra, és már sokat tettél magadért, vidd el gyermekedet sportolni” felirattal a metró aluljáróiban.)

A rendszeres testmozgás hiányát Perényi (2011) annak tudja be, hogy ez a fajta egészséges tevékenység nem épült be az adott fiatal értékrendjébe, ill. hogy különféle okok miatt nehézséget jelent számára a sporttevékenységekbe történő bekapcsolódás is. Az Ifjúság 2000, Ifjúság 2004, kutatások ezzel szemben azt mutatták, hogy a sportolásnak leginkább időhiány az oka.

Mindezek mellett ma, a nem sportolásnak azonban pénzügyi okai is vannak. A magyar háztartások összes sportcélú kiadása a családi kasszák összkiadásának 0,43 százaléka. (Nálunk a fizetések messze elmaradnak az uniós országok átlag béreitől. Kevés pénzből nem könnyű kigazdálkodni a sportra szánt összeget, amikor egy magyarországi felnőtt uszodabelépő átlag ára 1790 forint.)

Becslések szerint az Országos Egészségbiztosítási Pénztár éves költségvetéséből 25 milliárd forint írható az elhanyagolt fizikai állapotból eredő betegségek számlájára. Már tíz százalékkal javuló lakossági aktivitás 3 milliárd forintnyi megtakarítást eredményezne az ország költségvetésében. (www.tesztplussz.hu/sportnemzet-vagyunk, utolsó megtekintés 2012. október 28.)

2.4. Sportolni, de miért is?

Biróné (2004) szerint a sport, olyan fizikai aktivitás, amelynek során az egyén tudatos cselekvést visz végbe, időnként képességhatárainak igénybevételével. Véleménye

szerint, a sport már az ember megjelenésének időszakában, az ősközösségi viszonyok között is fellelhető volt, és kezdetben a biztonságot, önvédelmet, az életben maradást szolgálta a céltudatos gyakorlással, az utánpótláson alapuló gyakorlatok elsajátításával. Kialakulásában meghatározó szerepet játszott az adott kor kulturális fejlettsége is. A történelem fejlődése során a sportmozgások állandóan változtak, a teljesítményre nagy hangsúlyt fektettek. A sport alakulása kiválóan leképezte a társadalom formálódását, az emberi élet korabeli arculatát, éppen ezért a sportot, kizárólag a konkrét társadalmi viszonyok között vizsgálhatjuk. Biróné (2004) úgy látja, hogy a sport, mint közösségformáló erő, az együttműködés egyik sajátos formája, a személyiségfejlesztés meghatározó része. Teljesítménymotiváltsága révén, az embert az élet egyéb területein is cselekvésre ösztönözi, és az egyénnek így módja van találkozni a siker, a kudarc megélésének lehetőségeivel, realisabb önismeretre tehet szert, és így elérhetőbb célokat tűzhet ki magának. A sport egyfajta sajátos életmódként alkalmas eszköz az egészséges életrend kialakítására is.

Az Ifjúságkutatás 2008-as vizsgálata azt mutatta, hogy a sportoló fiatalok egészségükkel, edzettségükkel elégedettebbek nem sportoló társaiknál. Perényi (2011) felmérése szerint, a sportoló fiatalok testalkatuktól függetlenül elégedettebbek külsejükkel, mint nem sportoló társaik. A pubertáskori változások, testi – lelki átalakulások okozta önértékelés csökkenés, önbizalomhiány jól ellensúlyozható a sporttevékenységek igénybevételével. Mindezek mellett az sem elhanyagolható tény, hogy a sportolók önbecsülése nagymértékben függ belső motivációjuktól (Ntoumanis, 2002), amelynek kialakításában az edző, a tanár játssza a legmeghatározóbb szerepet (Theeboom és mtsai, 1995). A sport javítja az énképet, az egyén saját egészségével, külsejével kapcsolatos elégedettséget. Ezt támasztja alá Aszmann és Németh (2000) kutatása is, mely szerint azok a gyerekek, akik fizikailag aktívak, sportolnak, könnyebben teremtenek kapcsolatot, külsejükkel elégedettebbek, egészségesebb önértékeléssel rendelkeznek, jobban megfogalmazzák nehézségeiket, az iskolában jobban teljesítenek, mint a kevésbé aktív társaik. Mindemellett Dudás és Pápai (2002) szerint, az iskolának óriási lehetőségei vannak a negatív önértékelés megváltoztatásában, a pozitív énkép kialakításában. Ahogyan erről Bak (2004) is vélekedik, a sportoláshoz, fizikai aktivitáshoz kapcsolódó gyermekkori minta

jelentős befolyást gyakorol az egyén felnőttkori egészségmagatartására, önmagáról kialakított képére és egészségtudatára. Éppen ebből adódóan a fiatalok szubjektív egészségi állapota és a nemek között, valamint a sportolás mértéke és a káros szenvedélyek között fellelhető az összefüggés (Soós, 2002).

Az egymással történő versengés, szinte minden közösség nélkülözhetetlen eleme, azonban nem mindegy kik, hogyan és miért versenyeznek egymással. Ebben nyújthat jelentős segítséget a megfelelő szabadidős tevékenység megválasztása, azon belül is például a csapatban történő sporttevékenység, hiszen egy adott közösséghez történő tartozás, a csoport elfogadó hozzáállása jelentős mértékben befolyásolja az egyént a csoport normái, vagy „nem normáinak” elfogadásában. A nemek közti különbség jól érzékelhető a fiúk versenyzési szándékaiban. A lányok számára a fizikai aktivitás elsősorban az ideálisnak tartott vonzó külső megszerzéséhez szükséges. Azonban, amikor egészséges életmódról beszélünk, nincs jelentősége annak, hogy ki milyen motiváció hatására kezd el sportolni, a lényeg az akár egyéni, akár közösségben végzett rendszeres fizikai aktivitás. Szerencsés esetben a sportág és a mozogni vágyó fiatal egymásra talál, amelynek következtében olyan mozgásformát kezd űzni, amely leginkább illeszkedik személyiségéhez, képességeihez (d' Arripe-Longville és mtsai, 1998). A sporttevékenység során kialakuló közösségi szemlélet azonban tudatos nevelőmunkát igényel. A kollektív magatartás, az adott csapatba történő beilleszkedés, együttműködés nélkül egyetlen csoport sem tud megfelelő hatékonysággal működni. Napjainkban a fokozott mértékű individualizmus időszakában nehezebb csapatot építeni, mivel növekszik a magányosan végzett fizikai aktivitás, a szabadidő egyénileg történő felhasználása. Ennek azonban oka lehet az embert kizsigerelő túlzott információáramlás, illetve az állandó zajos közeg, amelynek semlegesítésére, feloldására alkalmas lehet a magányosan történő sporttevékenység végzése is.

A sporttevékenység során a közös célkitűzés, a közös élmények, a közösen történő gyakorlás, a teljesítmény hangsúlyozott szerepe, az egyéni teljesítmény egy adott közösségben, a csapaton belüli összetartozás meghatározói egy pozitív értékeket képviselő csapatnak. A jó edzési és felkészülési légkör, a megfelelő edző - sportoló kapcsolat, pozitív

edzői elvárások, kiváló motivációs tényezőt jelentenek a sportolók számára, olyan motivációs tényezőt, amely nélkül a sikeres sporteredmény elképzelhetetlen (Jowett, 2006, Singer és Orbach, 1999). Mindezekből következik, hogy a sport, megfelelő pedagógiai vezetővel aktív közösségteremtő lehetőséget jelent, működése során alakul a kollektív magatartás, hozzásegíti az egyént a csoportba történő beilleszkedéshez, együttműködésre és a csapatszabályok betartására motivál. Értékközvetítő szerepe révén segíti az egyént a társadalom szocializációs folyamataiba történő eredményes részvételben, az egészséges önértékelés kialakításában, ezáltal jelentős mértékben hozzájárul ahhoz, hogy az egyén önmagáról kialakított képe, önbizalma egészségesen pozitív legyen. Ennek eredményeképpen, a környezettől, elsősorban a kortárscsoporttól történő függés nagymértékben lecsökken. Ez pedig lehetőséget ad a fiatal számára, a különféle negatív hatású kortárscsoportoktól történő távolmaradásra.

A gazdasági okok miatt, a mára inkább háttérbe szoruló szabadidős tevékenységekkel szemben, egyre népszerűbbek lettek a fitnesz-klubok, wellness centrumok, a borsos áron elérhető, személyi tréner általi edzések. Ezekben az esetekben, az edző, tulajdonképpen egy szolgáltatást nyújt, segíti a gyakorlatok helyes és pontos elsajátítását, azonban pedagógusi szerepe, nevelési lehetősége meglehetősen szűkre szabott. Nem is örvendene túl nagy népszerűségnek az a tréner, aki a szolgáltatás igénybevevőjére pedagógiai hatást kívánna gyakorolni. Az ilyen klubokban a sport szeretete minimálisan érvényesül, ha érvényesül egyáltalán, rendszerint a „jó kinézés” az izzadás egyetlen motivációja, ebből adódóan, e tevékenység pedagógia hatása igencsak megkérdőjelezhető (Gombocz, 2008).

Napjaink sporttevékenységei jó tükrözik a társadalmi elvárásrendszer működését. Mára a sportolót nem elsősorban a jó közérzet, stresszoldás, egészséges életforma a közösségi tevékenység pozitív hozadékai buzdítják e tevékenység végzésére. Sokkal inkább a sporttevékenységben rejlő státuszszimbólum lehetősége adja mindehhez a megfelelő motivációt (Perényi 2011). Mindez jól illusztrálja a társadalmi különbségeket, amelyekben meghatározóvá válik a szolgáltatást igénybevevő anyagi helyzete, hiszen ezek a klubok nem olcsóak, valamint az a tény sem elhanyagolható, hogy az adott személyt minősíti is,

hogy melyik konditerembe, fitness-klubba jár. Az ilyen helyeken már nem lehet akármilyen ruhában mozogni, és ki is nézik azt az embert, aki nem a legnépszerűbb márkában izzasztja magát.

A szociális változások, a romló anyagi lehetőségek miatt, a társadalmi rétegek nagymértékben eltávolodtak egymástól, és ez magával hozta azt a sajnálatos tény is, hogy a fiatalok egyre kevesebb elérhető áron végezhető szabadidős sporttevékenységgel találkoznak, lehetőségeik egyre jobban beszűkülnek, és emiatt a sportolás kínálatának palettája kezd meglehetősen szegényessé és színtelenné válni.

Ez azonban nem kizárólag a csökkenő mozgásos fizikai aktivitás miatt jelent problémát, ez az éremnek csak az egyik oldala, hanem azért is, mert a sportolás személyiségformáló ereje ilyen módon jelentős mértékben háttérbe szorul, ami pedig legalább annyira fontos lenne, mint a jó kondíció, megfelelő fizikai erőnlét megszerzése és annak szinten tartása. A sport hatékony eszköze lehet a felgyülemlett feszültség oldásának, a stressz kezelésének, melynek következtében csökkenhetnének a deviáns magatartás káros hatásai.

2.5. Sportpedagógiai alapvetés

“A testnevelés egyik alapfunkciója volt – már az antik gimnasztikai nevelésben – az optimális életmód – modell kialakítása, a szomatikus készségek és képességek fejlesztése, a testi erő, valamint az egészség megőrzése, a betegségek megelőzése, ill. gyógyítása. Ily módon a helyes életmód, egyben prevenció is. A megfelelő testkultúra terjedésében nélkülözhetetlen az un. életmódminta, pontosabban az egyén, különösen az, hogy a fiatal mit lát maga körül. Mit tapasztal meg közvetlen környezetében. Comenius szerint egész életünkben olyanok vagyunk, amilyenekké a gyermekkori nevelés tett bennünket” (Takács, 1989. melléklet, 3). Az egyetemes emberi kultúrának szerves része a testkultúra, amely a test tudatos fejlesztésével, egészséges életmóddal, a higiéniaiával, a test kulturáltságával, fejlett mozgásműveltségével foglalkozik. Tehát a testi nevelés, nem kizárólag személyiségfejlesztő funkcióval bír, hanem az egyetemes emberi kultúra egy részének

továbbfejlesztője, és a társadalmi haladás folyamatosságát támogató tényező is egyben (Biróné – Jáki, 1966). Annak ellenére, hogy a sportnak a társadalmi értékek rendszerében nincsen állandó helye, ebből adódóan a társadalomban betöltött szerepe mindig más, a sport, mint társadalmi jelenség, mint sajátos emberi tevékenység, az egyetemes kultúra szerves részét képezi, és ily módon, értékteremtő funkciójával visszahat a társadalom kulturális jelenségeire is (Biróné, 2004). A sportolás során az egyén elsajátíthatja egy adott sportágra jellemző technikai ismereteket, a sportág szabályrendszerét, az egészséges életmód alapprogramját úgy, mint a pihenés, terhelés, munka megfelelő arányát, a táplálkozás fontos ismérveit. A megfelelő szintű és minőségű edzettség, pihenés és regeneráció hármásának egyensúlyban tartása nélkül ugyanis kisebb az esély egy egészséges generáció felnövekedésére (Farkas, 2003).

A második világháborút követő időszak politikai hatása jelentős mértékben befolyásolta a sportágak fejlődését is. Ez idő tájt a szocialista és kapitalista nagyhatalmak az arénákban, a sportolóikon keresztül is megmérkőztek egymással. A Coubertin báró által megfogalmazott, a sportnak tulajdonított pozitív értékek, az optimista világszemlélet a hatvanas évekig meglehetősen népszerű volt, majd a hetvenes évek közepétől felerősödtek a negatív hangok, a nyolcvanas évek elejére pedig sokak bizalma teljesen megrendült a sport pozitív pedagógiai hatásait illetően. A sport pedagógiai hatásai ugyan ekkor sem kérdőjeleződtek meg, de igencsak megoszlottak a vélemények e pedagógiai hatás eredményességéről.

Napjainkban is vannak szkeptikus vélemények a sport személyiségfejlesztő hatásaira vonatkozóan. Sokan bírálják az agresszív versenyszellem, a lelátókon tapasztalható tömeghisztéria, a politikai befolyásolhatóság, az anyagiasság, valamint a személyiségre gyakorolt egyoldalú hatása miatt. A sport kiválóan megmutatja a társadalom magatartásának fonákságait, hiszen a politikai, gazdasági hatások igencsak erős befolyást gyakorolnak a sporttevékenységekre, elsősorban az élsportra, és ennek megfelelően formálják, nemegyszer deformálják is azt. A társadalom kultúráját, kulturálatlanságát, értékfelfogását, erkölcsi szabályaihoz történő viszonyát hűen visszatükrözik a sportpályák, sportversenyek részvevői. Legjobb példa erre talán az a számtalan bundabotrány, amelyek

egyre gyakrabban kísérik a mérkőzéseket, valamint a tiltott eredményjavító szerek alkalmazásának következtében történő eltiltások, helyezés visszavonások (Szabó, 2003).

Amíg a sport alapvetően a testedzésre, fizikai erőre, ügyesség összemérésére vonatkozott, addig egyértelműen pozitív értékeket hordozott magában, azonban napjainkban, egyes vélemények szerint az olimpia nem más, mind doppinglaboratóriumok csatája. Ebből adódóan a versenysport ellentmondásos társadalmi jelenséggé változott, s egyre inkább nyilvánvalóvá vált, hogy a sport nem kizárólag pozitív pedagógiai sikereket tudhat magáénak, hanem lehet önpusztító, kizsákmányoló, üzleti szemléletű, sőt eredményezhet elidegenedést és nemzetközi konfliktusokat is. Elsimíthatja ugyan a résztvevők közötti társadalmi és gazdasági különbségeket, de növelheti is a köztük lévő egyenlőtlenségeket, sőt megkülönböztetést alkalmazva diszkriminálhatja is őket (Földesiné, 1985).

A személyiségfejlődés és egészséges önértékelés kialakulását, megtartását, illetve helyreállítását is betudhatjuk a sport preventív hatásainak, éppen ezért a kifejezetten mozgásszegény életmód negatív következményei egyértelműen, lassanként irreverzibilis módon megjelennek a társadalom valamennyi szegmensében (Barna, 1994; Martos, 1997; Keresztes és mtsai, 2003; Cheben, 2002; Apor, 2003). A mozgásszegény életforma hatásai ugyan nem láthatóak azonnal, de következményei elkerülhetetlenek. Az egészséges biológiai egyensúly felbomlásával az ember létezése kerül veszélybe, mivel egyre távolodván eredeti életformájától, elpuhul, elméje visszafejlődik, kényelmi lehetőségeinek gondolkodás nélküli használatával alapvető életfunkciói kihálnak belőle, elkorcsosulnak, és ily módon előbb - utóbb életképtelenné válik. És akkor még nem beszéltünk a sportról, mint a stresszkezelés egyik nélkülözhetetlen eszközéről.

Ezért is fontos, hogy a gyermek már otthon, a szülői példamutatás hatására megismerkedhessen a megfelelő személyes higiéné lehetőségeivel, az egészséges, megfelelő táplálkozással, a nélkülözhetetlen mennyiségű mozgás fontosságával, és ezzel egyidejűleg legyen lehetősége a megfelelő stresszkezelés, az egészséges életforma lényeges elemeinek elsajátítására (Simon, 2006). Szem előtt kell tartani, hogy az egészséget általában a következő négy tényező – egészségügyi ellátás (15%), öröklött tulajdonságok

(20%), környezeti hatások, társadalmi környezet (30%), valamint az életmód (35%) határozza meg (Simon, 2006.) Ebből is kiderül, hogy a legmeghatározóbb szerepe a szocializációs hatásoknak, mint környezeti tényezőnek, valamint az életmódnak van. Mindez érthetővé teszi, hogy az öröklődés, a genetika nem kizárólagos záloga, akár a sportban, akár az élet más területen elért sikereknek (Erikson, 2002). Az Egyesült Államokban például, egészen az 1970-es évek végéig tartotta magát az a nézet, mely szerint a tehetséget, rátermettséget egyedül a genetika határozza meg. Mivel a szocializációs hatás ilyen mértékű, hangsúlyozottan tudatosítani kell a társadalomban az egészségtelen életmód, mind fizikai, mind mentális szinten történő negatív következményeit. Ennek köszönhetően az utóbbi években az egészségfejlesztés, ezen belül is az egészségvédelem, az egészségmegőrzés, valamint az egészségnevelés egyre nagyobb hangsúlyt kapott. „Az egészségtudatos szemlélet, fizikai aktivitással együtt járó életforma jól ellensúlyozhatja a mozgásszegény életmódból adódó negatív tendenciákat” (Kormosné, 2008, 3). Az egészség fizikai, pszichikai, valamint szociális egyensúlyi állapot kialakításának és fenntartásának azonban szociális feltételei is vannak (Biróné, 2004). Mivel sajnálatos módon a fizikai aktivitás iránti igény csökkenő tendenciát mutat, ezért önálló, aktív, egészségfejlesztő tevékenységre kell nevelni az embereket. Elsősorban a fiatalok figyelmét kell felhívni a sportolás, valamint az egészséget szolgáló tevékenységek fontosságára, elérhetőségére, kínálatára, a szabadidő megfelelő módon történő, értékes eltöltésére (Biróné, 2004). A megfelelő módon közvetített és a fiatalok számára is érthető és elérhető prevenciók lehetősége, a következő generációk életminőségének jelentősebb javulását eredményezhetik, amely társadalmunk egészségmagatartását és egészségügyi mutatóit is javíthatják. „Egy társadalom lelki egészsége, egy ország „lelkiállapota” befolyásolható, megváltoztatható, elsősorban a társadalmi kohézió fokozása révén, mérhető módon, pozitív irányba” (Kopp, 1999/a, 4). A társadalom önpusztító életformáját befolyásoló negatív lelki és fizikai hatások mentálhigiénés eszközök alkalmazásával átalakíthatóak és orvosolhatóak (Kopp, 1999/b). Éppen ezért az elsődleges prevenció során kiemelten fontos szerepe van az egészségnevelésnek, amelynek során, az egészségkárosító tényezőket kell kizárni (Harsányi, 1997). A sportolás prevenciók vonatkozásait illetően pedig, egyre nyilvánvalóbbá válik, hogy a megfelelő eredmények eléréséhez intézményi szinten válik

szükségessé a prevenció hatékonyságának megismertetése, melynek egyik korábbi példája a Nemzeti Egészségvédelmi Intézet létrejötte (Frenkl, 1991). A prevenció azonban nem csupán a drogfogyasztásról, szenvedélybetegségről szól, hanem egy megújuló életmódra is utal (Turi, 1999).

2.6. A sport, mint pedagógiai eszköz a személyiség fejlődésében

Az újkori olimpiák atyja, Coubertin báró véleménye szerint a sporttevékenység nem választható le az élet más tevékenységeiről, hiszen eredményeképpen az ember ügyesedik, állóképessége és teherbírása nő, ezzel együtt a sport fejleszti a kezdeményezőkézséget, a felelősségérzetet is. „Miután a sport megköveteli a sportolótól az önfegyelmet, a higgadtságot, megfigyelést (...) hatással van az értelem, jellem és lelkiismeret kialakulására.

Ilyenformán az erkölcsi, és társadalmi tökéletesbülés egy tényezője” (Coubertin, 1931. 32).

A sportban elérhető személyiségfejlődést ő a nevelés eredményének gondolja, mivel a sport olyan magatartásformáló erő, amely - többek között - kitartásra, munkára, állhatatosságra, önfegyelemre, az erkölcsformálódáshoz szükséges tulajdonságokra neveli az embert. Mivel a sikeres sporteredmény elérése kitartó, kemény munka gyümölcse, elmondható, hogy a sport ezúton is hozzá tud járulni, az életben nélkülözhetetlen pozitív személyiségjegyek, mint a kitartás, egészséges önbizalom, teljesítményigény, aktivitás, fegyelmezettség, akaratereő, alkalmazkodó képesség, önuralom, szabálykövetés kialakulásához.

Véleménye szerint ily módon a sport közvetlenül is hozzásegíti az egyént ahhoz, hogy boldog, egészséges, sikeres és elégedett emberré válhasson, jó hatást gyakorolva ezzel közvetlen környezetére is. A kitartás és önfegyelem, a küzdőképesség meghatározó jegyei a sportolói személyiségnek, a sportolás viszont növeli az egyén kitartóképességét, önfegyelmét és küzdőképességét is. Az önuralom, ami elengedhetetlen mind a sportban,

mind az élet bármely területén, nehezen elsajátítható rendszeres sportolói tevékenység nélkül.

A rendszeres fizikai aktivitás pótolhatatlan a megfelelő testi, lelki egészség kialakításának és megtartásának szempontjából. Ennek megalapozására a gyermekkor a legalkalmasabb időszak, mivel formálja a testi egészséget, hozzájárul megfelelő egészségmagatartás elsajátításához, pozitív hatással van a bizonytalan értékrend alakulására, segíti a pozitív gondolkodást, a jövőorientáltság kialakulását és növeli az önbizalmat is (Keresztes és mtsai, 2003).

A sporton keresztül a résztvevő új szerepeket tanulván, új típusú konfliktushelyzetekhez kell, hogy alkalmazkodjon. A sportban szükség van alkalmazkodásra, hiszen a szabályok betartása nélkül nincs lehetőség a csapatmunkára. A normákhoz való igazodás elsajátítása megkönnyíti a később, a felnőttvilág szabályrendszeréhez történő alkalmazkodást, mivel a sportban a szabályszegőket azonnal büntetik, kizárják a játékból, és így egyértelművé válik a szabályok betartásának miértje, haszna, módja. Az életben szintén következményekkel jár a „szabálytalanság”, ezért a sport ilyen tekintetben is az életre felkészítő tereppé válhat a fiatalok számára (Gombocz, 2010).

A sportolás során kialakult jó tulajdonságok azonban nem tevődnek át automatikusan az élet egyéb területeire. A legeredményesebb sportoló is önfejűvé, gőgössé válhat, ha sikereit, kudarcait nem tudja, megfelelő módon, a helyén kezelni. „Az önértékelés önmagunk, mint az egész „elfogadásának vagy el nem fogadásának a foka” a mentális egészség döntő mutatója” (Dudás és Pápai 2002, hivatkozik Jakob 1988-as tanulmányára). „A helyes önértékelésben benne van saját tökéletlenségünk tudata, de benne van a tökéletesedésre való törekvés lehetősége” (Horváth-Szabó K., 1998, 138).

Mindezeket összevetve a sport folyamatosan alakítja az egyén személyiségét, formálja önértékelését, tudatosan nevel az önfegyelem gyakorlására, ami nélkül elképzelhetetlen a siker egészséges módon történő megélése, a sikertelenség méltó elviselése. Mindezek mellett hozzásegít a megfelelő önértékelés kialakításához, a szabályok követéséhez és betartásához, valamint a közösséghez való alkalmazkodáshoz.

„A sikerhez nemcsak energia és kitartás kell, hanem éppúgy hidegvér, gyors, biztos látás, megfigyelés, meggondolás (...) és mindezekre szükség van az eredmény megtartása végett is, mert a sportban, amit elértünk gyorsan elvész, ha nem öröködünk felette. Ilyenformán a sport az emberi lélekbe az intellektus és erkölcs számos csíráját plántálja” (Coubertin, 1931, 68).

A sportolóra, annak teljesítményére, viselkedésére, siker, ill. kudarcelviselő, konfliktusmegoldó képességére befolyást gyakorol a vele foglalkozó pedagógus, ill. az edző személye, annak emberi és szakmai tudása, az adott sportcsapat közössége, valamint a sportoló klubját jellemző anyagi helyzet. Ezen kritériumoknak a szerencsés egybeesése, a jó teljesítmény záloga. „A pedagógus hatásának végső forrása személyiségének hitelessége. A hiteles pedagógus pedig egyéniség és értékelkötelezett” (Zsolnai J. - Zsolnai L., 1987, 135). Éppen ezért elmondható, hogy az edző nagyon sokat tehet azért, hogy a sportoló a sport révén megszerzett előnyös tulajdonságait, az élet egyéb területein is megtanulja kamatoztatni. Az elutasító, vagy laza nevelői hatás jelentősen lerontja az oktatói tevékenységének eredményességét (Veczkó, 1975). A sport értékállandóságot is nyújt a folyamatosan változó világban. Perényi értékvizsgálata szerint a sportoló fiatalok számára az önmegvalósítás fontosabb, mint az anyagi javak (Perényi, 2011).

“A közösségi tevékenység nagyfokú alkalmazkodóképességet, egymáshoz való tudatos igazodást igényel, ezt ... csak megfelelő önfegyellemmel rendelkező egyénektől várhatjuk el” (Biróné, 2004, 141). Mivel a sportolás, csapatban végzett sporttevékenység közösségi együttműködést feltételez, az egyén számára mindenképpen építő jellegű csoportmunkát jelent. A kiváló adottságokkal rendelkező sportolók eredményeinek eléréséhez is nélkülözhetetlen a megfelelő mennyiségű edzés, valamint a megfelelő környezet (Morris, 2000).

A sport az élet számtalan területén hozzásegíti az egyént a társadalomba történő jobb és hatékonyabb beilleszkedéshez, emellett aktivitási lehetőségeivel egészséges szabadidős programot kínál a fiatalok számára. A mai, modernnek tartott, életidegen fogyasztói társadalom meglehetősen passzív életformája, az élet minden területére kihat, és jelentős mértékben, elsősorban sajnos negatívan befolyásolja az emberi személyiség

aktivitáshoz fűződő viszonyát. A sportolás, ezzel szemben fizikai tevékenységre motivál, fejleszti a kezdeményező készséget, növeli az egyénben alakuló felelősségérzetet.

“Az urbanizáció függetlenítette az embert a természettől és ez súlyos negatívumokat produkált a testkultúra bizonyos szféráiban. A tudományos – technikai forradalom termelői rendszere... az egyéni erő, a testi képességek szerepét szinte nullára csökkenti, az egyén esetleges fizikai hátrányait a kollektíva és a gépek könnyen kompenzálják. A csökkent izomtevékenység mellett erősen megnő az idegi terhelés, ezt az idegi fáradtságot pedig nem lehet passzivitással feloldani, ehhez szabad levegőn történő mozgásra van szükség. Az urbanizáció és a tudományos és technikai forradalom megváltoztatja a régi, többé-kevésbé statikus szabadidőkeretet. A mennyiséget tekintve, rapszodikusán változó szabadidővel nehezebb gazdálkodni. A család – a mindennapi élet – az egyén biológiai és szociális reprodukciójának legfontosabb színtere. A családi szokások köréből évszázadok óta kirekedt a testiség kultusza, a fizikai edzettség tudatos, rendszeres kultiválása. A modern civilizáció teremtette viszonyok között az egyén az elmagányosodásra lesz hajlamos – közömbösség önmaga és mások iránt” (Takács, 1989, 3).

A helyes egészségmagatartás kialakítása pedagógiai feladat, melyre alapvető hatása van elsősorban a családi környezetnek, a szülők követendő példaként megjelenő egészségmagatartásának (Mészáros, 1994).

A tudomány és a technika fejlődése elengedhetetlen, a fejlődés nyújtotta előny és kényelem mindenképpen az urbanizáció pozitív hatása (Frenkl, 1997). Ezek a hatások akkor válnak negatívvá, ha a kényelmet elfogadva az egyén nem tesz tudatosan a hátrányok ellen, vagyis kényelmesen él, de mozgásszegény életmódot folytat. Az urbanizálódó életmód legnagyobb veszélye az inaktív életmód. Ennek eredményeképpen, ha egy társadalom értékrendjében az egészségérték háttérbe szorul, előtérbe kerül az inaktivitás, az egészségtelen életmód, amely magával hozza a dohányosok, alkoholisták, kábítószer fogyasztók számának növekedését, és így egyre inkább teret kaphatnak a szenvedélybetegségek (Frenkl, 1997).

Az aktivitás olyan jellegű cselekvési képesség, amely adott szituációkban viselkedési készséget is jelent, többek között annak a készségnek meglétét, amellyel a

mindennapi szituációkban, hétköznapi körülmények között leküzdhetők az akadályok, az egyén előtt tornyosuló nehézségek (Biróné, 2004). „A sport erőt, edzettséget, akaratot, egészséget jelent. Felkészít az élet megannyi akadályainak leküzdésére” (Kárpáti, 1962. 80). Ily módon a cselekvésre való készség jelenti a sajátos életbeli és szervezési, társadalmi jártasságokat is. A szabadidős tevékenységek közül a sportolás motivál leginkább fizikai aktivitásra, mivel a sport lehetőséget kínál a cselekvésre, aktív tevékenység végzésére.

A fiatalok számára kínált iskolán kívüli szabadidős programokat befogadó tanintézmények jelentős részében nem megfelelő az infrastruktúra, melynek következtében a zsúfoltság, a nem elégséges felszerelés, és a szegényes kínálat is jelentős mértékben hozzájárul ahhoz, hogy a gyerekekben csökkenjen az aktivitásra, fizikai tevékenységekre történő hajlandóság.

A sportban olyan gazdag, meghatározó, ki nem aknázott pedagógiai hatások rejlenek, amelyek nevelési haszna az egész társadalomra nézve gyümölcsöző, mivel a sportban működő pedagógiai hatások, pedagógiai erők, nagymértékben fejlesztik, gazdagítják, pozitív irányba formálják a személyiséget.

A sporttevékenység során felmerülő konfliktusok kiváló alkalmat nyújtanak arra, hogy az egyén megtanulja jól tűrni, és jól kezelni ezeket a helyzeteket, ezért a sport valóban az életre nevel, ill., hogy a sport kiváló nevelési színtér lehetőségét biztosítja. A sportban meghatározott célok a teljesítményt helyezik első helyre, éppen ezért elmondható, hogy a sportban elért cél, nem azonos a nevelési céllal, és a tervezett céllal. A nevelés hagyományos felosztása szerint megkülönböztetünk testi, erkölcsi, értelmi, esztétikai és közösségi nevelést (Gombocz, 2010).

Ami a *testi nevelést* illeti, először is a sportolónak meg kell ismerkedni saját testével, hiszen e nélkül nem lenne módja objektíven felmérni lehetőségeit, képességeit, és nem megfelelő önismerete birtokában elérhetetlen célokat állítana maga elé.

Ami az *erkölcsi nevelés* terét illeti, középpontjában a jellem áll. A jellemfejlődés nélkülözhetetlen kelléke a nevelő, az edző megfelelő módon történő hozzáállása. A nem megfelelő nevelői hozzáállást jól példázza az indián gyermekek pennsylvániai Carlisle-ben

történő agyimosás-szerű nevelése (Borsányi, 2001). Az edző a rendelkezésre álló pedagógiai eszközökkel segíti hozzá az elkötelezett, fegyelmezett sportolót a megfelelő sportsiker eléréséhez. „A jellem a személyiség belső tartományaiban szervezi és irányítja az erkölcsi helyzetekben való döntéseinket. Az erkölcsi nevelés a helyes döntéseknek az állandóságát, szilárdságát igyekszik biztosítani. Egyúttal arra is törekszik, hogy kialakítsa az erkölcsi helyzetek iránti fogékonyságot és a döntéseinkért viselt felelősség vállalását” (Gombocz, 2010, 64.) A jellemformálás pozitív eszközei közé tartozik az ún. fair play, más néven becsületes játék is, amely szintén a sportnak köszönheti létezését. (Mára számtalan, sporton kívüli területen is alkalmazzák a becsületesség hangsúlyozására, például a kereskedelemben megbízhatónak tekinthető termékek jelölésére is.)

Az *értelmi nevelés* során történik a műveltség elmélyítése, valamint az értelmi képességek fejlesztése. A sportági tevékenységekből eredő esztétikai élménylehetőségek pedig a sportolók *esztétikai nevelésének* elsődleges forrását jelentik (Gombocz, 2010). Ezért fontos az is, hogy a sportolók gyakran juthassanak élményekhez, amelynek során fejlődik az élményszükségletük is.

Ami pedig a *közösségi nevelést* illeti, elengedhetetlen ott, ahol csapatmunka folyik, mivel a közös célok, egymás motivációja nélkül előbb-utóbb ellehetetlenülne, eredménytelenné válna a csapatmunka. „A társadalom szerveződésének, tagolódásának alapvető szervezeti egysége a csoport. ... A csoport a saját értékszintjére húzza fel tagjait. Az is fontos jellegzetesség, hogy a csoportba kerülés véletlen s, hogy formális és informális vezetők irányítják a tevékenységet.... A közösség a csoport bázisán kifejlődve jön létre. Egyik meghatározása szerint a közösség olyan strukturált csoport vagy réteg-egység, amelynek viszonylag homogén értékrendje van, amelyhez az egyed szükségképpen tartozik” (Gombocz, 2010, 68).

Gombocz (2010) szerint egy jól működő csapat kialakításánál jelentős szerepet játszik az edző, a vezető személyisége, tevékenysége, és az általa megjelenített követelmények, amelyek hatására megindulhat a csoport közösséggé szerveződése. A közösséget formáló csoportdinamikai folyamatokat jelentősen befolyásolja a csoport

nagysága, összetétele is, éppen ezért a szakirodalom 12-25 fő közé teszi egy adott közösség ideális létszámát.

A közvetlen nevelési módszer esetében az edző már személyiségével, interakciókban látható viselkedésével is hat a csapattagokra. Követelése, elvárásrendszere jelentős mértékben szabályozza a csapattagok viselkedését, teljesítményét, befolyásolja eredményeiket. Itt kell megjegyezni, hogy a meggyőzés kamaszkortól jelentős szerepet játszik a sportolói nevelés terén, hiszen az edző hiteles személyisége nagymértékben hat a csapat résztvevőire. Jutalmazás, büntetés nélkül nem lehet hatékony nevelési tevékenységet végezni. Az elismerés és helytelenítés megfelelő aránya alakíthatja a megfelelő pozitív nevelői magatartást. „A nevelői szerep vállalása mindenekelőtt értékválasztás” (Gombocz, 2010, 78).

Az érték fogalmát a Magyar Értelmező Kéziszótár (1972) a következőképpen határozza meg: az érték valaminek az a tulajdonsága, amely a társadalom és az egyén számára való fontosságát fejezi ki. Az érték kategóriája sajátos fókuszot képvisel a társadalomtudományokban, ez a sajátosság a társadalmi csoportok működési szintjén mutatkozik meg leginkább. A társadalmi változások kivétel nélkül leképeződnek az emberek viselkedési szintjén. Az, hogy a társadalmi változások befolyásolják az emberek viselkedését, tudatos formában később jelenik meg az adott társadalom értékrendszerében (Bugán, 1994). Az értékelés során az egyén különbséget tesz jó és rossz között. Az értékek fellazuló átalakulásával a társadalom tágabb teret enged e kettő közötti választásnak. A határok elmosódásának következtében egyre kevésbé válik egyértelművé a jó és rossz közötti különbség. Sokkal inkább döntő érv az egyéni hozzáállás, az egyéni érdekek „bevetése”. A korábban kollektíven megfogalmazott, és egységes társadalmi szinten történő értékrendszer meglétét jelentősen befolyásolja napjainkban az a tény, hogy a pozitív, ill. negatív értékek szétválasztása már korántsem annyira egyértelmű, mint a történelem korábbi időszakaiban. Bugán (1994) szerint az értékfelfogás túlzott kitágítása egyben, mint sajátos kategóriának az elmosását jelentheti. A társadalmi értékek a nézeteknek egy meghatározható csoportja, „melyek egy adott szempont (pl. szépség, erkölcs, hasznosság)

szerinti fontosságuk vagy kívánatos voltuk alapján rangsorolják a személyeket és dolgokat, s mely nézeteket az emberek kötelező érvényűnek fogadnak el” (Morel, 1989, 86).

Napjainkban a sport kevésbé mutat egységes palettát, mint korábban. A sporttevékenységek új formájának megjelenésével a hagyományosnak mondható sport sokat veszített népszerűségéből. A rekreációt középpontba állító wellness, fitness mozgalmak mellett egyre népszerűbbek az ún. extrém sportok, amelyeknek elsődleges célja az élményszerzés, ill. a bátorságon túlmutató, nemegyszer ésszerűtlen vakmerőség bizonygatása.

„A versenyt a sporttevékenység középpontjába állító tradicionális sport mellett a múlt század második felében megjelent a sportüzésnek egy új formája, a fitness- és wellness mozgalmakhoz köthető, döntően a rekreációt célzó, a jó közérzetet és az egészséget szolgáló sportolási gyakorlat. Az alapvetően üzleti alapon szerveződő új sport viharos gyorsasággal kiépítette az egész világot átfogó hálózatát. A hagyományos sport pozíciót veszített, az új teret nyert, s e viszonylagos kiegyenlítődés eredményeképpen ma már joggal beszélhetünk duális sportrendszeréről” (Gombocz, 2010, 116). Az előbb említett két sportrendszer különböző szempontok alapján jól elkülöníthető egymástól. Az első, amely a hagyományosnak tekinthető: versenyorientált, munkajellegű, eredményorientált. A gyermeksport esetében ez a játékosságot, tapasztalatot és személyreszabottságot, általában egyesületben zajló sporttevékenységet jelent - írja Gombocz (2010). Ezzel szemben a második sportrendszert az alkalmiság, a játékosság, a részvételőrientáltság jellemzi, többnyire fitness termekben zajló tevékenységről van szó.

Ami az egyesületek munkáját illeti, hasonlítható az iskolához, ahol az edző munkájának helyszíne a sportnevelés hagyományos terepe. A sportegyesület funkciója túlmutat(ott) a fizikai aktivitás, erőnlét megalapozásán, a sportegyesület értékek továbbadója, eszmények, pozitív emberi tulajdonságok alakulásának színhelye is (volt). Az egyesületek átalakulása, eltűnése a sportolók pozitív nevelésének lehetőségét is háttérbe szorítja, felszámolja, amelynek következményei beláthatatlanok. A rendszerváltozás hozta gazdasági átalakulás egyre inkább megnehezítette az egyesületek anyagi helyzetét. A sportfinanszírozás megszűnésével, elsősorban a szabadidős sport helyzete egyre inkább

ellehetetlenült (Gombocz, 2010). „Nincsen elég pénz a sportra, de nincs kellő önszerveződési gyakorlatunk sem. Pedig erre lenne a legnagyobb szükségünk, mert várni kell még a gazdasági élénkülésre... A kialakult helyzetet jól fel kell mérni, hogy az elemzésekre épülő döntések ne okozzanak teljes összeomlást” (Nádori, 1990, 101). Gombocz (2010) véleménye szerint megoldást nyújtana a hagyományos sportegyesületek visszaállítása, azonban a folyamatos változás magával hozta a sportegyesületekben zajló nevelőmunka gyakorlatának és szemléletének változását is, ami nagymértékben megnehezítene a korábbi hagyományosnak mondott forma újjáépítését. Úgy látja, Európában, elsősorban a nyugat-európai mintát érdemes alaposabban tanulmányozni, egyrészt, mivel korábban a német egyesület szolgált mintául a magyar sportegyesület kialakításában, másrészt pedig azért is, mert a német sportegyesületek ma is kellően megalapozott szakmai, pedagógiai munkát tudnak végezni annak ellenére, hogy a német társadalom sem problémamentes. A szakirodalom a sportegyesületeket a következő lényeges szempontok alapján határozza meg: a sportegyesület meghatározott formája a közösségnek és a közösség felfogásának.

1. Jellemzően érvényesül benne a testgyakorlatok sokoldalúságának gondolata.

2. Fontos elem a Jahn-féle tornarendszer eszméje, amely szerint a torna (a sport) egész embert akar.

3. Érvényesül a népiség eszméje (Gombocz, 2010, 119).

Úgy tűnik, a közösségi nevelés a pedagógia egyre inkább meghatározó formájává kezd válni, mivel a mai, modernnek tartott társadalom alapvető közössége a család, mint egységes közeg, különféle – feltételezhetően tudatos romboló - hatások eredményeképpen egyre inkább szétesni látszik. Következik mindebből, hogy a korábban oly hatékony pedagógiai feladatait sajnos egyre kevésbé hatékonyan tudja elvégezni. Ezért van szükség azokra a közösségekre, amelyek a bizonytalan családmódellet kiegészítve sokoldalúan tudják a fiatal, gyermeket fejleszteni, nevelni akár fizikailag, akár személyiségét tekintve.

Ami a második sportrendszer egyéb helyszíneit illeti, ott az edző személyre szabott edzéstervet állít össze, valamint segít a gyakorlatok elvégzésben, a személyiség fejlesztését nem várja el tőle senki, nem is hagyná senki, hogy egy személyi edző pedagógiai hatást akarjon gyakorolni kliensére. A rendszeresen megtartott foglalkozások vezetőinek ezzel szemben a nevelés terén kifejtett lehetőségeik gazdagabbak, elég csak visszautalnunk a csoportos tevékenységek végzésének pozitív hozadékaira (Gombocz, 2010).

2.7. Gyermekvédelmi kitekintés

A gyermek gondozása, nevelése, eltartása, étkeztetése, iskoláztatása alapvetően a család feladata. Abban az esetben, ha a család, különféle okok miatt nem képes erre, az állam besegít, ill. átvállalja ezt a feladatot. Korábban az állam csak végszükség esetén avatkozott be egy család életébe, amikor is a szükségletek kielégítésének hiányossága komoly veszélyeztetettséget jelentett a gyermek számára. A huszadik század második felében azonban a jóléti államok országában kibővítették a gyerekekre és családjaikra irányuló feladatok körét. A mai gyermekvédelem a klasszikus gyermekvédelmi problémák kezelésével, a jóléti ellátások nyújtásával vesz részt a gyermekek szükségletkielégítésében (Szöllösi, 2004). A gyermekek családon, ill. a társadalmon belüli elhelyezkedése és szerepe, meglepő módon nem volt mindig olyan egyértelmű, mint napjainkban.

A történelem folyamán jó ideig a gyermekeket kis felnőttként kezelték, akiktől ugyanazt várták el, mint a felnőttektől, mind a munka, mind pedig a felelősségvállalás terén, ennek a szemléletnek megfelelő pozitív és negatív következményeivel együtt.

Aries nevéhez fűződik annak felfedezése, hogy a XVI. századtól kezdve a család helyzetének társadalmon belül történő változása magával hozta a gyermek családon belüli helyzetének pozitív irányba történő elmozdulását is. Ebben jelentős szerepet játszott Rousseau-nak Emil, vagy a nevelés című, 1762-ben megjelent írása, amely meghatározó volt a gyermekkor, a gyermeknevelés fontosságának felismerésében és elfogadásában. A XVIII. századig nem volt külön lány, ill. fiúszoba, sőt gyermekszoba sem létezett, a családtagok egy szobában, nem egyszer egy ágyban is aludtak. A gyermekek számára ez a család melegségének érzését adta, ezzel szemben a szülők számára, ez a körülmények szülte megoldás sok esetben szinte elviselhetetlen volt. A XIX. században megjelenő polgári építkezés idejére még mindig nem alakult ki a hagyományos értelemben vett gyermekszoba. A XX. század nevelési -, orvosi javaslatok eredményeképpen, valamint a lakáskultúra fejlődésének hatására egyre nagyobb teret kapott a gyermekszoba fontossága, ill. annak megfelelő berendezése, és ennek köszönhetően jöttek létre az első tervezett, tudatosan kialakított gyerekszobák.

A társadalmi változások magukkal hozták a családban betöltött szerepek átalakulását is, megkezdődött a családi élet, a munka és a szabadidő kezdetleges módon történő szétválása. Az a tény, hogy egy kisgyermek szükségletei nem azonosak a felnőttek szükségleteivel, a gyermeki személyiség létezésével, valamint a családi bensőséges légkör kialakulásának és meglétének fontossága nagy jelentőséget kapott.

Bruno Bettelheim évtizedeken keresztül tanulmányozta az “érzelmileg zavart” gyermekek nevelését. Kutatásai során lett világos a számára, hogy az egészséges személyiség és érzelmi élet kialakulásához, annak stabilizálódásához, nélkülözhetetlen a szülői szeretet és elfogadás, valamint a gyermeket megillető tisztelet és odafigyelés.

A gyerekeket veszélyeztető körülmények növekedésével és változásával a gyermekvédelmi feladatok köre is szélesedni kezdett. Pl. az un. Széll Kálmán törvény, 1901-ben, az akkoriban sajnálatos módon terjedő gyermekmunka visszaszorítását is célozta. Gyermekvédelemmel foglalkozó szakemberek 1906-ban létrehozták az Országos Gyermekvédő Ligát, 1912-ben az Országos gyermekvédelmi Központot, majd három évvel később, 1915-ben a Kalmár Elemér Kriminálpedagógiai Intézetet Erzsébetfalván, és még ugyanebben az évben az egészségügyi anya-és csecsemővédelmi Országos Stefánia Szövetséget, valamint 1957-ben, az Országos Gyermek – és Ifjúságvédelmi Tanácsot, az OGYI-t. Alakulóban voltak a gyermekvédelmi körzetek, és ekkor kezdték meg a gyermekvédelmi alapellátás szervezését is. A Gyógypedagógiai Tanárképző Főiskolán, 1973-tól megkezdődött a gyermekvédelemre szakosodó pszichopedagógusok képzése, amelynek nagy jelentőségét az adta, hogy becslések szerint ebben az időben, 1970 és 1980 között megduplázódott a veszélyeztetett gyerekek száma (Domszky, 1999).

Az elmúlt évtizedekben jelentősen megváltozott a család szerkezete is. Korábban, szinte minden családban volt valaki, akit mindenki tisztelt, aki jelentős hatással volt a környezetére, akire mindenki hallgatott, az apa, mint tekintély megfellebbezhetetlen volt. Ezzel szemben napjainkban a referenciaszemélyek helye és szerepe is megváltozott, átadva ezzel szerepét, elsősorban a tömegkommunikációs csatornának (Vajda, é.n.). Itt kell megemlíteni azt a tényt, hogy a televízió például jelentős mértékben szerepet játszik abban, hogy a mai szülők tehetetlennek, eszköztelennek érzik magukat (Winn, 1990).

A gyermekvédelem területén szerzett tapasztalataim azt mutatják, hogy a gyermekvédelmi rendszerbe, vagy annak látókörébe került gyermekek és fiatalok önértékelése, gyakran messze elmarad az egészségesnek mondhatótól. Az iskolában nem jól teljesítenek, magatartásbeli problémákkal küzdenek, kudarcaikat meg és feloldhatatlannak tartják, önmagukat értéktelennek gondolják, és minden lehetőséget és módszert megragadnak ahhoz, hogy felhívják magukra a figyelmet.

Ezeknek a fiataloknak jelentős része új közösségbe kerülve nem egy esetben alkalmatlannak érzi magát arra, hogy alkalmazkodjon az őt is védő előírásokhoz, az adott csoport, sokszor íratlan szabályaihoz. Mindezekből következik, hogy problémamegoldó képességük meglehetősen alacsony, ami számtalan konfliktus forrását jelenti.

Az okok közül jelentős szerepet játszik az otthonról hozott minta, a szülők saját magukhoz, egymáshoz, saját és egymás rokonaihoz, illetve a gyermekükhöz fűződő viszonya. Negatív esetekben megjelenik a konfliktusmegoldó készség mintájának elégtelensége, a szabadidő megfelelő szintű és minőségű tevékenységgel történő megtöltésének, illetve annak örömteli megélésének hiánya. Mivel ezek az élmények, valamint ezek szocializációs hatása egy életen keresztül elkíséri az embert, nyomot hagyva személyiségén, ezért a nevelés terén erre a jelenleginél nagyobb hangsúlyt kell/ene fektetni. A gyermeket körülvevő személyektől eltanult magatartásformák és viselkedésminták, eseményekre, helyzetekre történő válaszreakciók jelentős mértékben befolyásolják a személyiség alakulását, valamint az egyén az őt körülvevő környezettel történő interakcióinak minőségét. Az egészséges énkép kialakulásához nélkülözhetetlen a gyermek, a fiatal megnyilvánulásaira adott reakció, pontosabban a szociális környezet megfelelő időben, módon történő, pozitív és negatív visszajelzése, valamint a felnőtt társadalom közmegegyezésen alapuló normáit tekintő érték- világrend megélése.

Magyarországon, a Gyermekvédelmi Törvény 1998. január 1-én lépett hatályban, az ENSZ, gyermekek jogaival foglalkozó, 1989-es Egyezményének hatására. Ennek eredményeképpen szabályozva és legalizálva lettek a korábban háttérbe szorított alapvető gyermeki jogok, amelyek azonban kizárólag a gyermeki kötelezettséggel és a szülők felelősség vállalásával együtt érhetik el céljukat.

A nők, az édesanyák szerepe egyre inkább előtérbe kerül, és ahogyan növekszik a gyermeki jogok hangsúlyozása, úgy kerülnek a gyermekek – látszólag egy szintre szüleikkel. Ez a tendencia egyfajta hamis egyenlősdivé alakul, amely feszültséget generál a családtagok között ahelyett, hogy a békét és nyugalmat nyújtaná a család tagjai számára.

Mivel a gyermekek egyre inkább nyitottabbak a világ felé, fogékonyabbak az új dolgok iránt, ezért egyre inkább ők azok, akiken keresztül megjelennek a modernebb dolgok, eszmék, termékek, ők képviselik a haladó gondolkodást a társadalom mikroegységében, a családban. Ezek a folyamatok jelentős mértékben átkódolják a család működését, pedagógiai jellemzőit, ebből adódóan hatását is, annak ellenére, hogy a nevelésben résztvevők elsősorban hagyományokra, korábbi pozitív – negatív tapasztalataikra építenek (Gombocz, 2010).

A gyermekvédelemben működtetett jelzőrendszer szerint mindenki, aki kapcsolatba kerül a gyerekekkel, felelős azért, hogy milyenné nevelődik a következő nemzedék. Ennek a jelzőrendszernek tagjait, a törvény gyermeket védő jogokkal és kötelezettségekkel is felruházza. Mivel azonban ma a jelzőrendszer több helyen meglehetősen hézagos, ezért nem tud kellő hatékonysággal működni, eredményessége megkérdőjelezhető.

2.8. A deviáns viselkedés és annak okai

„A devianciák valamennyi formája összetett szocializációs zavarokra vezethető vissza, kialakulásában az egyén egész múltja, fejlődéstörténete szerepet játszik. .... Nem ritka az a nézet, amely a hagyományos családi életforma felbomlását teszi felelőssé a bűnöző személyiség „kitermeléséért”, és a nevelési elhanyagolásban látja minden deviancia okát” (Bagdy, 1977, 119).

„Mind a deviáns, mind a normatív viselkedés szerepviselkedésként fogható fel, mivel a kultúra az emberközi viszonyokhoz, különböző funkciókhoz viselkedésvárásokat rendel, az egyént az elvárások mentén megfelelő magatartásra presszionálja. A sikeres szocializáció során egyensúlyképes énidentitás alakul ki, ... a szocializáció hibái a szerepstruktúra hibáin keresztül személyiségzavarokhoz, ... deviáns viselkedésmódhoz vezetnek” (Lénárd - Rácz 2004, 62). A jelentősen megnőtt deviáns fiatalok száma, a romló közbiztonság helyzete is arról tanúskodik, hogy a szabadidő nem megfelelő felhasználása antiszociális viselkedést eredményezhet, ami a társadalom eltorzulását és szétesését eredményezheti. Gyakran előforduló jelenség, hogy az iskolai környezetben deviánsnak mutakozó fiatal, iskolán kívüli foglalkozásokon tehetségesnek, együttműködőnek bizonyul.

A szociális fejlődés-elmélet szakértője, Hirschi (1969) szerint (tanulmányára Gerevich és Bácskai hivatkozik 1994-es írásukban) a deviáns viselkedés keletkezése az egyén társadalomhoz történő kapcsolódásának gyengülése, megszakadása révén keletkezik. A szülőkhöz való erős kötődés révén válnak belsővé a társadalmi normák és az egyén, ezen a folyamaton keresztül kezd hinni azok értékeiben. Úgy véli, hogy a közvetlen környezethez való kötődés, a család tradicionális tevékenységébe történő bevonódás, a társadalom értékeinek, normáinak elfogadása a deviáns viselkedés kialakulása ellen hathat, míg a szülőkkel kialakított rossz viszony spontán menekülést jelenthet a kábítószer irányába a szülői befolyás elől. Véleménye szerint, ha a fiatal nem távolodik el végérvényesen a szüleitől, nem lazul meg a kapcsolata velük, a szülői hatás szabadabban érvényesülhet.

A feloldatlan családi konfliktusok, a bizalom hiánya összefonódik a problémás viselkedéssel (Pikó, 2003). A fiatalokban lévő indulatok, a családi konfliktusok, a szülők közötti rossz viszony, a családon belüli bizalmatlan légkör jelentősen befolyásolja a gyermek viselkedését, problémákhoz való hozzáállásának minőségét. A családon belüli erőszak, a bántalmazás jelenléte hozzájárul a fiatal depresszióra való hajlamának felerősítéséhez, deviáns viselkedésének kialakulásához. A fiatalok egy része nem érzi jól magát a saját bőrében, ezért ettől a rossz érzéstől szabadulni akarván lépnek rá olyan utakra, amelyek gyors feloldással járnak (Fohn, é.n.). Amit nem kap meg a gyermek, a fiatal saját családjától, azt megkeresi máshol. Ennek eredményeképpen jönnek létre azok a csoportosulások, amelyek az összetartozás élményét adják, de ezen kívül más pozitív értéket nem közvetítenek.

Mivel a család az egyén életében mindig a legjelentősebb, leginkább meghatározó közösség, ezért a szülő és a gyermek közötti kapcsolat alapmintául fog szolgálni az egyén életében később megjelenő emberei kapcsolatokat illetően. A család a társadalom szokásrendszerébe, valamint a társas viselkedés szabályrendszerébe vezeti az egyént, ezért fontos szem előtt tartani, hogy a gyermek viselkedésének mindig megvan a maga története, nem pedig csak néhány ok az, ami motivál bizonyos viselkedési formákat (Bagdy, 1977). “A család szerkezet hibái, amelyek megzavarják az egyén személyiségfejlődését, jelentős mértékben befolyásolják az illető későbbi életét. Amennyiben az egyén nem kapja meg a szükséges támogató-terelő hatásokat, érzelmileg bizonytalan helyzetben érzi magát, és ebből adódóan a család elégtelen kapcsolati légköre taszíthatja a gyermeket más közösségek, nem ritkán normaszegő kiscsoportok irányába, ahol a másodlagos szocializációs folyamatok során átveheti a deviáns normákat és motivációkat” (Bagdy, 1977, 18). A fiatalkori deviancia, elsősorban a másságra való törekvéstről szól. A tinédzserektől elvárja a társadalom, hogy az általa kialakított normákhoz alkalmazkodjanak, miközben a szabályok és a társadalom is állandóan változik (Fohn, é.n.). A rendhagyó magatartásformák jelentkezése általában egybe esik a tinédzser és ifjúkor nagy identitásváltozásaival (Bagdy, 1977). A társadalom meghúzza a határt a tolerálható és számára elfogadhatatlan normasértések között. A devianciák koronként, társadalmanként, társadalmi csoportokként változnak, deviáns viselkedést eredményezve. A

bizonytalanságot, napjainkban a jó és a rossz nehezen elkülöníthetősége is okozza. Míg korábban egyértelmű volt, mi a rossz, mi a jó, addig manapság ezek keveredése, nemegyszer szándékos összemosása nagymértékben megnehezíti a társadalmon belüli morális tisztánlátást.

A sportban a sportszerűségtől való eltérést nevezzük devianciának. Ez érvényes mind a küzdőtéren, mind pedig a lelátókon tapasztalt törvényt kívüli viselkedésre, amely a média „jóvóltából” a társadalom minden szegmensébe eljutván bizonytalanságot, a biztonságnélküliség érzését közvetíti. Angliában jelentek meg az első stadionon belüli rendbontások a XX. század elején, Magyarországon a 90-es években számoltak be először stadion huliganizmusról. Mivel ez a fajta agresszivitás egyfajta társadalmi szelepnak is felfogható volt, ezért az akkori politikai vezetés úgy gondolta jónak hagyják, hogy az emberek a stadion lelátóiról kiabáljanak, mint hogy az utcára menjenek (Szabó, 2003).

Ezeknek a huligán megnyilvánulásoknak számtalan veszélye is van. Egyrészt az ilyen jellegű események elijeszti a sport támogatóit, az identitászavaros fiatalok számára lehetőséget kínálnak különféle szélsőséges csoportokhoz történő csatlakozásra, és mindez veszélyezteti a társadalmat. Mivel a média lehetőségei szinte korlátlanok, ezért megvan a veszélye annak, hogy az emberek hozzászoknak a sportrendezvények brutalitásaihoz, és így módon a deviancia szubkultúraként jelenik meg, amely irreverzibilis folyamatként rombolja a társadalmakat – írja Gáldi (2010). Az arctalan tömegben megbújó, anonimitást kereső huligánok kikerülnek a társadalmi ellenőrzés alól, melynek következtében, csökkenő önkontrolljuk irányíthatatlanná teszi őket, befolyásolhatókká válnak.

Gáldi (2010) véleménye szerint, ennek a világméretű problémának számtalan oka között érdemes megemlíteni a hiányzó sportpéldaképeket, a csellengő fiatalok energiáinak lekötésére irányuló szegényes kínálatot, a „gőzkiengedést”, tömeglélektani okokat, hatalom nélküli emberek kompenzációit, politikai befolyást, identitáskeresést, a kommunikáció hiányát, valamint rendőrségi bizonytalanságot és a stadionok rossz műszaki állapotát. Ide sorolható még az a fajta üzleti szemlélet is, amely a mérkőzések biztosításában lát anyagi nyerészkedésre lehetőségeket, és ezért képes mindent feláldozva, mesterségesen indulatokat gerjeszteni (Freyer, 2004). „Az agresszivitás fizikai vagy verbális viselkedés, amelynek két

fő összetevője az, hogy szándékos és irányított” (Bognár G. és mtsai, 2005, 26). Agresszivitás támadókészséget jelent, amelyet az emberekben meglévő felelősségérzet gátol. Ennek gyengülése következik be akkor, ha a személy nem azonosítható, például stadioni tömegverekedések részvevőjeként, az arctalan tömeg egyik elemeként elbújhat a felelősségre vonás alól (Horváth-Szabó K. - Vigassyné, 2001). A huliganizmus túl azon, hogy devalválja a sportot, erkölcsi félrecsúszásával zavarja a társadalom működését, hiteltelenné teszi a sport alapértékeit, szinte minden szinten rendetlenséget – anomáliát teremt.

Anómiára jó példa, amikor a versenysportban felcserélik a mérkőzés megnyerését a játékszabályok szerinti győzelemmel, amikor kimondatlanul előnyt élvez az, aki meg nem engedett eszközöket is használ győzelme érdekében. Így aztán a cél, a győzelem hangsúlyozása során olyannyira háttérbe szorul a versenyben történő részvétel öröme, hogy csupán a sikeres, eredményes szereplés váltja ki a megelégedettség érzését. Azonban a cél eltúlozása arra sarkallja az embereket, hogy érzelmileg ne döntsenek a szabályok mellett (Merton, 2002). Ballai (2013) írja, hogy a gyermeksport gyermekmeccsein az elsősorban a szeretetre, összetartozásra épülő közösség védtelen és eszköztelen a gorombasággal, durvasággal szemben. Az ő esetükben a rendezőkre és a játékvezetőkre hárulna az a feladat, hogy kiálljanak az igazság, az érdeknélküli sportszeretet, a becsületesség, a jellemformáló játék mellett. Ez azonban egyre ritkábban valósul meg, mert érdektelenségből, kényelemből sem maga a bíró, sem pedig a játékvezető nem azonosul az igazi győzelemhez nélkülözhetetlen értékekkel.

„A jelen pillanatban a düh a világon mindenütt van, megzavarja mind a családi léggömböt, mind a társadalmi intézményeket, megrontja az egyén nyugalma, mind a közélet békéjét. Nos, a *sport a lehető legnagyobb csillapító*. Van tehát a sportgyönyör, mely lecsöndesíti az érzéseket nem csupán a fáradtság, hanem az elégtétel által. Nem elégszik meg a közömbösítéssel, kielégíti őket. Miután a sport megköveteli a sportolótól az önfegyelmet, higgadtságot, megfigyelést,...egyaránt kapcsolatos úgy a lélektannal, mit az élettannal és hatással van az értelem, jellem és lelkiismeret kialakulására. Ilyen formán az erkölcsi és társadalmi tökéletesbülés egy tényezője” (Coubertin, 1931, 71). „A mindennapi

munkában, emberi kapcsolatokban keletkező konfliktusokat (edző-sportoló) eredményesen kell megoldani. A veszteségmentes megoldási stratégia lehetőséget nyújt arra, hogy a sporttevékenység során meglévő feszült helyzetet ne terheljük túl agresszióval. Az eredményesen megoldott konfliktushelyzetek pozitív hatása a sporteredményekben mutatkozik meg leginkább” (Acsai és Majoross, 2003, 11).

A sportolói magatartásminta a társadalom számára hatalommal bíró viselkedésmód. Ezért nem mindegy, mi folyik a stadionokban, hiszen a sportolói példakép messze túlmutat saját magán. Az agresszió, természetes módon jelen van az egyén életében, hiszen nemegyszer a túlélés, valamint a javak megszerzésének eszközét is jelenti. Azonban az agressziót gátló mechanizmus kulturálisan alakult ki, és a társadalom tagjainak egymás mellett élését hivatott segíteni. Ami a stadionhuliganizmust illeti, visszaszorítására történnek próbálkozások, például olyan jogszabályok alkotása, melynek értelmében a törvényhozás szankcionálja a nézőtéri erőszakot, azonban úgy tűnik, az eddigi formák nem vezettek eredményre. A sportban meg tapasztalható agresszió és etikátlan viselkedés csökkenéséhez a fiatalok megfelelő szintű képzése is hozzájárulhat (N. Paillonra hivatkozik Vandermeersch, 1978). A játéktéri agresszió tompítását, a helyzet javulását eredményezheti a játékvezetők megfelelő képzése, a megfelelő módon történő mérkőzésbiztosítás, anarchiakeresők kiszűrése, valamint a fair play játékra irányuló törekvés, ennek népszerűsítése. Mindezek mellett pedig a gyerekek, fiatalok felkészítése mind a szülők, mind a pedagógusok részéről a megfelelő konfliktuskezelésre (Szabó 2003).

2.9. A kortárs csoport hatása – prevenció lehetőségei

“Az a serdülő, (...), aki nem élvezzi (...) a felbecsülhetetlen értékű szeretetet, rendkívül ki van szolgáltatva a külső befolyásnak. Csak akkor tudunk kellően mély hatással lenni kamaszunkra, ha érzi, hogy feltétel nélkül szeretjük, elfogadjuk és törődünk vele. A fiatalok problémáinak zöme ebben a szeretethiányban gyökerezik. A gyermek és a kamasz egyaránt azt a személyt fogadja el, azt követi, és arra hallgat leginkább, akiről úgy érzi, hogy a legjobban szereti” (Campbell, 1992, 44). “A serdülőkort korai, középső és késői serdülőkorra bonthatjuk, mely szakaszokat eltérő pszichoszociális jelenségek is kísérik” (Tompai, 2008, 303). Ahogy egyre növekszik a szocializációs tér az egyén körül, úgy kezdenek megjelenni a családon kívüli, elsősorban a kortárs csoportok hatások, amelyek jelentős befolyást gyakorolnak az útkereső fiatalra. A gyermek saját magát, viselkedését, reakcióit a számára elfogadható referencia személyekhez viszonyítja, kezdetben a meghatározó személyek a szülők, később azonban megnő a kortárs csoport tagjainak hatása (Bagdy, 1977).

A kortárs közösségek különféle értékeket, példaképeket, vonultatnak fel a fiatal előtt, ill. intenzív együttélési lehetőséget kínálnak fel számára (Kormosné, 2007). Tisztában kell lennünk a kortárs csoport egyénre történő hatásával, amely jelentősen befolyásolja az illető döntéseit, cselekedeteit, hiszen a valahová való tartozás érzése, a társak általi elfogadás iránti vágy nagymértékben befolyásolja az egyén énképének alakulását (Veczkó, 1990). „A kortársak azonban legfeljebb módosíthatják a szüleink hatására magunkról kialakított képünket” (F. Várkonyi, 1999, 117).

Nem egy esetben a családok rossz anyagi helyzete, a megélhetési nehézségek, az otthoni rossz hangulat miatt, a gyermek magányosnak érzi magát, ezért családján kívül keres elfogadást. A fiatalok, éppen az elfogadás iránti vágyuk miatt, gyakran konformista magatartást tanúsítanak és ezért befolyásolhatóak különféle csoportok által. A konformitás az egyén viselkedésének, vagy gondolkodásának, véleményének olyan jellegű változása, amely egy személytől, vagy egy csoporttól indul ki vélt, vagy valós nyomás következtében alakul ki. Az, hogy valaki engedjen a csoportnyomásnak, annak oka lehet, egyrészt, hogy a többiek viselkedése, véleménye meggyőzi őt arról, hogy eredeti véleménye hibás volt, de

oka lehet az is, hogy vágyik az elfogadásra, ezért a csoport rokonszenvét szeretné elnyerni. Ebből is adódik, hogyha valaki szimpatikusnak tart egy személyt, vagy egy csoportosulást, hajlandó lesz korábbi véleményét, szempontjait feladva behódolni az adott személy vagy csoport befolyásának (Aronson, 2002). A kortárs csoport által kínált lehetőségek, kapcsolati rendszerek magukba foglalják a devianciák különböző formáit, addikciós problémákat (Vingender, 2002.).

“A deviáns viselkedés első kriminális cselekmények fő időszaka a serdülőkor, amelyben az önállósági törekvések megerősödésével a frusztráló vagy közömbössé váló szülőktől ... könnyebb az elszakadás. A fiatal magányosságát feloldja a galériák közössége, amelyekben elfogadásra és társakra talál, ugyanakkor antiszociális identitást tehet magáévá. Ha a család nem tud elegendő vonzerőt kisugározni, ha nem alakította ki a gyermek odatartozási érzéseit, akkor könnyebben elsodorhatják a külső hatások” (Bagdy, 1977, 128).

A gyermekek által elkövetett bűncselekmények száma állandóan változik, és ez a változás sajnos növekvő tendenciát mutat. A nem megfelelő családi környezet, rossz baráti társaság, anyagi problémák, családi konfliktusok, a következtelen nevelés, valamint fel nem oldott iskolai problémák mind hozzájárulnak ahhoz, hogy a gyermek, a fiatal rossz irányba induljon el. A leginkább rizikófaktorba tartozó fiatalok esetében a szocializációs folyamatok különböző okok miatt sérültek, aminek következtében beilleszkedési és magatartási problémáik vannak. Különböző antiszociális, deviáns kortárs csoportok nyomására, ezek a negatív hatások jelentősen felerősödhetnek (Horváth-Szabó -Vigassyné, 2001).

Az elmúlt évtizedekben nőtt a bűncselekmények száma. Néhány adatot összehasonlítva jól nyomon követhető ez a negatív tendencia. A nyolcvanas évek elején, például, 1982-ben 140 ezer, 1991-ben pedig több mint 440 ezer bűncselekmény felderítésére került sor. A bűncselekmények közel 30 százalékát a fővárosban követték el, ez az arány pedig a Pest megyei bűncselekmények számát tekintve az országban elkövetett bűncselekmények felét tette ki. A bűnözés formája is jelentős mértékben módosult. Emelkedett a betörések és rablások száma, valamint az erőszakos bűncselekmények aránya

is nőtt. A deviáns magatartásformák egyre fiatalabb korosztályokban jelennek meg, amelyek komoly társadalmi problémaként jelentkeznek (Kormosné, 2007).

A bűnelkövetők többsége 18-39 éves, azonban, míg 1972-ben a 14-18 éves fiatakorúak 12 százaléka került összeütközésbe a törvénnyel, addig 1987-ben 16 százalék, 1991-ben pedig a fiatakorúak 19 százaléka. A fiatakorú bűnelkövetők száma 1999-ben 11540 fő volt, az összes bűnelkövető 9 százaléka. Elmondható, hogy nőtt a jogerősen elítélt fiatalok száma is, 12,2 százalék, ami utal a súlyosabb cselekmények csoportos elkövetésére. A fiatakorúak 70-80 százalékban vagyon elleni bűncselekményt követtek el, amelynek közel fele betöréses lopás volt. Az utóbbi években, jelentősen emelkedett a kábítószerrel történő visszaélések száma, és a fiatalok nemcsak fogyasztóként, hanem sajnálatos módon, kereskedőként is megjelentek a kábítószer piac palettáján (Lénárt - Rácz, 2004). Ennek előzménye, hogy a kilencvenes években meginduló kábítószer kereskedelem felvirágzása óta hazánk, a Balkánról Nyugat-Európába irányuló kábítószer-csempészet tranzit országa (Wagner, 1995).

A különféle tudatmódosító szerek alkalmazása 1995-1999 között nagymértékben emelkedett, majd lassulni kezdett, és végül 2000 – 2003 között pedig teljesen megállt. A legmagasabb fogyasztás 2003-ban volt, azóta folyamatosan csökkenő tendenciát mutat a kábítószer alkalmazása. Az Ifjúság 2008. kutatás eredményei azt mutatják, hogy a 15-29 éves fiatalok 17%-a kipróbált élete során valamilyenfajta kábítószerrel. Ez az arány, a kutatás szerint 6%-kal magasabb a 2004-ben mért 11%-nál. A felmérés során kiderült, hogy a település nagysága egyenes arányban növekszik az igen válaszokkal. Minél nagyobb egy település, annál nagyobb létszámú volt a kábítószerrel kipróbálók aránya (Fábián, 2011).

A nem iskolai szintéren működő drogpreevenciós szolgáltatások vizsgálatokor 162 prevenciós szolgáltatót jelöltek meg. Az itt megjelenő programok nagyrészt a szociális problémákkal küzdő fiatalokat, problémás családból származó fiatalokat, a rossz környéken élő fiatalokat szólították meg. A középfokú tanintézetekbe járó fiatalok közül a drogfogyasztás által legveszélyeztetettebb réteg a szakiskolások csoportja, akik közül minden hetedik, 15 százalékuk kipróbált már valamilyen kábítószerrel. (Jelentés a magyarországi kábítószerhelyzetről, 2009).

Az ifjúsági életszakasz meghosszabbodása, az „amatőr ifjúsági státusz” „professzionális státusszá” válása, az ifjúsági korszakváltás kezdete a 60-as évekre tehető. A munkahely és a család szerepét a média és a fogyasztói ipar vette át, amelynek eredményeképpen az ifjúság autonómiájának szélesedésével egyre inkább kiéleződtek a generációk közti konfliktusok. A fiatalok szerepe egyre jelentősebb lett a társadalmi élet különböző területein, mint például a politikai cselekvésekben (Gábor, 2009). „A fiatalok és felnőttek közötti viszony egyirányú utcája kétirányúvá, illetve az ifjúság mintakövetőből mintaadóvá is vált. „Az egyik oldalon a fiatalság életkori szakaszának a felértékelődését konstatálhatjuk – mind a társadalom, mind az egyéni élet vonatkozásában. A másik oldalon pedig az uralkodó ifjúságkonceptiók a szituáció nyomása alatt újracsoportosultak” (Gábor, 2009, 9.). Az ifjúság változásának eredményeképpen azonban, még nem lehet pontosan látni, hogy a fiatalok értékei, életükkel, jövőjükkel kapcsolatos attitűdjei szintén változnak-e, és ha igen, milyen irányba. Gábor (2009) meglátása szerint, a munkanélküliség jelentős mértékben befolyásolhatja az ifjúság deviánsak is titulált megnyilvánulásait, ilyenek például az etnikai zavargások, mivel az etnikai kisebbség, faji kisebbségek ifjúsága nem egy esetben hajlamos kedvezőtlen helyzetét intézményesített rasszizmusnak tulajdonítani. Sajnos a szabadidő megnövekedése a dolog nélküli ifjúság számára újabb konfliktusforrásokra ad lehetőséget.

„Az ifjúkori iskoláztatás utáni első munkavállalás időpontja visszafordíthatatlanul és drámaian tolódott ki az elmúlt másfél-két évtizedben. Az Ifjúság 2000 adatfelvételei szerint az akkori legidősebb (1971-ben, 1972-ben születettek) korcsoport tagjai körében még nem volt ritka a 16 éves kori, vagy az alatti, a 17 éves kori munkába állás. Az Ifjúság 2008. eredményei szerint erre gyakorlatilag már csak elvétve, kivételszerűen került sor”(Laki-Szabó A. 2011, hivatkozik Laki-Szabó A. 2003, és Laki 2011. tanulmányaira, 20).

A fiatalokat is érintő korszakváltás jelentős mértékben formálta a mai ifjúság szabadidős tevékenységeinek alakulását. Az oktatásban meghosszabbodott képzési idő révén – mivel megnőtt a személyes időfelhasználásnak és a személyes aktivitásoknak a tere- a nagyobb önállóság magával hozta a nagyobb önszabályozást is, amely

következtében nem minden fiatal találja meg a számára valóban hasznos és építő - szabadidős tevékenységeket. A magyar fiatalok ifjúsági korszakváltása a nyugati társadalmaktól eltérő módon ment végbe. Hazánkban a fiatalok az átmeneti ifjúsági korszakból az új, az iskolai ifjúsági korszakba kerültek.

Az ifjúsági korszakváltás során egyre inkább meghatározóvá válik a piac és a fogyasztás szerepe, ezért hat a társadalmi átalakulás az ifjúsági korszakváltás felgyorsulására, hiszen ez a fiatalok fogyasztói státuszának emelkedését is jelenti (Gábor, 2009). A világháló megjelenésével és annak terjeszkedésével a szabadidő és fogyasztóipar szinte kisajátította a fiatalok mindennapját, mondhatni minden percét. Ennek eredményeképpen, azonban sajnos eddig nem látott mértékben van módja befolyást gyakorolni a társadalom fiatal rétegének életminőségére.

A korábbi, biztosabbnak gondolt társadalmi szabályozás felbomlásával egyre nagyobb (lett) lesz a káosz, a fiatalokat körülvevő bizonytalanság. Életterük növekedésével individualizáltakká válnak, és lehetőségeik szerteágazóak, ám kockázatosak – véli Gábor (2009). Az ifjúsági korszakváltásra a globalizáció is rányomja bélyegét, hiszen a világpiac legfőbb célja, hogy fogyasztókat szerezzen, valamint függővé - önállótlanná tegye a társadalmi csoportokat, és erre leginkább a befolyásolható ifjúság alkalmas. A globalizáció által létrejött információs rendszer világméretűvé vált, jelentős hatást gyakorolva ezzel a társadalom minden rétegére. A korábbi szerepek megszűnésével, a hagyományos minták háttérbeszorulásával egyre nagyobb teret kapnak azok az információk, amelyek a különféle médiákon keresztül érik a társadalmakat. Folyamatosan alakulnak a szülői, társaskapcsolati szerepek, a változó világ azonban egyre több bizonytalanságot tartogat, annak ellenére, hogy ma a fiatalok sokkal inkább individualizáltak, életképesebbek, mint régebbi korok gyermekei, azonban „a térképek zagyvábbak, az utak kuszábbak” és a világ, minden érdekességével együtt kiszámíthatatlanabb – hangsúlyozza könyvében Gábor (2009). Véleménye szerint a munkaerőpiac kizsákmányoló magatartása szintén elbizonytalanítja a fiatal pályakezdőket. A fogyasztói társadalom hatására, a szerepek átértékelődésének következtében a mai fiatalokat erősebb individualizáció jellemzi, azonban egyéniségük észrevétlenül a média, a kortárs csoport, a fogyasztói elvárások, a globalizáció hatására

alakul, fejlődik, bizonyos esetekben visszafejlődik, igazi személyiségük rejtve marad saját maguk és a világ előtt. Ez a fajta, látszólag felhőtlen szabadságba csomagolt, alkalmazkodásnak mondott rabszolgaság, amelyre a világ, a fogyasztói társadalom szinte rákényszeríti azt, aki hagyja magát, szinte észrevétlenül gyilkolja a személyiséget. Rombolja mindazokat az értékeket, amelyek nélkül, hosszútávon nem alakulhat ki egészséges személyiség. Azonban milyen lesz az a társadalom, ahol mindenki bábuként kiszolgál egy olyan fogyasztói- rendszert, amelynek egyetlen célja és ars poétikája a pénz és az annak segítségével szerzett hatalom?

Látni kell, hogy a problémák gyökerét a fogyasztói társadalom kialakulása okozza. A termelés extrém növelése egyik oldalon előny, a másik oldalon azonban környezetszennyező, kizsákmányoló. Az anyagi jólét, a viszonylagos szabadidő növekedésének következtében felbukkantak az önpusztítással járó tevékenységek is. (Kovács, 1995).

„Ha megveszed, ..., ha neked is van, ... e nélkül semmit nem érsz...” kezdetű reklámszlogenek, valójában a személyiségfejlődés akadályai, annak ellenére, hogy látszólag előrevivőek, a ma modernnek titulált eszközök használatára és alkalmazására buzdítanak. A belső bizonytalanságok külső eszközökkel történő leplezése azonban nem vezet sehová. A hagyományos családmodell felbomlásával, a biztonságos és egészséges személyiségfejlődésre lehetőséget kínáló közösség helyett a kortárs csoport, a családon kívüli ajánlatok válnak egyre vonzóbbá. Ez több szempontból is veszélyes út, még akkor is, ha az, látszólag önállósodási törekvések tárházát kínálja. Az oktatás adta lehetőségek szintén kivezető utat jelenthetnek, az iskolai közösségek megoldást mutathatnak, azonban például az oktatási rendszerből különféle okok miatt kikerülő fiatal számára kevés megoldás kínálkozik, mivel a munkaerőpiac számára csekély alternatívát tud javasolni. Mindez a lecsúszás veszélyét hozza magával, rosszabb esetben a bűnözés melegágyát is jelentheti (Gábor, 2009). Az erőszak elleni harc, valamint, pl. a sportetika védelmének legfontosabb eszköze a fiatalok megfelelő szintű képzése lehet.

Egyértelműen látnunk kell, hogy míg korábban a fiatal, pályakezdőket munkába állásuktól kezdődően okították az adott pálya gyakorlati tudnivalóira, addig napjainkban a

képzettség/végzettség megszerzésekor ennek a gyakorlati tudásnak már a friss szakember birtokában kell(ene) lennie (Kormosné, 2007).

„A munkaerő-piaci hátrányok és a kirekesztődési kockázata fokozottabban érint egyes társadalmi csoportokat.... A fiatal 15-24 éves korosztály körében igen alacsony a munkaerő-piaci aktivitás. ... A hosszabb ideig tartó tanulás miatt egyre inkább kitolódik a munkába állás ideje. Az oktatásban eltöltött hosszabb idő, az oktatásban résztvevők számának emelkedése, az általános képzettségi szint emelkedése mellett, hozzájárult a munkaerő-piaci feszültségek enyhítéséhez.” (Földessy, é.n. 55.) Az ifjúsági életszakaszok kitolódása, már nem tanul, még nem dolgozik, munkát keres – még nem családos, jelentős mértékben befolyásolja a szabadidős tevékenységek formálódását is.

Hazánkban a szabadidőipar a kilencvenes évektől az iskolák terjeszkedésére, a fiatalok fogyasztási szokásaira, ill. a médiahálózat bővülésére épített. Egyre jobban megfigyelhető, ahogyan a fiatalok szórakozási helyszínei átveddnek a bevásárlóközpontokba, intézményesített szórakozó helyekre, ahol a fogyasztói társadalmi ranglétrán egyre előkelőbb helyet szeretnének elfoglalni (Gábor, 2009). Ez az életforma azonban szükségszerűen egyfajta felszínességgel, a kommunikációs formák és a beszélt nyelv elszegényedésével, az emberi kapcsolatok ellaposodásával és kiüresedésével jár együtt. Az ennek, elsődleges hatásaként fellépő magányosság eredményeképpen csapódik aztán az egyén ilyen-olyan csoportosuláshoz, hogy a vágyott elfogadás pozitív élményét megtapasztalhassa.

Az Ifjúság2000, ill. az Ifjúság2004 felmérés adataiból kiderült, hogy a fiataloknak kevés a szabadidejük, ill. hogy a szabadidőt a lusta semmittevéssel azonosították. A kutatás során nyilvánvalóvá vált, hogy a szabadidővel rendelkező fiatalok hétköznapi otthon (89%), ill. barátainál (52%) tartózkodnak. A férfi megkérdezettek közel egyhatede a sportpályán tölti szabadidejét. A vizsgált populáció (15-29 év) átlagosan 6%-a tölti a hétköznapi estjét bevásárlóközpontban. Ami a hétvégét illeti, 64%-ra növekedett azok aránya, akik barátokkal együtt töltik az idejüket. A felmérésből az is kiderült, hogy a szabadidő eltöltésre vonatkozó helyek: otthon, barátok, rokonok, sportpálya... Minél fiatalabb az illető, annál több időt tölt barátaival – látható az Ifjúság2008 kutatásából. A felmérésből az

is kiderült, minél iskolázottabb egy szülő, annál valószínűbb, hogy gyermekének vannak barátai, ezzel szemben egy aluliskolázott szülő gyermekének nincs, vagy nagyon kevés barátja van. Ennek ellenére a felmérés azt mutatja, hogy a személyes kapcsolatok tere kezd megszűnni, a fiatalok közel egyötöde passzívan tölti el szabadidejét (Bauer, 2011).

„E szerint két csoport látszik kibontakozni. Az egyiket, akiket az iskola úgy szocializált, hogy az életük hatékony részévé tudják tenni az új kommunikációs hálózatokat, a másik, akik vagy el sem jutnak a hálózati kommunikáció megismeréséig, vagy pedig (fizikai társadalmat és az iskolát elhagyva) mentálisan legyengülve belevesznek a hálózat virtuális játszótereinek egyikébe” (Gábor, 2009, 31). „Már ma is rengeteg gyermekről és fiatalról mondható el, hogy a nagy társadalmak szempontjából eltűnnek a különféle internetes kommunikációk tengerében” (György 2004, 34).

A Magyarországon is teret nyert piacgazdaság, magával hozta azokat a hatásokat, amelyek Európa más országaiban már megszerezték maguknak a fiatalokat. Ahogyan változik a társadalom szabadidős színpadképe, úgy válik egyre inkább fogyasztóvá a fiatalok jelentős része, s lesznek számukra egyre fontosabbak a fogyasztást inspiráló szabadidős tevékenységek. Az őket körülvevő, pszichológiai és egzisztenciális bizonytalanság egyre hangsúlyosabb, a nekik felkínált alternatívák között nem kevés rossz döntési lehetőség is van, amelyek a lecsúszás veszélyét hordozzák magukban.

Az egyre korábban individualizálódó fiatalok számára a megnövekvő kockázatok, stresszhelyzetek nem kínálnak egészséges, megfelelő feloldási lehetőségeket. Ebből következik, hogy nő azoknak a szereknek, mint megoldási eszközöknek (dohányzás, kábítószer, stb.) a használata, amelyek mind rájuk, mind a szűkebb és tágabb környezetük, valamint a társadalom számára veszélyt jelentenek, alkalmazásuk hosszú távon egészségkárosodáshoz, személyiségromboláshoz vezet (Gábor, 2009).

2.10. Hátrányos helyzetű fiatalok prevenciós, reszocializációs programjai

A hátrányos helyzetű fiatalok kedvezőtlen státusza, valójában több megoldatlan problémára adott válasz manifesztálódása. A szokatlanul gyorsan változó világhoz igazodni

igyekvő társadalmi rétegek, a maguk szintjén kivétel nélkül szenvednek a (lét)bizonytalanság okozta kiszámíthatatlanságtól, az erkölcsi és anyagi válság, az élet minden területén érezhető negatív hatásától. Ebből adódik, hogy nem kis veszélyeknek van kitéve az a fiatal, akinek szülei nem tudják számára biztosítani az alapvető fizikai szükségletek kielégítését, úgy mint a táplálkozás, ill. az öltözködés terén. Azonban az anyagi hiányosságokon túl, azt a fiatal is elsodorhatja az élet, sőt, talán őt inkább, aki érzelmi szükségleteire nem kap választ otthon, akire szülei nem tudnak elég minőségi időt szánni, a társadalmi együttéléshez nélkülözhetetlen alapértékek megismertetését és átadását szükségtelennek tartják, és a gyermeket megillető figyelmet pedig pénzbeli megváltásra cserélik.

”Magyarországon a sport vonatkozásában megjelennek a hátrányos helyzetűek, akiknek a sporthoz való hozzáférése, vagy társadalmi státuszuk, vagy élethelyzetük okán akadályokba ütközik” (Perényi(2011) idézi Laki-Bauer-Szabó A. 2001, Bauer – Szabó A. 2005, Fábri 2002, Perényi 2010 tanulmányait).

A társadalom számára, az akár anyagi, akár egyéb elhanyagolási okok miatt hátrányos körülmények között élő fiatalok problémájának megoldatlansága, kockázatos helyzetet teremthet. Mivel a magára maradt fiatal, könnyű prédája lehet a különböző deviáns csoportosulásoknak, ezért van nagy jelentősége a számukra kínált prevenciós programoknak, amelyek közül, a teljesség igénye nélkül bemutatok néhányat.

A hátrányos helyzetű gyermekek és családok társadalmi reintegrációjának támogatását célozza az Ökumenikus Segélyszervezet, TANDEM Fejlesztési Alap Pályázati Programja, amelynek célja a Magyar Szociális Szektor támogatása (<http://palyazatmenedzser.hu/2012/06/28/hatranynos-helyzetu-gyermekek-es-csaladok-tarsadalmi-reintegraciojanak-tamogatasa-az-okumenikus-segelyszervezt-tandem-fejlesztési-alap-palyazati-programja>, utolsó hozzáférés: 2013. január 29).

A roma nők szakképzettséghez juttatását tűzte ki célul a Nő az esély! Roma emberek képzése és foglalkoztatása a szociális és gyermekjóléti ellátórendszerben elnevezésű programja.

A Fiatalok Európában – Sopianae Ifjúsági Egyesület, a nemzetközi Europe Direct Információs Hálózat Dél-dunántúli régió iskolásai számára írt ki tanulmányi versenyt. (www.fiatalokeruropaban.hu)

A Karácsonyi Varázslat elnevezésű program keretén belül rajz -és mesepályázatot írtak ki fiatalok számára. (kolyokbirodalom.hu)

A Sporttal csak nyerhetsz nevet viselő pályázatra sportolással kapcsolatos rajzokat várnak a gyermekektől. (www.uniqua.hu)

A Fatima Ház Alapítvány kulturális és szabadidős ismeretterjesztő programokkal kívánja segíteni a hátrányos helyzetű családok gyermekeit. (www.fatimahaz.shp.hu)

Az Európai Önkéntes Szolgálat, European Voluntary Service 18-30 év közötti fiatalok önkéntes – idegen országbeli -munkavállalását hivatott támogatni unios országokban. (www.mobilitas.hu)

A Coyote – Youth, Training, Europe – Hollandiában működő egyesület a fiatalokkal foglalkozó fiataloknak szervez sporttáborokat a hatékony kortárssegítői munka patronálására.

A Minden Gyerek Konferencia keretén belül jelentős szerepet kap a társadalmi bűnmegelőzési stratégia. (www.mindengyerek.hu)

Dobrotka Béla nevéhez fűződik a kaposvári KNASE megalapítása, ahol tanulásban és értelmileg akadályozott fiatalok számára szerveznek terápiás judó oktatást. (www.judokaposvar.hu)

A Kamasz-Tanya Gyermek és Ifjúsági Egyesület sportversenyeket, kézműves programokat, különféle vetélkedőket, terápiás szabadidős lovaglást ajánl az életvezetési problémák miatti, önbizalomhiányos, ebből adódóan rendellenes kapcsolati bázissal bíró fiatalok számára. (www.kamasztanya.hu)

Sándorfalván fejlesztő programokkal várják a hátrányos helyzetű gyermekeket. (www.sandorfalva.hu)

Az Okkal-Más-Okkal Ifjúsági Egyesület Hajdúnánáson alakult, hogy a sportprogramjain, kézműves-foglalkozásain keresztül megszólítsa a fiatalokat. (www.okmasok.hu)

Az Életjel Alapítvány értelmi fogyatékos gyermekek megsegítésére szerveződött, ezen gyermekek felkarolása, valamint táborozás, ill. kirándulások megszervezése céljából. (www.ertekelem.hu)

A Twist Olivér Műhely szintén hátrányos helyzetű fiatalokat szólít meg, és támogatja őket az egészséges önálló életvitel kialakításában. Ezen kívül, értékes szabadidő eltöltésére irányuló programokat kínál számukra. (www.kortarsak.hu)

A Túskevár Alapítvány, eredetileg az egri Gyermekváros hátrányos helyzetű lakóit segítette, azonban mára az egész megye fiataljainak élethelyzete javításában vállal meghatározó szerepet. (www.tuskevaralapitvany.hu)

Sportolási lehetőséget kínál a hátrányos helyzetű családok és gyermekeik számára a Ruda-Kai Kulturális és Sport Közhasznú Egyesület, a Baráti Bórlabda, valamint a MÉSE, a magyarországi éjféli pingpongbajnokságokat megszervező egyesület is. (www.rudakai.uw.hu, www.borlabda.com, www.holdsugar.hu)

3. CÉLKITŰZÉSEK

A bemutatásra került kutatási téma szakirodalmi elemzése során kiderült, hogy a vizsgált területet érintő kérdések esetében hiányzik a megfelelő mennyiségű empirikus vizsgálat. A kutatás során olyan területet kívántam felmérni, ami a feltárt szakirodalmi áttekintés után hiányosnak bizonyult, mivel azonban a téma szerteágazóan gazdag, szűkítenem kellett a tematizálható kérdések körét.

Kutatásom során a gyermekvédelem és a sport kapcsolatát, mint prevenció lehetőségét kívánom vizsgálni, vagyis, hogy milyen módon tudja befolyásolni a kortárs csoport az egyén szabadidő eltöltésének módját. Céлом, hogy tudományos módon vizsgáljam meg a feltett kérdéseket, abban bízva, hogy a kapott eredmények elgondolkodásra ösztönzik a szakterületen dolgozó kollégákat, s egyben hozzásegítik a szakmát ahhoz, hogy a sport alkalmazásával gazdagodhasson a szociális munka eszköztára.

1.) Célul tűztem ki a Magyarországon működő éjszakai pingpong klubok működésének feltérképezését a résztvevők szemszögéből, hogy minél több információt kaphassak a klubok tevékenységéről.

Célként jelöltem meg, hogy képet kapjak az országban működő éjszakai pingpong programok sajátosságairól, működési körülményeiről.

Céлом ismereteket szerezni arról, hogy melyik nem, és milyen korosztály képviselteti magát az éjszakai pingpong klub sportprogramján.

2.) Céлом felmérni, milyen végzettségű, / anyagi helyzetű szülők gyermekei vesznek részt a MÉSE éjszakai pingpongprogramjában.

Célul tűztem ki a szülők anyagi helyzetének és a fiatalok klubba lejárása közötti gyakoriság vizsgálatát.

Célul jelöltem meg felmérni a MÉSE programjában résztvevő fiatalok szüleinek sportoláshoz történő hozzáállását.

3.) Céлом ismeretek szerezni arról, hogy a klubokba lejáró fiatalok hogyan vélekednek önmagukról.

Céлом volt megismerni a klubba lejáró fiatalok egyéb szabadidős tevékenységeit.

Céлом volt megvizsgálni, hogy a klubokban éjszaka pingpongozó fiatalok milyen motiváció alapján járnak le a klubba, valamint a klubba lejárás körülményeit.

Céljaim között szerepel megvizsgálni a klubba lejáró fiatalok agresszióhoz fűződő viszonyát.

Vizsgálni kívántam, a klubban eltöltött idő és a fiatalra gyakorolt hatás kapcsolatát.

Célul tűztem ki, hogy ismereteket szerzek arról, hogy a klubba lejáró fiatalok konfliktus megoldó készsége változott-e, és ha igen, milyen mértékben a klubba történő lejárás hatására.

Célként vizsgáltam a klubba lejáró fiatal életében a játék és győzelem kapcsolatát.

Vizsgálni kívántam a klubba történő lejárás motivációját, a lejárás gyakoriságát, illetve a klub szabályaihoz történő igazodás kérdéskörének kapcsolatát.

A dolgozatomban szereplő kutatási téma, a kutatással kapcsolatos kérdések, valamint a célkitűzések alapján a következő hipotéziseket fogalmaztam meg:

A szülői háttér és családi mintához kapcsolódó hipotézisek:

H₁: A MÉSE program eredeti célkitűzései alapján feltételezem, hogy az alacsonyabb iskolai végzettséggel rendelkező szülők gyermekei nagyobb arányban vesznek részt a programban.

H₂: A MÉSE program eredeti célkitűzései alapján feltételezem, hogy a rosszabb anyagi helyzetű szülők gyermekei nagyobb arányban vesznek részt az éjszakai pingpongban.

H₃: Feltételezem, hogy a MÉSE programjában résztvevő fiatalok szülei pozitívan állnak hozzá a sporthoz, korábban ők is sportoltak.

H₄: A MÉSE program eredeti – amerikai – populációját alapul véve feltételezem, hogy a klubba járó fiatalok nem szeretnek iskolába járni.

A magyarországi éjszakai pingpong program hatására vonatkozó hipotézisek:

H₅: Feltételezem, hogy az éjszakai pingpong klub, elsősorban a klubba lejáró barátok miatt vonzó.

H₆: Feltételezem, hogy minél hosszabb ideje résztvevője egy fiatal az éjszakai pingpong klubnak, annál inkább elfogadja a klub szabályaihoz való igazodást.

A klubba lejáró fiatalok énképére és értékrendjére vonatkozó hipotézisek:

H₇: Feltételezem, hogy minél hosszabb ideje résztvevője egy fiatal az éjszakai pingpong klubnak, annál inkább változott pozitívan az illető saját magáról kialakult képe.

H₈: Feltételezem, hogy a klubba lejáró fiatalok konfliktus megoldó készsége, valamint az agresszióhoz fűződő viszonya pozitívan változott a klubba történő lejárás hatására.

Feltételezem, hogy a klubba régebben járó fiatalok kevésbé agresszívak.

4. MÓDSZEREK

A sport, mint gyermekvédelmi prevenciós lehetőség alkalmazása, ezen keresztül, a kortárs csoport negatív hatásainak kiküszöbölése, a személyiség pozitív irányba történő alakulása, valamint a MÉSE működésének az „éjszakában élő” fiatalokra gyakorolt hatásának vizsgálata során alkalmazott módszerek, a minta jellemzése, mintavételi eljárások, a válaszadás körülményei, a kutatás során felhasznált kérdőívek, ill. az adatelemzés kapcsán alkalmazott statisztikai elemzések bemutatását foglalja össze a fejezet.

1. sz. táblázat: Összefoglaló táblázat a kutatásban alkalmazott kérdőívekről

Cél	Módszer
Szülői háttér és családi minta vizsgálata	Nyílt és zártvégű kérdőíves felmérés
A magyarországi éjszakai pingpong programnak a résztvevők életére gyakorolt hatása	Nyílt és zártvégű kérdőíves felmérés
A klubba lejáró fiatalok énképének feltérképezése	Rosenberg személyiségteszt
A klubban megforduló fiatalok értékrendjének vizsgálata	Rokeach értékkála

4.1. A minta jellemzése és a mintavételi eljárás

A MÉSE programját működtető klubok megismeréséhez, azok tevékenységének, valamint a programokban résztvevő fiatalok szabadidős tevékenységei és a kortárs csoport hatásának feltérképezéséhez magyarországi városokban működő éjszakai pingpong programon keresztül kerestem a választ.

A kutatásban a Holdsugár Magyarországi Éjféli Sportbajnokság Egyesületének éjszakai pingpong programjában résztvevő fiataljai voltak segítségemre.

A felmérést megelőzően megkerestem, az azóta már sajnos elhunyt Dr. Faragó Sándort, éjszakai pingpong program magyarországi meghonosítóját és népszerűsítőjét, aki részletes felvilágosítással szolgált a klub indulásáról, valamint általánosságban informált a MÉSE jelenlegi tevékenységéről, valamint a klubok jellegéről.

A minta kiválasztásának kiindulópontjául a MÉSE internetes honlapja szolgált, amely tartalmazta az éjszakai pingpong programban résztvevő klubok, valamint szervezőik elérhetőségeit.

4.1.1. A kutatásban szereplő klubok kiválasztása, ill. a szakirodalom, valamint személyes tapasztalatok alapján történő bemutatásuk

A felmérésben szereplő klubok kiválasztásánál elsősorban a folyamatos szakmai tevékenység volt az elsődleges szempont. Mivel nonprofit szervezetről (MÉSE) van szó, a klubok léte, folyamatos működtetésük állami támogatás, adóegyszázalék, egyéb civil támogatók anyagi segítségétől függ. Ennek eredményeképpen több sportklub esetében is előfordult, hogy bár hatékony prevenciók tevékenységet folytattak, anyagi nehézségek miatt, működésüket időről időre, fel kell(ett) függeszteniük.

A felmérést, eredeti szándékom szerint az Észak-magyarországi régió településein működő éjszakai pingpong klubokban végeztem. Azért esett erre a régióra a választás, mert ez a terület, gyermekvédelmi szempontból az ország leghátrányosabb területének tekinthető a nagymértékű munkanélküliség, az ebből következő anyagi nehézségek, valamint az ott élő családok életvezetési problémái miatt.

Erről sokat elárul a Központi Statisztikai Hivatal elemzése, amelyből kiderül, hogy az elmúlt tíz évben, Borsodban folyamatosan emelkedett a tizenévesen gyermeket szülő nők aránya, ami azt jelenti, hogy tíz év alatt a Budapesti adatokhoz képest megötszöröződött a borsodi "tinédzser anyák"száma (Magyar Nemzet, 2011, jún.3).

A felmérés megkezdését követően hamar kiderült azonban, hogy az Észak-magyarországi régióban megjelölt klubok egy jelentős része már, vagy még nem működik, és nyilvánvalóvá vált az is, hogy a klubok egy része időszakosan üzemel csupán. (Ezek nonprofit jelleggel működő klubok, ténykedésük, fennmaradásuk elsősorban pályázati pénzekről függ, így aztán nem meglepő, hogy a támogatás lejárta után, újabb pályázat kiírásáig, vagy annak megnyeréséig szünetel egy-egy klub működése.)

Borsod-Abaúj-Zemplén megyében Miskolc, Nógrád megyében Salgótarján és Zagyvaróna, Heves megyében pedig Abasár volt a felmérés potenciális színhelye.

Mivel Zagyvarónán és Abasáron, az előbb említett okok miatt a felmérés időszakában nem üzemelt az éjszakai pingpong klub, a visszaérkezett kérdőívek száma, lényegesen kevesebb volt a tervezettnél. Át kellett gondolnom, hogy a vizsgálat folytatásához milyen szempontok alapján fogom bővíteni a felmérésben résztvevő települések számát.

Az ország dunántúli részén mindössze egy működő éjszakai pingpong klubot találtam, Nagykanizsán, a keleti régiókban pedig Debrecen városában akadtam ilyen jellegű prevenciós tevékenységre a vizsgált időszakban. (Mind Nagykanizsára, mind Debrecenbe postán küldtem el a kérdőíveket, a helyi szervezővel történt előzetes telefonmegbeszélés után. A kitöltött kérdőívek postán érkeztek vissza.)

A kérdőíves kikérdezést Pest megyében folytattam, mivel egyre nyilvánvalóbbá vált, hogy a finansziális bizonytalanság ellenére, vannak stabilan, évek óta folyamatosan működő klubok. Személyesen felügyeltem a kérdőívek kitöltését a Gödön és Leányfalun működő klubokban, valamint Szentendrén, ahol egyben a MÉSE program székhelye is van.

A kiválasztott intézmények hosszú szakmai múltja tekintenek vissza. Az előzetes beszélgetés során nyilvánvalóvá vált, hogy a program vezetői jól fel tudják mérni településük sajátosságait, annak pozitív és negatív vonatkozásaival együtt. A klubokba lejáró fiatalokat személyesen ismerik, szinte mindent tudnak róluk. Tudják, melyik gyerek szüleinek nincsen munkája, ki milyen családban él, mennyire figyelnek oda az adott fiatalra, kiknek vannak iskolai, beilleszkedési nehézségeik, párkapcsolati problémája.

Borsod-Abaúj-Zemplén megyében, a diósgyőri Ady Endre művelődési ház ad otthont a programnak. A sportklub vezetője tizenkét évig dolgozott drogambulancián, és az ott szerzett tapasztalatai alapján az éjszakai pingpong ürügyén egy kisközösség formálása volt a célja, mivel korábbi tapasztalatai alapján meggyőződése volt, hogy ennek megtartó ereje van. Szüleiről leválni igyekvő tinédzsereket kívánta olyan tevékenység köré csoportosítani, amely hasznos időtöltési lehetőséget kínálhat a szabadidejével mit kezdeni nem tudó fiataloknak. A résztvevők létszáma változó. A klubot jelenleg pártfogoltak is látogatják, amely tény szintén alátámasztja a sport megtartó erejét.

A helyi tornacsarnokban székelő **gödi** klub 2005 – óta működik folyamatosan, amelyhez nagymértékben hozzájárul az a tény is, hogy tevékenységét a települési önkormányzat, valamint a Nyelv és Tehetség Iskolai Alapítvány is elismeri és jelentősen támogatja. Itt meglepően jó feltételek várják az éjjel sportolni szándékozókat, a pingpongozáson kívül kosárlabdázni is lehet. A klub vezetője és helyi szervezője a helyi iskola testnevelő tanára, akit sokan (el)ismernek, és aki sokakat ismer. A felmérés során nyilvánvalóvá vált, hogy az agglomerációs alvótelepülés fiataljainak többsége nem a hagyományos értelemben vett MÉSE célcsoportba tartozik. Többségében, viszonylag jól szituált családok sportolni vágyó gyermekei járnak le a klubba, a kiskorúak szülővel jönnek, ahol pingpongozásra és focizásra egyaránt van lehetőség. A létszám változó, 15 – 45 fő között mozog. A hosszú évek alatt bekövetkezett generációváltás eredményeképpen megjelentek azok a segítők, akik korábban maguk is lejártak játszani a klubba. Ottlétemkor a sportlétesítményben kulturált csapatjáték folyt, ami szemmel láthatóan inkább minőségi sportlehetőség, mint az éjszakai csellengés pótlása.

Szentendrén az egyik iskola aulájában gyűlnek össze, minden pénteken 20 óra és hajnali 1 óra között az éjjel pingpongozni vágyók. Az edzéseket ketten felügyelik, lehetőség szerint egy férfi és egy női munkatárs. A pingpongasztalokat az iskola aulájában állítják fel, van, aki saját, van, aki a klub ütőjével játszik. A sportolási lehetőségen kívül, enni-, innivaló és emberi szó várja a fiatalokat. A létszám változó. Az állandó tagok heti rendszerességgel járnak a klubba, ismerik egymást, de a klubon kívül nem járnak össze. Ők azok, akik nincsenek benne a balhékban, kulturáltan sportolnak. A résztvevők másik része

rendszerint jár a klubba, problémás fiatalok, akikkel mindig történik valami. (Ott jártamkor éppen egy drága ütője tűnt el az egyik hébe-hóba lejáró fiatalnak.)

Leányfalun, évek óta egy házaspár vezeti a programot. Tevékenységük messze túlmutat a péntek estéken, nemegyszer otthon is meglátogatják őket a gyerekek, céljuk a drog és alkoholmentes szórakozás népszerűsítése. A program a Faluházban kapott helyet, amelynek épülete mögött, salakos pályán van lehetőség kosárlabdázásra is. A program zárását követően, késő este gyakran ők maguk viszik haza a lányokat autóval, hogy megelőzzék az esetleges atrocitásokat. Elmondásuk szerint a program elindulása óta 70 százalékban visszaesett a bűnözés a településen. Vegyes a korosztály, vegyes az összetétel. A résztvevők között megtalálhatók kiskorú gyermekeiket lekísérő apukák, ill. a környék drogdílerei is. A klubbal együttműködő polgárőrök segítenek abban, hogy elkerülhető legyen a rendbontás, valamint a klub szabályait be nem tartó fiatalokat igyekeznek távol tartani a pingpongasztaloktól. Leányfalu problémás fiataljai, általában a gazdag családok gyermeki, akik leginkább balhéból garázdálkodnak, unalmukban kerülnek szembe a törvénnyel.

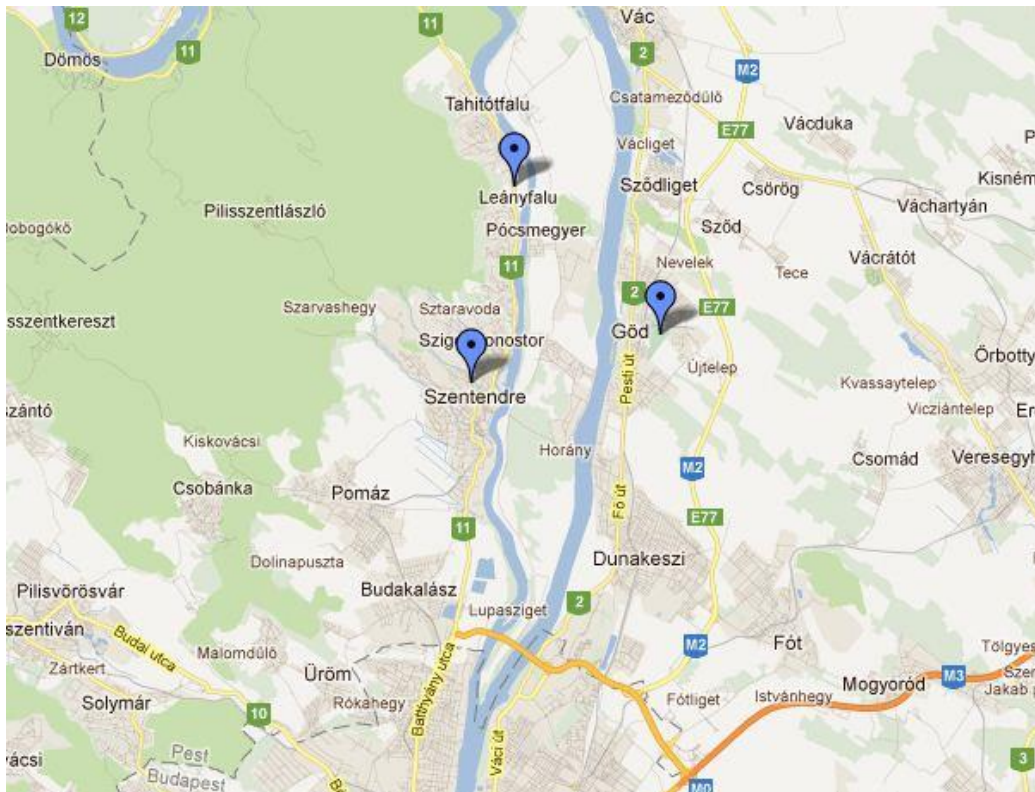
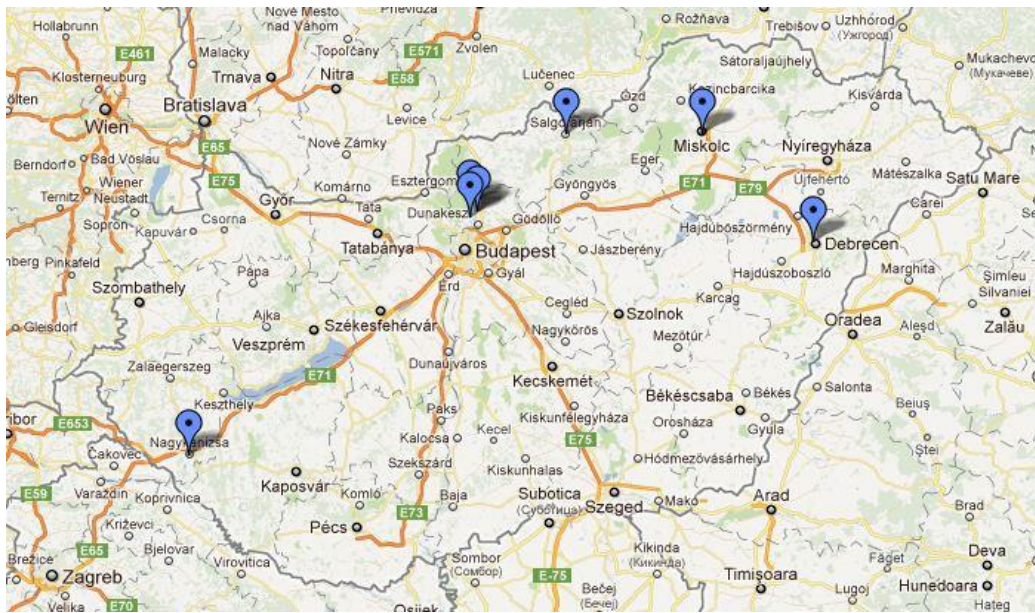
A **Salgótarjánban** működő klub a peremvárosi, lakótelepi környezetben élő, hátrányos helyzetű fiataloknak ajánl drog - és alkoholmentes kikapcsolódási lehetőséget. A pingpong mellett még egy nappali foglalkoztató, segítő és szórakoztató klubot is üzemeltetnek. A hátrányos helyzetű fiatalok gyakran önkéntes segítőként vesznek részt a programokon. A klubba lejáró fiatalok létszáma változó.

Debrecenben a Nagysándor telep szegényei számára, prevenciós céllal a helyi református gyülekezet lelkesze indította az éjszakai pingpong programot, amely 2008. július 1-óta működik. Mivel a környéken sok a munkanélküli, az életvezetési problémával küzdő felnőtt, az ő gyermekeik védelmében kezdett bele az asztalteniszezésbe a klub vezetője. A látogató közönség vegyes, létszámuk változó. Elmondható, hogy a fiatalok kiváltságnak tekintik a klubba járást. Fegyelmezettek, rend van. Nagy részük nemcsak érzelmileg, de szociálisan is rászorul a klubban segítő gondoskodására. Az összejöveleteknek a református egyház ad otthont, aki ide betér jó szóra, melegre és némi ennivalóra (is) számíthat.

A *Nagykanizsán* tevékenykedő klubról, azon kívül, hogy gyermekvédelmi intézmény keretén belül működik, nincsenek információim.

A kutatásban szereplő klubok magyarországi elhelyezkedését az 1. ábra szemlélteti. A kutatás keretében, sikeres kapcsolatfelvétel után, a helyi programgazdával történő egyeztetés után összesen 150 darab kérdőívet küldtem ki, melyekből 127 darab érkezett vissza. Ezek közül 115 darab értékelhető kérdőív analízisét végeztem el.

1. ábra: A kutatásban szereplő klubok magyarországi elhelyezkedése

4.1.2. A megválaszolás jellemző körülményei és a mintavételi eljárás

Kutatásom során, a Pest megyei helyszíneken személyesen indítottam és felügyeltem a kérdőívek kitöltését. A helyszíneken segítségemre voltak a klub vezetői, akik személyes jelenlétükkel nagymértékben megkönnyítették a kitöltés menetét.

Mivel programban résztvevő fiatalok motivációja, hozzáállása, múltja, jelene meglehetősen eltérő, örömmel vettem az un. nehéz fiúk esetében a helyi programgazda személyes jelenlétét. (A Pest megyén kívüli települések esetében a fizikai távolság, valamint a közlekedés elégtelensége miatt nem volt módom személyesen jelen lenni a kérdőívek kitöltésénél. Ezeknek a kluboknak a vezetői, egy kivételével, akivel személyesen találkoztam, postai úton kapták meg a kérdőíveket, és ők végeztették el azok kitöltését.)

Szentendrén, ahonnan 12 darab kérdőív érkezett vissza, pénteken esténként a Barcsay általános iskolában jönnek össze a fiatalok, ahol is este nyolctól hajnal egyig lehet ingyen pingpongozni. A kiosztott kérdőívek kitöltése során, egymást heccelve többen próbálták átugrani a kérdéseket, azonban a klubvezető segítségével sikerült őket rávenni a válaszadásra.

Gödön, ahonnan 22 darab kérdőív érkezett vissza, a fiatalok, a kérdőív kitöltését ellenkezés nélkül fogadták, együttműködőek voltak és viszonylag rövid idő alatt, értékelhető válaszokat adtak a kérdésekre.

Leányfalun - a visszaérkezett kérdőívek száma 12 darab - működő éjszakai pingpongklub résztvevői színes palettát mutattak. Mivel a klubban történő játék- és ez vonatkozik valamennyire **MÉSE klubra**– ingyenes, névtelen, iskolán kívüli önkéntes elfoglaltság, a résztvevő fiatalokról semmiféle nyilvántartást nem lehet vezetni. Így például sem a nevük, sem egyéb beazonosítható adat nem rögzíthető róluk, sőt jelenléti ív aláírását sem kérheti a klub vezetősége. Ettől függetlenül, a kérdőívek kitöltésének ideje alatt történő beszélgetésünk során a klubvezető szinte minden gyerekről, fiatal felnőttől tudott valami olyat mesélni, ami miatt összetűzésbe kerülhetne a rendőrséggel, ha most nem itt lenne. Az egyik fiatalról például elmondta, hogy napközben kábítószer árul az utcán, mégsem tudták megfogni eddig egyszer sem, és itt meg példásan viselkedik, tehát most nincs miért kihívni

a rendőrséget. A kérdések kitöltése során a résztvevők együttműködőek voltak, de ez elsősorban a programgazda jelenlétének, és az akkor arra szolgálatot teljesítő polgárőröknek volt köszönhető.

A kutatás során az írásbeli kikérdezés módszerét alkalmazva igyekeztem a témát több oldalról feltárni. A felmérésben résztvevő valamennyi fiatal kapott egy papírformátumú kérdőívet, amelyet a helyszínen kellett kitöltenie. A kérdések megfelelő módon történő értelmezésében és annak megválaszolásában a programvezető, valamint jómagam voltunk a segítségükre. A válaszadás viszonylag gyorsan lezajlott, mivel a pingpongozás lehetősége jobban vonzotta őket, mint egy kérdőív töltögetése.

4.2. Alkalmazott módszerek

4.2.1. Szülői háttér és családi minta vizsgálata

A MÉSE programjában résztvevő fiatalok felméréséhez anonim kérdőíves módszert választottam. A vizsgálatot egy két részből álló kérdőívvel, valamint egy személyiségteszt és egy értékskála kitöltésével végeztem.

Az információk megszerzéséhez a kérdőíves kikérdezés módszerét alkalmaztam. A kutatás során a kérdések segítségével információt gyűjtöttem, amelyekből következtetéseket vontam le. A kikérdezés folyamán egy adott csoport – éjszakai pingpong program keretében résztvevő fiatalok – véleményét, életmódját, iskolai- és szülői háttérét, a sportprogramon történő részvételének motivációját vizsgáltam. A kikérdezés során megkíséreltem feltárni összefüggéseket. Ezt a módszert a kutatás fő fázisában használtam vélemények, attitűdök, szokások, életmódok feltárása céljából (Babbie, 2003).

A kérdőív első része demográfiai kérdéssort tartalmazott (Falus, 2004), amely a kutatásban résztvevő személyek háttérének felmérésére szolgált úgy, mint nem, kor, iskolai végzettség, családi, anyagi, lakáshelyzet, szülőkhöz, testvér(ek)hez való viszony, szülői sportolói múlt, az adott fiatal kedvelt szabadidős tevékenysége.

4.2.2. A magyarországi éjszakai pingpong program hatása a résztvevők életére

A kérdőív második része a klubbal kapcsolatos kérdésekből állt. Céлом volt felmérni, hogy a kutatásban résztvevő személy honnan szerzett információt a klub létezéséről, valamint, hogy mennyiben változott az élete, problémamegoldó készsége, az agresszióhoz, szabályokhoz való viszonya azóta, hogy lejár a klubba.

A kérdőív nyílt és zártvégű kérdéseket egyaránt tartalmazott. Többségük feleletválasztást igénylő kérdés volt, a válaszadónak több válasz közül kellett kiválasztani a számára leginkább megfelelőt.

4.2.3. A klubba lejáró fiatalok énképe és értékrendje

A résztvevők énképének vizsgálatához, a kérdőív harmadik részében Rosenberg személyiségtesztjét alkalmaztam. Ennek során a kutatásban résztvevő személynek tíz állítást kellett magára nézve, a táblázatban megadott módon minősítenie.

A kérdőív negyedik részében Rokeach Értékskáláját használtam. A Milton Rokeach által kidolgozott értékskálán tizennyolc életcél, és tizennyolc értéket kellett a felmérésben résztvevőknek sorrendbe állítaniuk 1-től 18-ig terjedő fontossági sorrendben. A kapott sorrend az egyén számára legfontosabb, ill. legkevésbé fontos értékeket tükrözi.

A kutatást megelőzően leutaztam Miskolcra, ahol az elővizsgálat a miskolci klub vezetőjének részvételével történt, majd az országos felmérés megkezdése előtt, az elkészült, véglegesnek szánt kérdőíven próbakitöltést végeztem fiatalokkal, amelyben az újpesti – Káposztásmegyeren működő klub résztvevői voltak a segítségemre.

Mind az elővizsgálat, mind pedig a próbakitöltés során megkérdeztem a kérdőívet kitöltő személyt, személyeket a kérdések értelmezhetőségéről, valamint a kérdőív kitöltésével kapcsolatos összbenyomásairól. A vélemények alapján módosítottam a kérdőívet, majd ezt az átdolgozott változatot alkalmaztam a kutatás során.

A minta sajátos jellege miatt, a vizsgált populációba tartozónak tekintettem valamennyi, húsz és húsz év alatti fiatalt, aki a vizsgálat időtartama alatt megfordult a klubokban.

Nem tekintetem a vizsgált populációba tartozónak, a klubba gyermekeiket elkísérő pingpongozó szülőket, ill. a programban résztvevő pártfogolt személyeket sem, akik szintén kitöltötték a kérdőíveket. (A kitöltöttek visszaérkezett kérdőívek száma 127 darab volt.) A kérdőíves kikérdezést a téli hónapokban végeztem, hiszen a hideg idő miatt ebben az időszakban fordulnak meg legtöbben a klubokban.

4.3. Adatfeldolgozás, adatelemzés

A minta általános jellemzésére leíró statisztikai módszereket alkalmaztam. Az általam készült kérdőívek esetében a válaszokat csoportosítottam, majd ezt követően kódoltam. Az elemzéshez leíró statisztikai-, és nemparaméteres eljárásokat használtam – keresztábra, és χ^2 próba. A pszichológiai tesztek során alkalmazott kérdőívek eleget tesznek a tudományos kísérlet, a pszichológiai és általában a mérés (pszichometria) feltételeinek, a vizsgálandó jelenségre specifikusak, megfelelnek a vizsgált személyek fejlettségi fokának, sajátosságainak, bizonyos törvényszerűségek szerint számszerűsíthetők (Szokolszky, 2004).

5. EREDMÉNYEK

5.1. Az éjszakai sport gyermekvédelmi vonatkozásainak vizsgálata

Az éjszakai sport gyermekvédelem vonatkozásainak vizsgálatához a Magyarországi Éjfél Sportbajnokságok Egyesülete keretében szervezett Éjszakai Pingpong programban résztvevő fiatalok által kitöltött kérdőíveket elemeztem. Itt került sor a sport, mint lehetséges prevenciós eszköz alkalmazásának vizsgálatára, pontosabban, hogy milyen módon lehet a sporttevékenységen keresztül távol tartani a kiskorúakat, fiatalokat a bűnözéstől, a rendelkezésükre álló szabadidő értéktelen eltöltésétől, valamint, hogy mi kell ahhoz, hogy a kortárs csoport hatása pozitív lehessen, hogyan vehető rá egy fiatal, hogy inkább a sportolást válassza a „jópofának” tűnő, törvénybe ütköző balhék helyett.

Ebben a témakörben kapott helyet a pingpong programban résztvevő fiatalok családi hátterének feltérképezése, úgy, mint szülők iskolai végzettsége, lakhatási viszonyok, anyagi helyzet, a kutatásban résztvevő szülők sportoláshoz való hozzáállása, valamint az adott fiatal iskolai végzettsége. A kiértékeléskor vizsgáltam az illető szabadidős tevékenységeinek rangsorolását, a klubba járás motivációját és gyakoriságát, ill. a résztvevők önértékelését és értékrendjét is. Kitértem a résztvevők agressziójának és problémamegoldási lehetőségeinek viszonyára, valamint a győzelem és a játék kérdéskörének kapcsolatára is.

5.2. Demográfiai tényezők, jellemzők

Már ismert, hogy a mintát az éjszakai pingpong programban résztvevő fiúk, lányok jelentik, így az eredmények rájuk vonatkoztathatóak.

A beérkezett kérdőívek adatai alapján elmondható, hogy a legtöbb kérdőívet Debrecenben (26 db), a legkevesebbet (8 db), Miskolcon töltötték ki (2. táblázat).

Debrecen után Gödről (22), és Salgótarjánból (20) érkezett jelentősebb számú kérdőív. Azonos számú kérdőív (12 db), érkezett vissza Szentendréről és Leányfaluról, Nagykanizsáról 15 darab kérdőívet kaptam.

2. táblázat: A 20 éves és annál fiatalabb válaszolók száma, nemenkénti aránya és életkori adatai lakóhely szerinti megosztásban

Lakóhely	Válaszolók száma	Fiú-lány arány %	Életkor			
			Min.	Max.	Átlag	Std. Dev.
Salgótarján	20	45:55	15	20	16	1,97
Miskolc	8	88:12	13	19	18	2,07
Debrecen	26	58:42	12	16	14	0,83
Nagykanizsa	15	80:20	13	19	16	1,66
Leányfalu	12	67:33	15	20	18	1,62
Göd	22	59:41	12	18	15	1,22
Szentendre	12	100:0	13	20	16	1,98
Összesen	115	66:34	12	20	16	2,09

Ha a fiúk és lányok arányát nézzük a különféle korcsoportokban, megállapítható, hogy az idősebbek közt egyértelműen a fiúk, a kicsik közt pedig inkább a lányok a felülreprezentáltak. Amíg a 18 éves, vagy annál idősebbek fiúk az összes fiúk harmadát képezik (30,3%), a lányoknak csak bő tizede (12,8%) tartozik ebbe a korcsoportba. A 13 éves, vagy annál fiatalabb fiúk az összes fiú 8 százalékát, míg a hasonló korosztályú lányok az összes lány 18 százalékát teszik ki.

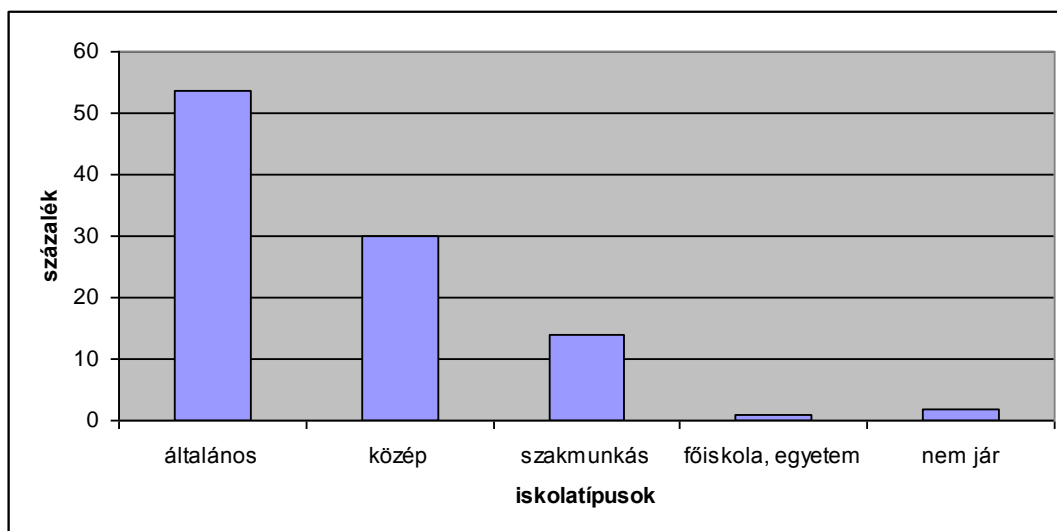
A miskolci klub legifjabbja tizenhárom éves, a legidősebb 19, a résztvevők átlagéletkora 18 év. Miskolcon, ahol csak egy lány került a mintába, egyértelmű a fiúk dominanciája.

Debrecen, nemcsak a kitöltések nagy száma, hanem az életkor tekintetében is sajátos, mert ez a csoport a legfiatalabb és leghomogénebb (standard deviation alapján, 0,83). A klub legifjabb résztvevője 12 éves, a legidősebb 16 éves, az átlag életkor 14 év.

A nemenkénti megoszlás tekintetében nem meglepő a fiúk többségi részvétele – kétharmad arányban inkább fiúk járnak éjjel pingpongozni, bár **Salgótarjánban** valamivel több a lány.

Szentendrén ahol csak egy lány került a mintába, egyértelmű a fiúk dominanciája.

2. ábra: A 20 éves és annál fiatalabb válaszolók százalékos részarányai a különféle oktatási intézménytípusokban

A 20 éves és annál fiatalabb válaszolók által látogatott iskolatípusok, illetve az ott tanuló fiatalok százalékos aránya a 2. ábrán látható. Megjegyzendő, hogy valószínűleg többen úgy értelmezték a kérdést, hogy mi a legmagasabb iskolai végzettségük, és ezért mondta több – szám szerint 36 fő – 16-17 éves is általános iskolásnak magát. A „hagyományos értelemben” vett általános iskolás korosztály (a 14 éves, vagy annál fiatalabbak) aránya azonban csak a fiatalok bő negyedét (28%) teszi ki. Az 1. táblázatban látható korosztályi sajátosságokból adódóan feltételezhető volt, hogy az általános iskolások jelentős része Debrecenben található. Valóban a 61 fő általános iskolás jelentős harmada,

23 fő, (20 %) ott töltötte ki a kérdőívet. A szakmunkások nagyobb arányban, 16 főből 6 fő, (38%) Leányfalun képviseltették magukat, viszont nem voltak jelen Gödön és Debrecenben. Az egy fő egyetemista Szentendrén pingpongozott, míg az iskolába nem járó személyek – egy- egy fő, (1,7%) Salgótarjánban és Leányfalun éltek.

A fiúknál valamivel nagyobb arányban vannak a szakmunkások (16% szemben a lányok 10%-val), és csak a fiúk közt volt olyan, aki nem járt iskolába, valamint az egyetemista is a fiúk közül került ki.

3. táblázat: *Iskola-kedvelés nemenként, százalékos megoszlásban.*

	Kedveli	Nem kedveli
Fiúk	60,2	39,8
lányok	75,0	25,0
Teljes minta	64,8	35,2

A fiatalok 64,8 százaléka nyilatkozott úgy, hogy igenis szeret iskolába járni. A fiúk 39,8 százaléka, a lányok 25,0 százaléka nem szeret iskolába járni (3. táblázat).

4. táblázat: *Kedvelt időtöltésként megjelölt tevékenységek a válaszadók százalékos arányában (többet is választhattak)*

Nem	Kedvelt időtöltés (%)						
	Futball	Kirán- dulás	Buli- zás	Olvasás	Mozi, színház	Számí- tógépe- zés	Egyéb
Fiú	58,7*	15,6	41,3	15,6	19,8	49,5	36,7
Lány	39,0	39**	41,5	39**	36,6**	41,5	46,3
Össz minta	52,6	21,7	40,8	21,7	19,7	46,7	37,3

* = $p < 0,05$ **= $p < 0,005$

A szabadidő kedvenc eltöltéseként megjelölt tevékenységek (4. táblázat) két jól elkülöníthető csoportba sorolhatók. A kedvelt időtöltés gyakorisági sorrendjében, az összes

mintában magasan első helyen szerepel a futball (52,6%), ezt követi a számítógépezés (46,7 %), majd a bulizás (haverokkal) (40,8 %), ellenben az olvasás (21,7 %) moziba,- színházba járás (19,7 %) és kirándulás (21,7 %) alskálákkal. Fontos megjegyezni, hogy ezeken felül még a válaszolók 37,3 %-a jelölt meg „egyéb” kedvenc tevékenységet, többnyire egy-egy sportágat (kerékpározás, futás, kajak, kenu, lovaglás, stb.), melyeket azonban szinte kizárólag csak egy-egy személy üzött. Kivételt képezett a vizsgálatom szempontjából fontos asztalitenisz, melyet a válaszolók 7 százaléka vallott kedvenc tevékenységének.

A nemek tekintetében négy időtöltési formában jelentkezett szignifikáns eltérés. Nem meglepő módon a fiúk szignifikánsan nagyobb arányban jelölték meg a focit kedvenc szabadidős tevékenységüknek, mint a lányok ($\chi^2=4,868$ $p=0,027$). Az olvasást a lányok 39,0 % - a jelölte, ellenben a fiúk 15,6 %-ával ($\chi^2=9,532$ $p=0,00$). A kirándulás esetében ($\chi^2=9,532$ $p=0,002$) és a mozi – színház alskála esetében ($\chi^2=9,698$ $p=0,002$) szintén szignifikáns különbség mutatható ki a lányok javára ($\chi^2=9,532$ $p=0,002$).

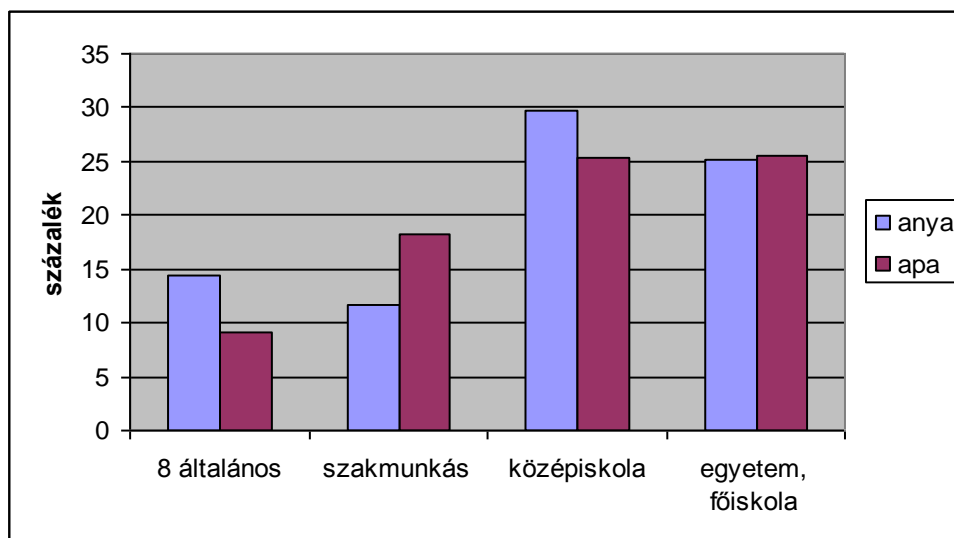
5. táblázat: *A válaszolók szüleinek iskolai végzettsége nemenként*

	Anya					Apa				
	8 ált	szakm	Közép	Felső	E.	8 ált	Szakm	Közép	Felső	E.
fiú	18,1	14,3	35,2	18,1	14,3	9,5	23,8	28,5	21,0	17,1
lány	5,0	12,5	27,5	32,5	22,5	7,7	17,9	30,8	25,6	17,9

$p=0,08$

$p=0,9$

E.: egyéb

3. ábra: A szülők iskolai végzettsége a 20 éves és annál fiatalabb válaszolók százalékos megoszlásában

A 3. ábra alapján a válaszoló fiatalok szüleinek több mint fele (anyák 54,9%-a, apák 50,9%-a – vö. 5. táblázat) legalább középiskolai végzettséggel rendelkezik, de negyedüknek felsőfokú végzettsége is van (anyák 25,2%-a, apák 25,4%-a). Ez a KSH közlése szerint a 2010-es országos helyzethez viszonyítva a legalább középiskolai végzettséggel rendelkezők arányát tekintve alacsonyabb (országos szinten 81 százalék), de a felsőfokú végzettséget tekintve magasabb, (országos szinten 20,1 százalék vö. http://www.ksh.hu/thm/2/indi2_2_4.html, utolsó hozzáférés 2012. október 28.). A csak nyolc általánossal rendelkező szülők közt valamivel több a nő. Fontos és elgondolkodtató megjegyezni, hogy a válaszolók mintegy ötöde nem tudta, hogy édesanyjának (18,9%) vagy édesapjának (21,8%) milyen végzettsége van. Ez nagyrészt abból adódhat, hogy a válaszolók 85 százaléka lakik együtt mindkét szülőjével. A csak egyik szülőjével élők döntő többsége édesanyjával lakik, csak két fő jelezte, hogy édesapjával él együtt, illetve hármójukat nagyszüleik nevelik.

A válaszolók egyharmadánál (31,7%) hárman vannak testvérek; egy másik harmaduknál (31,7%) pedig ketten. A választ adók bő tizedénél (10,9%) négyen, és éppen 7 százaléknál öten, vagy ennél többen testvérek. Közel ötödük (18,8%) az „egyke”. A

választ adók éppen két ötöde elsőszülött, harmaduk (29,6%) pedig a család második gyermeke.

A fiataloknak csak 7,2 százaléka lakik szoba-konyhás lakásban, döntő többségük (65,8%) három, vagy annál több szobás lakásban élhet. A 2011. január 1-i országos állapothoz képest ez egyértelműen jobb helyzetet mutat. Akkor a KSH nyilvántartása szerint a lakások 12 százaléka volt egyszobás, és csak 48 százalék volt három, vagy annál több szobás (http://www.ksh.hu/docs/hun/xstadat/xstadat_eves/i_wde001b.html utolsó hozzáférés 2012. október 28). A válaszolók szűk kétharmadánál (59,3%) laknak 4-en, vagy ennél kevesebben az otthonukban, lényegileg a fennmaradó egyharmadot (29,2%) az ötfős háztartások alkotják.

A válaszolók mintegy háromnegyedénél (74,8%) a családnak van autója. Tízből kilenc gyermek (86%) nyaral, több mint a fele (52,3%) belföldön, negyed részük (27,3%) külföldön, 18 százalékuk pedig itthon és külföldön is.

A szülők iskolai végzettségéből, a lakás típusából, autó birtoklásából és a nyaralásból létrehozható egy társadalmi-gazdasági index, melynek részletei a 3. Mellékletben láthatók. Ez alapján a legrosszabb helyzetben lévők Nagykanizsán, míg a legjobban lévő családok Gödön laktak (6a táblázat). Az index alapján kialakított egyes társadalmi-gazdasági kategóriákon belül a fiúk és lányok szüleinek aránya meglehetősen eltérő volt (6b táblázat). Inkább a fiúk szülei mutattak nagyobb "szórást", az ő esetükben mind az alacsony, mind pedig a magas kategóriákba többen kerültek, mint a lányok szülei közül. A különbségek azonban statisztikailag nem voltak szignifikánsak.

6a. táblázat: A válaszadók családjának átlagos társadalmi-gazdasági indexe lakóhely szerinti megoszlásban

Rangsor	Lakóhely	Átlagos társadalmi-gazdasági indexérték
1.	Göd	7,48
2.	Debrecen	7,24
3.	Szentendre	6,82
4.	Leányfalu	6,15
5.	Salgótarján	5,38
6.	Miskolc	5,13
7.	Nagykanizsa	4,36

6b. táblázat: A fiúk és lányok szüleinek százalékos aránya az egyes társadalmi-gazdasági kategóriákban

Kategóriák	Fiúk	Lányok
Alacsony (1-4)	25	18
Közepes (5-7)	43	58
Magas (8-11)	32	24

$\text{Chi}^2 = 0,104; p=0,7,$

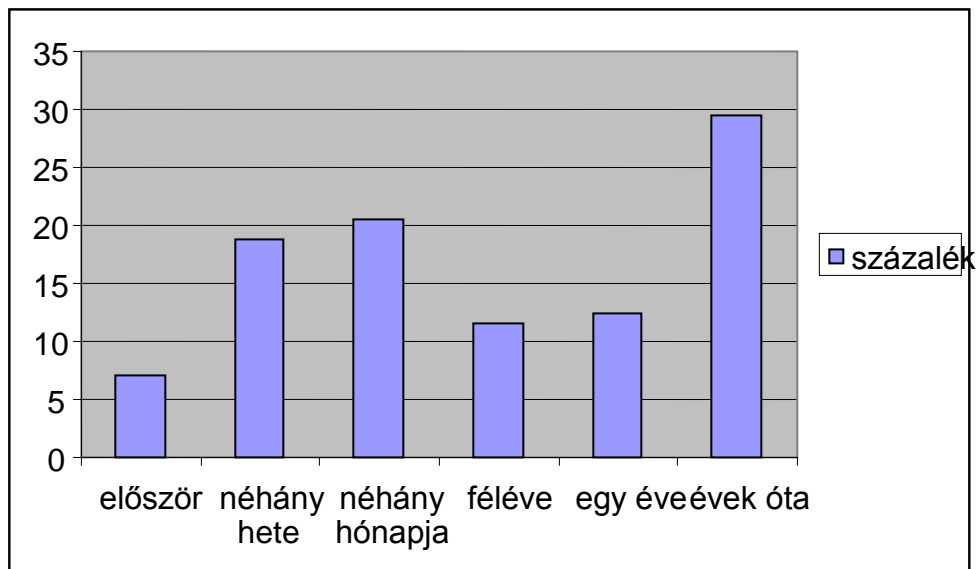
7. táblázat: A résztvevők szüleinek korábbi sportolási szokásai százalékos arányban

	Sportoltak	Nem sportoltak	Nem tudom
fiúk	76	16	8
lányok	81	12	7

$\text{Chi}^2 = 0,386; p=0,8$

A szülők négyötöde (79,3%) valamikor, bő harmada (36%) pedig még most is sportol. Ahogy azt a 7. táblázat szemlélteti, a nemek közt itt sem volt szignifikáns különbség.

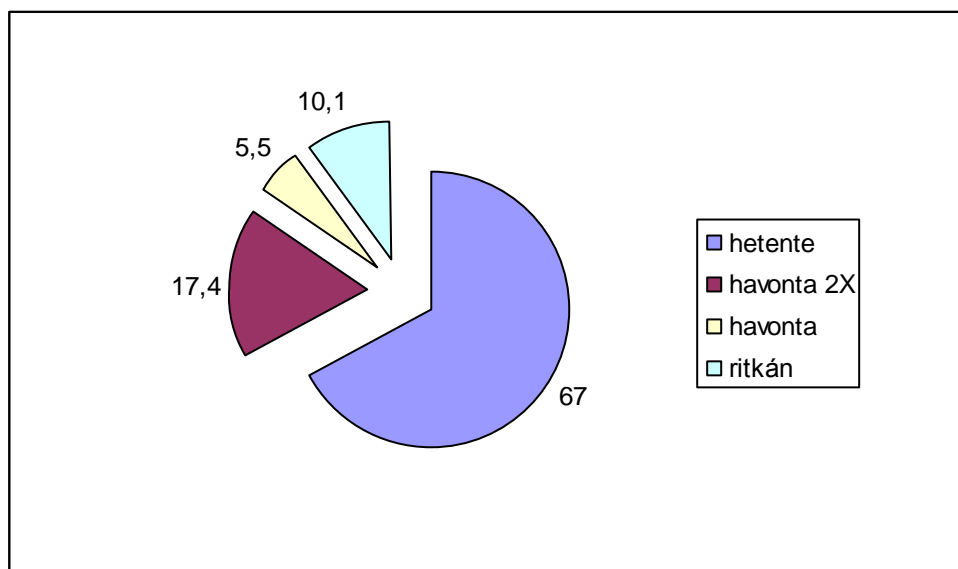
5.3. A magyarországi éjszakai pingpong program hatása

4. ábra: A 20 éves és fiatalabb válaszolók klubba járási ideje százalékos megoszlásában

Arról, hogy szeretnek a klubba járni, 93,5 százalékuk nyilatkozott. A klubba járási időt a 4. ábra szemlélteti. A fiatalok fele (54%) már legalább fél éve, vagy annál régebben vesz részt az éjszakai pingpongban.

A választ adók döntő többsége (85%) legalább havonta két hétvégén jön (5. ábra), de kétharmaduk minden szombaton itt van. A fiúk azonban mintha lelkesebbek lennének, s valamivel gyakrabban látogatnák a klubokat. Amíg a lányok 87 százaléka jár legalább havonta, vagy sűrűbben, addig a fiúknál ez az arány 92 százalék.

5. ábra: A klubba járás rendszeressége, százalékos megoszlásban

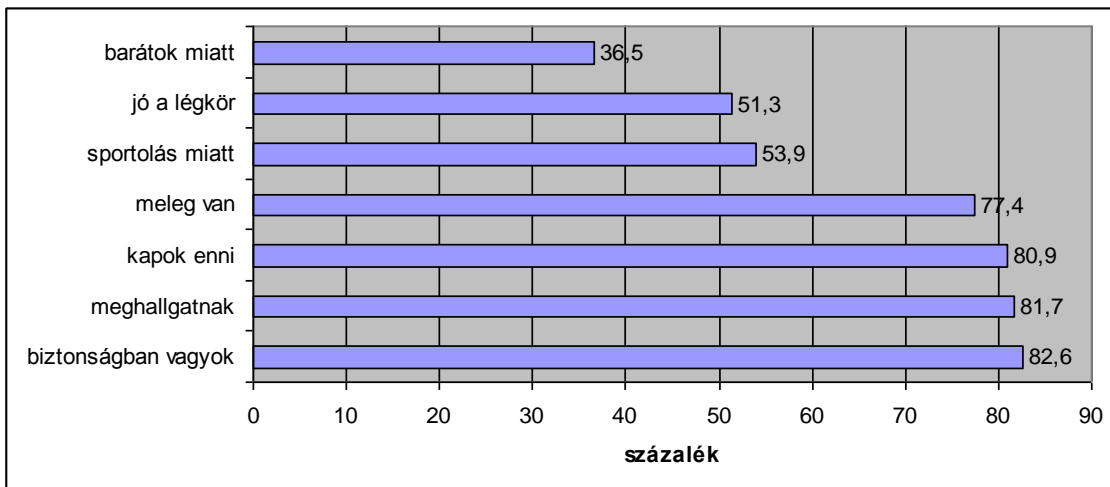
Nemenkénti megoszlásban vizsgálva a fiúk számára – szignifikáns különbséggel – vonzóbb a klubban lévő léggör, míg – szignifikancia szinthez közeli különbséggel – a lányok a sportolási lehetőség miatt is kedvelik a klubbot (8. táblázat). A fiúk nagy valószínűséggel máshol is sportol(hat)nak, ezért az ő számukra ez a lehetőség kevésbé jelentős, ugyanakkor az egész atmoszférája a jelek szerint, vonzóbb számukra.

8. táblázat: A klubba járás indokaiként megjelölt szempontok a válaszadók százalékában, nemenkénti megoszlásban (többet is választhattak)

Nem	Klubba járás indokai (%)						
	Bizton- ság	Meleg van	Kapok enni	Barátok miatt	Jó léggör	Meghall- gatnak	Sportolás miatt
Fiú	84	81	82	43	58*	85	44
Lány	90	81	85	39	36	83	61 ⁺
Összes	85	81	83	42	52	85	49

* $\chi^2=5,371$; $p<0,05$, + $\chi^2=3,42$; szignifika-szint közeli érték $p=0,06$

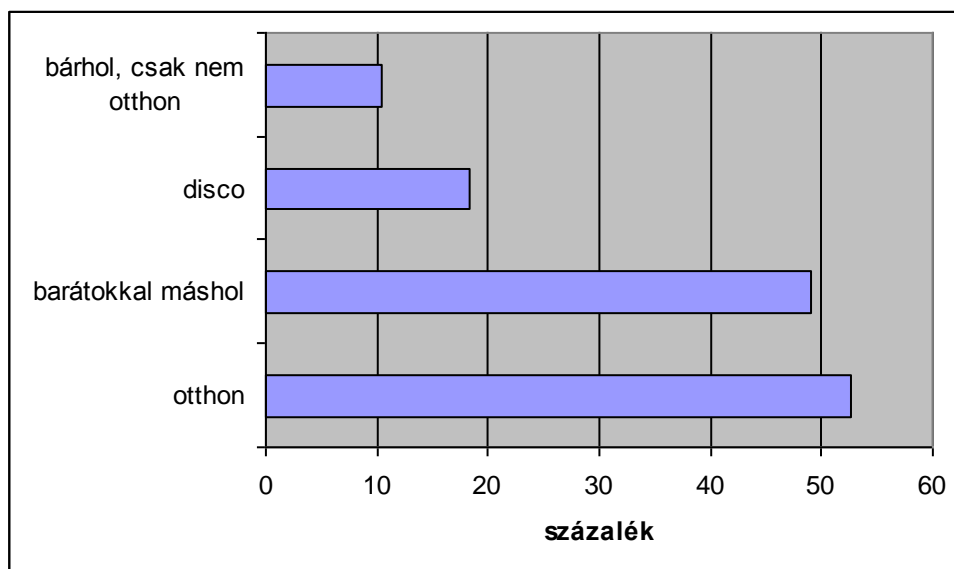

6. ábra: *Amiért szívesen járnak a klubba, százalékos megoszlásban (többet is választhattak)*

Arra a kérdésre, hogy konkrétan miért szeretnek idejárni a fiatalok, azt a 6. ábra szemlélteti.

A kérdőív adatainak elemzésekor szembeűnő ugyanakkor, hogy a biztonságra utaló válaszadási lehetőségek mind 80 százalék körűli értéket kaptak, vagyis ezeket ötből négyen megjelölték.

7. ábra: *Az éjjeli pingpong alternatívái a válaszadók említéseinek százalékában (többet is megjelölhettek)*

Az éjjeli pingpong alternatív tevékenységeit a 7. ábra szemlélteti. A „barátokkal máshol” lehetőséget az „otthonhoz” hasonlóan a választ adók fele (49,1 %) jelölte meg alternatív időtöltésként. Bevallásuk szerint barátjuk sok van: 73 százalékuk 10, vagy annál több barátot is megjelölt. (Meg kell azonban azt is jegyezni, hogy a válaszolók egy el nem hanyagolható része valószínűleg ezt a kérdést nem gondolta alaposan végig, mert egynegyedük 50-nél is több barátot jelzett.)

9. táblázat: *A klubba járás ideje és az átlagos önértékelési mutatók*

Idő	Átlagos önértékelés		Idő
Először	5,4	5,9*	Csak néhány hónapja
Néhány hete	5,6		
Néhány hónapja	6,4		
Féléve	2,1	3,0	Legalább fél éve
Egy éve	2,0		
Évek óta	3,8		

*független t-teszt, $p < 0,01$

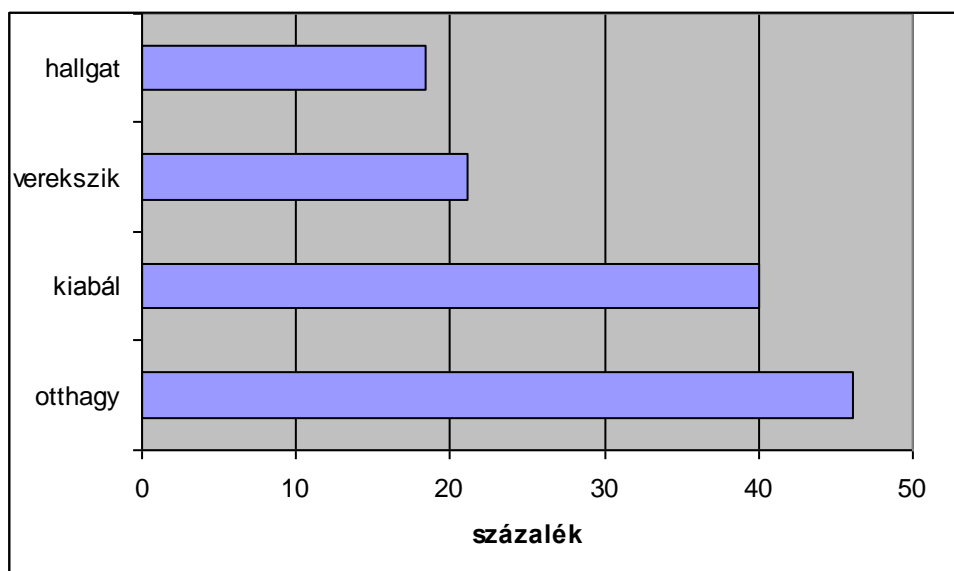
A klubba járás ideje szignifikáns összefüggést mutat a válaszadók későbbiekben bemutatásra kerülő önértékelésével, *de éppen fordítva*, mint ahogy feltételeztem (9. táblázat). A -15-től a 0-án át a + 15 pontig terjedő Rosenberg skálán a maximum csak néhány hónapja járók átlagos önértékelési mutatója lényegileg a duplája (5,89), mint a legalább már féléve, vagy annál régebben járókéknak (3,02).

Erőszak

A 10. táblázat adatai szerint a csak időnként, vagy ritkán klubba járók fele úgy véli, hogy verekedéssel rendezni lehet a problémákat, miközben a havonta, vagy sűrűbben járóknak csak harmada osztja ezt a véleményt, - feltehetőleg a kis elemszám miatt – ez a különbség nem szignifikáns, de szignifikancia-szint közeli, amennyiben a független t-próbás teszt szignifikancia-szintje 0,06.

10. táblázat: A verekedést, mint probléma megoldási eszközt tekintők száma a klubba-járás gyakorisága szerint

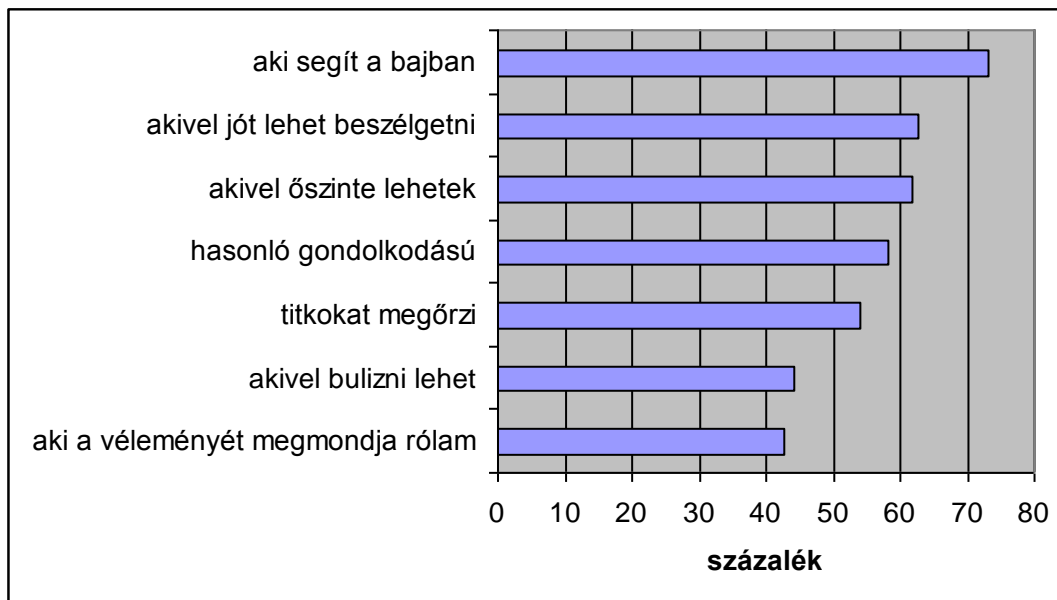
Klubba járás gyakorisága	Verekedés megoldja a problémákat?		
	igen	nem	Összes
hetente	22	64	86
havonta legalább 2X	6	16	22
havonta	3	9	12
időnként, ritkán	8	9	17
Összesen	39	98	137

8. ábra: Reakciók a bosszantásra százalékos megoszlásban (többet is választhattak)

A 8. ábra a fiatalok bosszantásra adott válaszreakcióit szemlélteti. Látható, hogy ötödük, 24 fő, akár verekedne is. A bosszantásra így reagálók közül 11-en úgy vélték, hogy egy évvel korábban is hasonlóképp válaszoltak volna erre a kérdésre, öten pedig nem tudták megmondani, mi lett volna a válaszuk.

A válaszadók (29%) úgy véli, hogy veréssel igen is meg lehet oldani a problémákat. A többször említett indoklások közül a leggyakoribb a „csak” (7 említés), a következő lényege az, hogy így „megoldódnak a problémák” (6 említés), a harmadiké pedig holt versenyben a becsület, illetve az „utána jobban érzem magam” volt (két-két említés). A többség (71%) azonban nem tartja megoldásnak a verekedést, mert látják, hogy az értelmetlen, és hogy az erőszak csak újabb erőszakot szül. Ennek ellenére a saját bevallásuk szerint 21 % szokott verekedni. A válaszadók közül összesen 4 fő nyilatkozott másképpen, mint egy évvel ezelőtt.

9. ábra: A barátság ismérvei százalékos megoszlásban (többet is választhattak)

Barátság

A klubokban szinte mindenkinek van barátja, csak 5,4% nyilatkozott úgy, hogy ott nincs barátja. A 9. ábra eredményei alapján a fiatalok leginkább azt tekintik barátjuknak, aki segíti őket a bajban (73%), akihez ők őszinték lehetnek (62%), s akivel jól tudnak beszélgetni (63%).

11. táblázat: *A szabálymegtöréssel alkotott vélemények a klubbajárás gyakoriságok bontásában*

Klubba járás gyakorisága	Érdemes megszegni a szabályokat?		
	igen	nem	Összes
hetente	11	74	85
havonta legalább 2x	3	20	23
havonta	1	11	12
időnként, ritkán	3	12	15
Összesen	18	117	135

Szabályok

A klubokba járók 89 százaléka tisztában van azzal, hogy az éjszakai pingpongban léteznek szabályok. Például ittasan, kábítószer hatása alatt tilos a klubban tartózkodni, mellőzni kell a trágár beszédet és a dohányzást, be kell tartani a versenyszabályokat, a klub eszközeire vigyázni kell.

Bár a fiatalok tisztában vannak azzal, hogy mi történik akkor, ha megszegik a szabályokat, pl. az illetőt kitiltják a klubból, megadott időre eltiltják a versenyzéstől, 13 százalékuk – azaz 18 fő (11. táblázat) – mégis úgy véli, hogy azokat érdemes megszegni.

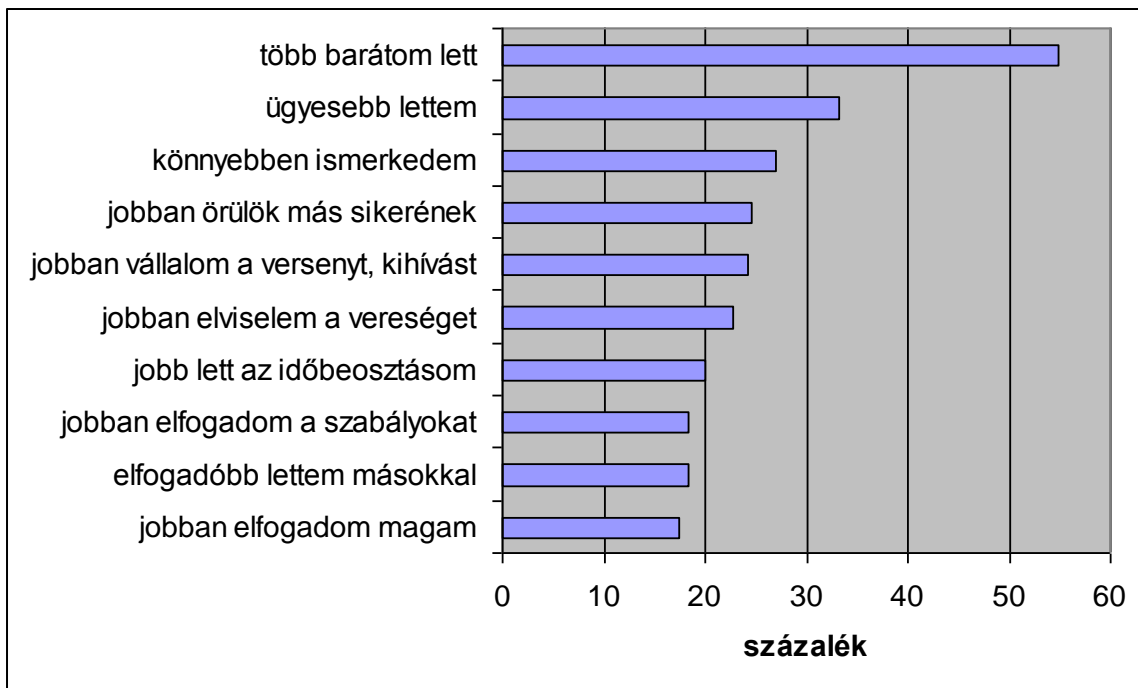
5.4. A klubba lejáró fiatal énképe és értékrendje

Az idejárom fiatalok meglehetősen jó önértékeléssel rendelkeznek. A Rosenberg-féle önértékelési teszt alapján (-15 – 0 - +15 közti lehetőség, 12. táblázat) a válaszadók közel

négyötöde (78,8%) pozitív értéket ért el. Nemenkénti összevetésben lényeges különbséget nem lehetett tapasztalni. Csupán a tényyszerűség kedvéért érdemes megjegyezni, hogy a lányoknál volt egy fő, aki a lehető legkisebb értéket (-15) érte el, de a lányoknál ketten is elérték a legmagasabb (+ 15-ös) értéket, míg a fiúknál csak egy ilyen akadt.

12. táblázat: *A válaszadók önértékelési mutatói a Rosenberg féle értékek alapján*

Önértékelési érték	Előfordulás	
- 15	1	,0
-8 - -1	18	9,2
0	1	,0
+1 - +14	71	5,5
+15	3	,3
Összesen	94	00

10. ábra: *A fiatalok elképzelése szerint a klubba járás óta történt változások (említést tevők százalékos aránya – többet is választhattak)*

Ugyan jó önértékelésű, nagy valószínűséggel máshol (is) sportoló, nem igazán hátrányos helyzetű fiatalokról van szó, mégis úgy érzik, hogy az éjjeli pingpong is hasznos számukra. Hogy konkrétan miben, és milyen arányban, azt a 10. ábra szemlélteti. Válaszaik szerint elsősorban több barátjuk lett, de az olyan szocializációs szempontokból jelentős tényezőket, mint például “jobban elviselem a vereséget”, “elfogadom a szabályokat”, “elfogadóbb lettem másokkal”, s – főleg – “jobban elfogadom magam”, majd minden ötödik fiatal (17 – 22%) megemlítette. Ugyanakkor figyelembe kell venni, hogy a klubba járás indokaiként a „barátok miatt” kapta a legalacsonyabb értéket (43 százalék, vö. 6. ábra), tehát nem a barátok miatt járnak ide.

Rokeach teszt értékelése

Az értékek rangsorát a 13. táblázat mutatja, melyből ismét kiderül a biztonság és béke utáni vágy fontossága: a béke az első, a családi biztonság a második helyen szerepel. Érdekes még felfigyelni, hogy az “igaz barátság” itt előkelő – negyedik helyen - szerepel. Amint az előzőekben láttuk, nem a barátok miatt járnak ide, de a klubba járás óta több barátjuk lett, és nagyon is fontos számukra a barátság. Az értékskála utolsó helyeire az üdvözülés, a társadalmi tekintély és a nemzeti biztonság szerepel. Ez utóbbi kissé önellentmondásos, amennyiben a béke és biztonság utáni vágyanak ez is előfeltétele lenne.

13. táblázat: *A Rokeach teszt értékeinek rangsora*

1.	Béke (konfliktus, háború nélküli világ)	5,96
2.	Családi biztonság (szeretett személyek gyámolítása)	5,97
3.	Boldogság (megelégedettség)	6,22
4.	Igaz barátság (hű társak)	6,78
5.	Belső harmónia (belső konfliktusok nélküli lét)	7,62
6.	Bölcsesség (az élet megértése)	8,17
7.	Kényelmes élet (sikeres élet)	8,86
8.	Érett szerelem (meghitt szexuális és szellemi kapcsolat)	8,95
9.	Önbecsülés (önmagunk elismerése)	9,08
10.	Izgalmas élet (ösztönző, aktív élet)	9,20
11.	Egyenlőség (testvériség, egyenlő lehetőségek mindenki számára)	9,51
12.	Szabadság (független, szabad választás)	9,55
13.	Élvezetek (örömteli, komótos élet)	9,90
14.	Sikeres megvalósítás érzése (maradandó létrehozása)	10,65
15.	Szépség (a természet és a művészet szépsége)	11,18
16.	Üdvözülés (megváltott, örök élet)	11,18
17.	Társadalmi tekintély (elismerés, csodálat)	11,80
18.	Nemzeti biztonság (támadással szembeni védelem)	10,99

Ami az értékekhez kapcsolódó tulajdonságokat illeti, azok sorrendjét a 14. táblázat szemlélteti. Itt is megfigyelhetjük a biztonság utáni vágyat, amennyiben az első helyen – egyértelműen a legnagyobb fontosságot jelölő értékkel – a becsületesség, őszinteség szerepel, a harmadik és negyedik helyen pedig a megbízhatóság és segítőkészség. Ezek

azok az értékek, amelyekről ha tudjuk, hogy megvan másokban is, az egyes emberekben biztonságérzetet ad az egyénnek. Fontos rámutatni arra is, hogy a törekvést (kemény munkát, ambíciózusságot) tekintik a legkevésbé vonzó tulajdonságnak.

14. táblázat: *A tulajdonságok sorrendje*

1.	Becsületos (őszinte, igaz)	4,96
2.	Bátor (kiáll a meggyőződéséért)	7,17
3.	Megbízható (felelősségtudó, szavahihető)	7,56
4.	Segítőképz (a többiek jólétéért fáradozó)	8,07
5.	Derűs (nyíltszívű, örömteli)	8,43
6.	Szeretetteli (érzelmes, gyengéd)	8,67
7.	Logikus (következetes, racionális)	9,04
8.	Udvarias (előzékeny, jólnevelt)	9,10
9.	Fegyelmezett (mértéktartó, önuralommal rendelkező)	9,13
10.	Eredményes (hozzaértő, hatékony)	9,22
11.	Elnéző (hajlandó megbocsátani másoknak)	9,23
12.	Független (önálló, magabiztos)	9,29
13.	Engedelmes (kötelességtudó, tiszteletteljes)	9,70
14.	Fantáziadús (merész, alkotó)	9,70
15.	Tiszta (rendes, gondos)	9,73
16.	Szellemi-intellektuális (intelligens, gondolkodó)	9,98
17.	Széles látókörű (nyitott gondolkodású)	10,77
18.	Törekvő (keményen dolgozó, ambíciózus)	11,67

6. MEGBESZÉLÉS

6.1. Szülői háttér és családi minta vizsgálata

Kérdőíves módszer segítségével végeztem felmérést a Magyarországi Éjféli Sportbajnokság Egyesület programjában résztvevő fiatalokról. Célul tűztem ki, hogy megvizsgálom a fiatalok szülői háttérét, a szülők iskolai végzettségét, anyagi helyzetét, a sporthoz történő hozzáállásukat, továbbá felmérem a résztvevők iskolához fűződő viszonyát.

Az eredményeket elemezve elmondhatjuk, hogy Magyarországon az éjszakai pingpong, az amerikai alapító és a hazai honosító szándékaival ellentétben, nem a leszakadó, veszélyeztetett rétegek családjaiból származó fiatalok bűnmegelőzését szolgálja elsődlegesen, hanem a középosztálybeli szülők gyermekeinek időtöltését, szórakozását.

A fiatalok közel kétharmadánál mindkét szülő rendelkezik munkahellyel; viszont kevesebb, egy tized százalékuk nyilatkozott úgy, hogy jelenleg egyik szülőjének sincs munkája. A 2011. január 1-i országos helyzetet tekintve, ez pozitív változást mutat. A KSH akkori adatai szerint a gazdaságilag aktív lakosság majd 11 százaléka volt munkanélküli (http://www.ksh.hu/docs/hun/xstadat/xstadat_hosszu/h_qli001.html , utolsó hozzáférés 2012. október 28.) A választ adók több, mint a fele úgy nyilatkozott, hogy a szüleiknek mindig volt munkájuk, ezzel szemben, bő harmaduknál előfordult az, hogy az egyik szülő munkanélküli volt hosszabb ideig. Négy válaszadó nyilatkozott úgy, hogy történt hasonló mindkét szülőjével, de nem egyszerre, viszont két válaszolónál egyszerre maradtak a szülők huzamosabb ideig munka nélkül. A fiatalok szüleinek, több mint felének van középiskolai végzettsége, egynegyedük pedig felsőfokú végzettséggel rendelkezik.

Összességében tehát a válaszoló fiatalok nem a szegényebb, anyagilag hátrányosabb rétegekből származnak, hanem sokkal inkább a biztosabb háttérrel rendelkező, középosztálybeli szülők gyermekeként járnak a klubokba. A felmérésből kiderült, hogy a szülők bő harmada most is sportol, négyötödük pedig valamikor sportolt. Ami az iskolába járás kérdését illeti, a felmérés során a megkérdezettek több, mint kétharmada válaszolta

azt, hogy szeret iskolába járni. Az iskolába járni nem szerető fiatalok között a fiúk aránya kevéssel több, mint egyharmad.

6.2. A magyarországi éjszakai pingpong program hatása

A vizsgálat során kíváncsi voltam arra, hogy a résztvevő fiatalok milyen motivációk hatására, és milyen gyakran látogatják a klubokat, ill. hogyan viszonyulnak a klub szabályaihoz, milyen szabadidős alternatíváik vannak. Érdekelt, hogyan vélekednek az agresszióról, verekedésről, mint konfliktusmegoldó lehetőségről, vannak – e barátaik ill., hogy mennyiben változott az életük, az agresszióhoz, klubszabályokhoz való viszonyuk azóta, hogy lejárnak a klubba.

Az eredmények ismeretében elmondhatjuk, hogy meglepő módon a fiatalok a klub légköréért, az ott megélt biztonságérzet miatt látogatják az éjszakai pingpong programot. Fontos még számukra az odafigyelés, a feléjük történő odafordulás, valamint a meleg étel. Nemenkénti megoszlásban vizsgálva a fiúk számára vonzóbb a klubban lévő légkör, míg a lányok a sportolási lehetőség miatt is kedvelik a klubot. A fiúk nagy valószínűséggel máshol is sportol(hat)nak, ezért az ő számukra ez a lehetőség kevésbé jelentős, ugyanakkor a klub egész atmoszférája a jelek szerint, szimpatikus számukra.

Legtöbben évek óta, rendszeresen megfordulnak a MÉSE rendezvényein. Több mint kétharmaduk hetente, kevesebb, mint egynegyedük pedig havonta, legalább kétszer elmegy a klubba. A fiúk azonban mintha lelkesebbek lennének, s valamivel gyakrabban látogatnák a klubokat. Amíg a lányok alig több, mint háromnegyede jár havonta, vagy sűrűbben a klubba, addig a fiúk közül tízből kilenc. Arra a kérdésre, hogy hol lennél, ha nem a klubban pingpongoznál, a „barátokkal máshol” lehetőséget, az „otthonhoz” hasonlóan a választ adók fele jelölte meg alternatív időtöltésként. A klub hozadékaként jelenik meg, hogy a résztvevő fiatalok barátokra leltek a program során, ügyesebbekké váltak, könnyebben teremtenek kapcsolatokat, valamint megtanultak örülni a másik ember sikerének. Bevallásuk szerint barátjuk sok van: háromnegyedük 10, vagy annál több barátot is megjelölt.

Ami a résztvevő fiatalok szabadidős elfoglaltságait illeti elmondható, hogy az első helyen a futballt választotta a válaszadók több mint fele, ezt követi a számítógépezés, majd a haverokkal való bulizás. Egyéb szabadidős tevékenységet kevesebb, mint egynegyedük jelölt meg, az asztaliteniszt pedig, kevesebb, mint egy tizedük részesítette előnyben.

Értelemszerűen a focit a fiúk választották nagyobb arányban. A lányok több, mint kétharmada jelölte meg az olvasást, míg a fiúk kevesebb, mint egynegyede. A kirándulást, mozi szintén a lányok részesítették előnyben.

Ami a klubba járók konfliktus megoldási módjait illeti, a válaszadók közel egy harmada úgy véli, hogy veréssel igen is meg lehet oldani a problémákat. A csak időnként, vagy ritkán klubba járók fele úgy véli, hogy verekedéssel rendezni lehet a problémákat, miközben a havonta, vagy sűrűbben járóknak csak harmada osztja ezt a véleményt.

A többször említett indoklások közül a leggyakoribb, kevesebb, mint egytizedük írta a „csak” választ, a következő lényege az, hogy így „megoldódnak a problémák” ezt a választ egy ötödük jelezte, a harmadiké pedig holt versenyben a becsület, illetve az „utána jobban érzem magam” volt (két-két említés). A többség, a résztvevők háromnegyede azonban nem tartja megoldásnak a verekedést, mert látják, hogy az értelmetlen, és hogy az erőszak csak újabb erőszakot szül. Ennek ellenére a saját bevallásuk szerint egynegyedük szokott verekedni. A válaszadók közül összesen 4 fő nyilatkozott másképpen, mint egy évvel ezelőtt nyilatkozott volna.

6.3. A klubba lejáró fiatalok énképe és értékrendje

A kutatás során érdekelt, hogy a programban résztvevő fiatalok milyen énképpel rendelkeznek, és mely értékeket tartják fontosnak a tizennyolc elemből álló értékskálán. Milyen életcélokat tartanak fontosnak, és melyeket kevésbé értékesnek az általuk felállított sorrend alapján? A kérdőívet kitöltő fiatalok értéksorrendjében a béke és biztonság fontos szerepet kapott. Az értékskálán utolsó helyekre tették a sikeres megvalósítások érzését, nemzeti biztonságot, szépséget, üdvözülést, és a tekintélyt.

A tulajdonságok értékelésénél az első három helyre a becsületesség, a bátorság, megbízhatóság, az utolsó három helyre pedig a szellemi intellektuális, széles látókörű, valamint a törekvő tulajdonságok. Ami a klubba járás és önértékelés kapcsolatát illeti, az eredmények azt mutatják, hogy a néhány hónapja lejárók átlagos önértékelési mutatója a duplája, mint a legalább már fél éve, vagy annál régebben járókénak.

7. KÖVETKEZTETÉSEK

A kutatás a sport prevenciók hatásairól, a kortárs csoport negatív befolyásának kiküszöböléséről, valamint szocializációs lehetőségeiről meglévő feltételezéseket kívánta alátámasztani a Magyarországi Éjféli Sportbajnokság Egyesületének keretén belül szervezett éjszakai pingpong program résztvevőinek segítségével. Ennek érdekében a programban résztvevő fiatalok családi hátterét, a szülők sportoláshoz való viszonyát, a klubba járás gyakoriságát, az ott betartandó szabályok elfogadását, az agressziót, mint konfliktus megoldási alternatíva alkalmazását, valamint a fiatalok saját magukról kialakított énképét és értékrendjét vizsgáltam.

A kutatás eredményeinek ismeretében elmondható, hogy új, és a gyermekvédelem szempontjából hasznos információkat kaptunk az éjszakában élő, a cél nélküli csellengés helyett az éjszakai pingpong programot választó fiatalok családi hátteréről, a klub rájuk gyakorolt hatásáról, valamint saját magukról és értékrendjükéről készült felmérés kapcsán.

A klub résztvevőinek válaszai alapján az érdekelt, hogy mi jellemző ma, Magyarországon az éjszakai pingpong programban résztvevő fiatalok szüleinek végzettségére, családjuk anyagi helyzetére, a résztvevő fiatalok tanuláshoz fűződő viszonyára, szabadidős tevékenységeikre, klubbeli viselkedésükre, baráti kapcsolataikra, énképükre és értékrendjükre.

7.1. Szülői háttér és családi minta vizsgálata

H₁: A MÉSE program eredeti célkitűzései alapján feltételeztem, hogy az alacsonyabb iskolai végzettséggel rendelkező szülők gyermekei nagyobb arányban vesznek részt a programban.

Amint az az adatokból kiderült a válaszoló fiatalok szüleinek több mint a fele legalább középiskolai végzettséggel, negyedük pedig felsőfokú végzettséggel is rendelkezett. A fiúk és lányok szüleinek iskolai végzettsége közt nem volt szignifikáns különbség, de azért érdemes arra felfigyelni, hogy a lányok szülei – mind az apák, mind pedig az anyák – közt magasabb a felsőfokú végzettséggel rendelkezők aránya. A középfokú végzettségűeket tekintve nem, de a felsőfokú végzettségűeket tekintve a 2010-es népszámlálási adatokhoz viszonyítva ez az országos átlagnál kedvezőbb képet mutatott. *Ez a hipotézisem így tehát csak részben igazolódott be.*

H₂: A MÉSE program eredeti célkitűzései alapján feltételeztem, hogy a rosszabb anyagi helyzetű szülők gyermekei nagyobb arányban vesznek részt az éjszakai pingpongban.

Ez a hipotézisem sem állta meg a helyét, hisz a fiatalok inkább jobb anyagi körülmények közt élnek. Amint láttuk, a fiatalok döntő többsége három, vagy annál több szobás lakásban él, ami a 2011. január 1-i állapothoz képest egyértelműen jobb képet mutat. Akkor a KSH nyilvántartása szerint a lakások alig több mint tíz százaléka volt egyszobás, és kevesebb, mint a fele volt három, vagy annál több szobás. Hasonlóképp, a válaszolóknak mintegy háromnegyedénél a családnak van autója, a gyermekek döntő többségénél biztosított a nyaralás. Összességében tehát a résztvevő fiatalok szülei az országos viszonyokhoz képest jobb anyagi háttérrel rendelkeznek. A szülők társadalmi-gazdasági indexét tekintve kiegyenlítetttséget látunk. A fiúk és lányok szüleinek gazdasági indexében nincs szignifikáns eltérés.

H₃: Feltételeztem, hogy a MÉSE programjában résztvevő fiatalok szülei pozitívan állnak hozzá a sporthoz, korábban ők is sportoltak.

Ez a *hipotézisem beigazolódt*, amennyiben a szülők négyötöde valamikor, bő harmada pedig még most is sportol. A nemek közt itt sem volt szignifikáns különbség.

7.2. A klubba lejáró fiatalok énképe és értékrendje

H₄: Feltételeztem, hogy minél hosszabb ideje résztvevője egy fiatal az éjszakai pingpong klubnak, annál inkább változott pozitívan az illető saját magáról kialakult képe.

A klubba járás ideje valóban szignifikáns összefüggést mutat a válaszadók önértékelésével, *de éppen fordítva*, mint ahogy feltételeztem. A Rosenberg skálán a maximum csak néhány hónapja járók átlagos önértékelési mutatója lényegileg a duplája, mint a legalább már fél éve, vagy annál régebben járókénak.

Ennek potenciális magyarázata lehet, hogy a klubba járók eleve jobb társadalmi-gazdasági körülmények közt él, inkább középosztálybéli szülők gyermekei, akik eleve jobb önértékeléssel rendelkeznek. Feltételezhető viszont továbbá, hogy nem a jobb anyagi és társadalmi körülmények közt élő fiatalok járnak hosszabb ideig és rendszeresen a klubba, hanem a szegényebbek, mert nekik kevesebb alternatív lehetőségük adódik. Ezt az összefüggés-lehetőséget szintén független t-próbával ellenőriztem. Bár a régebben – legalább fél éve – járók családjának átlagos társadalmi-gazdasági indexe valóban alacsonyabb volt valamivel, mint a maximum csak néhány hónapja járóké, a különbség – feltehetőleg az alacsony elemszám miatt – nem szignifikáns. A jelenség magyarázata tehát mindenképp további kutatást igényel.

7.3. A magyarországi éjszakai pingpong program résztvevőkre gyakorolt hatása

H₅: Feltételeztem, hogy az éjszakai pingpong klub, elsősorban a klubba lejáró barátok miatt vonzó.

Ez a *hipotézisem sem igazolódott*, hisz a klubba járás indokaiként a barátokat választották a legkevesebben: a fiataloknak csak bő harmada. Ezzel szemben a sportolási lehetőséget és a jó légkört már a válaszolók fele jelölte meg okként, míg a biztonságra utaló lehetőségeket ötből négyen. A klubok tehát a biztonságos voltuk miatt vonzóak. Ugyanezt támasztja alá a Rokeach-skála eredménye: az első két helyre a békét és a családi biztonságot tették a kérdőívet kitöltő fiatalok.

Nemenkénti megoszlásban vizsgálva a fiúk számára – szignifikáns különbséggel – vonzóbb a klubban lévő légkör, míg – szignifikancia szinthez közeli különbséggel – a lányok a sportolási lehetőség miatt is kedvelik a klubot. A fiúk nagy valószínűséggel máshol is sportol(hat)nak, ezért az ő számukra ez a lehetőség kevésbé jelentős, ugyanakkor az egész atmoszférája, a jelek szerint vonzóbb számukra.

H₆: Feltételeztem, hogy a klubba lejáró fiatalok konfliktus megoldó készsége, valamint az agresszióhoz fűződő viszonya pozitívan változott a klubba történő lejárás hatására. Vagyis feltételeztem, hogy a klubba régebben járó fiatalok kevésbé agresszívak.

Bár a kapott eredmények hipotézisem helyességét sugallják, amennyiben a csak időnként, vagy ritkán klubba járók fele úgy véli, hogy verekedéssel rendezni lehet a problémákat, miközben a havonta, vagy sűrűbben járóknak csak harmada osztja ezt a véleményt, - feltehetőleg a kis elemszám miatt – ez a különbség nem szignifikáns, de szignifikancia-szint közeli ($p=0,06$).

H₇: Feltételeztem, hogy minél hosszabb ideje résztvevője egy fiatal az éjszakai pingpong klubnak, annál inkább elfogadja a klub szabályaihoz való igazodást.

Hasonlóképp az agresszivitáshoz, az adatok a hipotézis irányának helyességét jelzik, de a különbségek itt sem szignifikánsak. Amíg a ritkán, vagy csak időnként klubba járók negyede véli úgy, hogy érdemes megszegni a szabályokat, addig a legalább havonta vagy gyakrabban klubban lévőknek csak mintegy hetede gondolkodik hasonlóan.

H₈: A MÉSE program eredeti – amerikai – populációját alapul véve feltételeztem, hogy a klubba járó fiatalok nem szeretnek iskolába járni.

Ez a *hipotézisem sem állta meg a helyét*, hisz a fiatalok közel kétharmada (64,8%) nyilatkozott úgy, hogy igenis szeret iskolába járni. Talán nem meglepő, hogy a lányok valamivel jobban szeretik az iskolát, mint a fiúk, de ez a különbség nem szignifikáns. Az iskolát kedvelők elsősorban nem annyira az ismeretszerzési lehetőségek (bár ezt is megemlítették néhányan), hanem a barátok ottléte miatt kedvelik ezt az intézményt. Az iskolát nem szeretők leginkább a tanulást, annak unalmasságát hangsúlyozták.

A jelen vizsgálat legfontosabb következtetése, hogy ma, Magyarországon az éjszakai pingpong, az amerikai alapító és a hazai honosító szándékaival ellentétben, nem a leszakadó, veszélyeztetett rétegek családjából származó fiatalok bűnmegelőzését szolgálja elsődlegesen, hanem a középosztálybeli szülők gyermekeinek időtöltését, szórakozását.

Nagyrészt kvalifikált szülők, még iskoláskorú gyermekei látogatják a klubokat, akiknek egy jelentős része, saját elmondása szerint, otthon is lehetne a program ideje alatt.

Meglepő eredményt kaptam a kutatás során a klubba lejáró fiatalok motivációját illetően is. A felmérésből kiderült, hogy az éjszakai pingpong programon résztvevő fiatalok jelentős része nagyon jó anyagi körülmények között él. Felmerül tehát a kérdés, hogy ebben az esetben, mégis miért töltik az éjszakából fennmaradó szabadidejüket egy olyan helyen ezek a srácok, amelynek anyagi nívója messze alulmarad azokhoz a helyekhez képest, ahová jó pénzügyi lehetőségeik révén eljuthatnának? A válaszadás során egyértelműen kiderült, hogy a jó szó, az odafigyelés, az emberi hang, az étel, a közösségben történő elfogadás, alapvető szociális igények biztonságos helyen és módon történő kielégítése

felülírja a pénz hatalmát, az otthoni légkör „hideg” gazdagságát, ill. a személytelen jómódot. Nincs az az ember, akár gazdag, akár szegény, aki ne vágya arra, hogy meghallgassák, tolerálják, befogadják.

Az egészséges önértékeléshez szükséges elfogadás hiányát a fiatal rendszerint házon kívül, elsősorban a kortárs csoport által kínált megoldási módok segítségével kívánja pótolni. Ennek veszélyeit, a disszertáció első részében, a szakirodalmat felhasználva részletesen bemutattam. Éppen ezért, a kutatási eredményeket figyelembe véve elmondható, hogy az éjszakai pingpong programja primer prevenció jellegével fontos eszköz (*lehetne*) a gyermekvédelem kezében. A klub „beszipantja” azokat a fiatalokat, akik az éjszakában nem tudnak mit kezdeni magukkal. Azok a fiatalok, akik a MÉSE kínálta lehetőségekkel élnek, kisebb valószínűséggel fognak balhéra éhes bandákhoz csapódni, hiszen a klubban mindazt megkapják, amit az utcán csellengők nem. Mindamellett, hogy közösségteremtő tevékenysége révén pótolhatatlan szocializációs lehetőségeket is rejt magában.

Ismert, hogy a hátrányos helyzetű fiatalok számára kínált prevenció tevékenységek, általában nonprofit szervezetek keretén belül működnek, azonban működésük, nem tud megfelelő módon kiegyensúlyozott lenni. Ehhez nagymértéken hozzájárul az a tény, hogy a civil szféra esetleges anyagi támogatottsága, a társadalom, az ország, a világgazdasági helyzet lakmuszpapírja.

A kisvárosok, falvak fiataljainak egyre kevesebb értékes szabadidős elfoglaltság áll rendelkezésére. Szűkösek a lehetőségek a nagyvárosokban, megyeszékhelyeken is, azonban ez utóbbi településeken a civil kezdeményezéseknek támogatottsága jelentősebb, már csupán a lakosságszámból adódó adóbevételek, és a vállalkozások számának növekedése miatt is. A felmérésből kiderült, hogy a nagyvárosokban működő klubok kevesebb kényeszerű szünettel kell, hogy számoljanak, míg a kisebb települések programvezetői, többé-kevésbé, csak az állam által kiírt (nyertes) pályázatokon keresztül juthatnak anyagi forráshoz.

A Magyarországi Éjféli Pingpongbajnokság Egyesület által működtetett programok iránti kezdeti lelkesedés, odafigyelés és felkarolás, az évek folyamán ellankadt, fontosságuk semmibe veszett, népszerűségük csökkent.

Bár az alapító szándékával nem teljesen azonos helyzetű fiatalok látogatják a klubokat éjszakánként, mégis továbbra is nagy szükség van erre a programra. Nem feltételenül lesz huligán abból a fiatalból, akivel otthon nem törődnek, de nagy esélye van az elkallódásra. Azonban, akinek lehetősége van/lesz kapcsolódni az éjszakai pingpong programhoz, sokat pótolhat az otthoni hiányosságokból.

Véleményem szerint az éjszakai pingpong olyan hiánypótló szórakozási lehetőség, amelyet mindenképpen meg kell őrizni, támogatni kell, és értékeit továbbadni. Mindehhez azonban nélkülözhetetlen, hogy az egyesület minél több fórumon adjon hírt magáról, hogy akik ismerték és elfelejtették, azoknak újra eszébe jusson, akik pedig eddig nem találkoztak vele, azoknak új lehetőségként kínálja kortárscsoportra fókuszáló, egészséges, bűnözésmentes, sportolásközpontú szabadidős tevékenységet.

8. Összefoglalás

Jelen kutatás keretein belül a sport, mint a prevenció egyik lehetséges és hatékony jellemzőit, a Magyarországi Éjféli Sportegyesület által működtetett éjszakai pingpong program résztvevőinek kérdőíves felmérése során vizsgáltam.

A klub népszerűségét és hatékonyságát elsősorban odafigyelő légköre, elfogadó atmoszférája adja. A felmérés során világossá vált, hogy a program résztvevői nem a leszakadó rétegek, perifériára került családok, hanem a jobbmódú, kvalifikált, középosztálybeli szülők gyermekei közül kerülnek ki. Ezek a szülők pozitívan állnak a sportoláshoz, korábban ők maguk is sportoltak.

Meglepő eredményre jutottam a klubba lejárás motivációit illetően is. A válaszokból kiderült, hogy a lejáró fiatalok számára a klub, elsősorban biztonságot jelent, ételt, forró teát és emberi szót. Elgondolkodtató mindez annak ismeretében, hogy ezek a fiatalok, anyagi lehetőségeik révén színvonalasabb szórakozási lehetőségeket is találnának maguknak.

A kérdőívet kitöltők a klub pozitív hatásának tudják be, hogy nyitottabbak egymás felé, könnyebben létesítenek kapcsolatokat a körülöttük lévőkkel, és igazán tudnak örülni a másik sikerének.

A klub kínálta lehetőségek pótolhatatlan szocializációs és pedagógiai folyamatok elősegítését célozzák, amelyeknek legfontosabb szerepük a primer prevenció. Az éjszakai pingpong program résztvevői az utcai csellengés helyett elfogadást és egészséges, jó körülmények közötti, bűncselekményektől mentes sportolási lehetőségként választhatják a MÉSE által szervezett programokat.

9. SUMMARY

Within the frames of the present survey I examined sports as one of the possible and effective ways of prevention by the questionnaire survey of the participants of the night-time table-tennis program operated by the Hungarian Midnight Sports Association.

The popularity and effectiveness of the club is gained mainly by its attentive ambience and accepting atmosphere. In the course of the survey it became obvious that the participants of the program do not come from the breaking-off classes and the families living in the periphery but from the children of the better-off, qualified, middle class parents. These parents have a positive attitude to sports they used to do sports themselves.

I had a surprising result also on the motivation of attending the club. From the answers it turned out that the club firstly means security, warm food and a human word for the attending young. All these are to be considered knowing that these young could find a higher standard entertainment possibility due to their financial possibilities.

The participants filling in the questionnaire think that it is due to the positive effect of the club that they are more open towards each other, they can make contact more easily with the others around them and they can really be happy to the other person's success.

The possibilities offered by the club aim at the facilitation of irreplaceable socializational and pedagogical processes the most important role of which is prevention. The participants of the night-time table-tennis program choose the programs organized by MÉSE for being accepted, and for a healthy sporting possibility free of crime, conducted in good circumstances instead of hanging out in the streets.

10. FELHASZNÁLT IRODALOM

Acsai I, Majoross K. (2003) Konfliktuskezelési stratégiák felmérése a TF hallgatóinak körében, Poszter, MSTT Kongresszus, Szombathely: Magyar Sporttudományi Szemle, 3: 11.

Andorka R. Bevezetés a szociológiába. AULA Könyvkiadó, Budapest, 1995: 403.

Apor P. (2003): Véd a fizikai aktivitás. Magyar Orvos, 3: 35-36.

Aronson E. A társas lény. KJK – Kerszöv Jogi és Üzleti Kiadó Kft., Budapest, 2002: 52-86.

Aszmann A, Németh Á. Fiatalok egészségi állapota és egészségmagatartása. (A nemzetközi riport magyar adaptációja) Országos Tisztiorvosi Hivatal, Budapest, 2000: 8-14.

Babbie E. A társadalomtudományi kutatás gyakorlata. Balassi Kiadó, Budapest, 2003: 273-313.

Bagdy E. Családi szocializáció és személyiségzavarok. Nemzeti Tankönyvkiadó, Budapest, 1977: 11-56.

Bak J. (2004) A sport szerepe a gyermekek egészségtudatos magatartásában. Magyar Sporttudományi Szemle, 2/3: 39-42.

Baker J, Horton S. (2004): A review of primary and secondary influences on sport expertise. High Ability Studies, 15 (2): 211-228.

Ballai A. (2013) Lányok és lények. Magyar Nemzet, Sport Melléklet, Budapest, 02. 11. 3.

Barna M. (1994) A magyar gyermekek életmódja. Sportorvosi Szemle, 4: 201- 209.

- Báthory Z. Tanulók, iskolák, különbségek. Tankönyvkiadó, Budapest, 1992: 44-58.
- Báthory Z, Falus I. Pedagógiai lexikon. Keraban Könyvkiadó, Budapest, 1997: 582-586.
- Bauer B. A kulturális szemlélet spiráljai a magyar fiatalok kulturális és szabadidős szokásainak különbözőségei az ezredfordulón. In: Bauer Béla – Szabó Andrea (szerk.) Arctalan (?) nemzedék. Ifjúság 2000-2010 Tanulmánykötet. Nemzeti Család- és Szociálpolitikai Intézet, Budapest, 2011: 221-248.
- Biróné Nagy E, Jáki L. (1966) A testi nevelés szerepe a személyiség alakításában, Pedagógiai Szemle, 11: 974-984.
- Biróné Nagy E. Sportpedagógia. Kézikönyv a testnevelés és sport pedagógiai kérdéseinek tanulmányozásához. Dialóg Campus Kiadó, Budapest-Pécs, 2004: 65-90, 111-145.
- Bognár G, Nagykáldi Cs, Vadas Simóka N. (2005) Agresszió vagy asszertivitás? Magyar Edző, 1: 24.-27.
- Bognár J, Trzaskoma-Bicsérdiy G, Révész L, Géczi G. (2006) A szülők szerepe a sporttehetség gondozásában. Kalokagathia, 1-2: 86-95.
- Borsányi L. Hontalanok a hazájukban. Helikon Kiadó, Budapest, 2001: 131.
- Bugán A. Érték és viselkedés. Akadémiai Kiadó, Budapest, 1994: 19-33.
- Campbell R. Nehéz évek, Harmat Kiadó, Budapest, 1992: 21-28.
- Cheben D. (2002) A tanulók egészségének alapja. Iskolai testnevelés és sport, 11: 18-19.

Cote J. (1999): The influence of the family in the development of talent in sport. *The Sport Psychologist*, 13. 394-420.

Coubertin P. *Sportpedagógia*. Kovács Rezső, a fordító kiadása, Budapest, 1931: 29-54, 72-75.

d'Arripe-Longeville F, Fournier J, Dubois A. (1998): The perceived effectiveness of interactions between expert French judo coaches and female elite athletes. *The Sport Psychologist*, 12: 315-334.

Domszky A. *Gyermek- és ifjúságvédelmi alapvetés*. Főiskolai jegyzet, Budapest, 1999: 7-11.

Dudás G, Pápai J. (2002) Énkép és szociális énképek iskoláskorban. *Kalokagathia*, 1-2: 136-144.

Durkheim E. *Sociology and Philosophy*. The Free Press, New York, é.n.: 7-49.

Erikson, E. H. *Gyermekkor és társadalom*. Osiris, Budapest, 2002: 55.

Értelmező kéziszótár (szerk.: Juhász J. és mtsa) Akadémiai Könyvkiadó, Budapest, 1972: 333.

F. Várkonyi Zs. *Tanulom magam*. Studium Effektív Könyvkiadó, Budapest, 1999: 117.

Fábián R. Egészségkárosító magatartások a magyar fiatalok körében. In: Bauer B, Szabó A. (szerk.) *Arctalan (?) nemzedék. Ifjúság 2000-2010 Tanulmánykötet*. Nemzeti Család- és Szociálpolitikai Intézet, Budapest, 2011: 209-218.

Falus I. Bevezetés a pedagógiai kutatás módszereibe. Műszaki Könyvkiadó, Budapest, 2004: 171-234.

Farkas J. (2003) Edzés, pihenés, regeneráció... Magyar Edző, 3: 59-61.

Farkas M. (2011) Az anyák halogatják a gyerekvállalást. Magyar Nemzet, június 3. <http://www.kpe.hu/index.php?Cikk=163636> (letöltés 2014. május 13.)

Felvinczi K, Varga O. (szerk.) Jelentés a magyarországi kábítószerhelyzetről. Szociális és Munkaügyi Minisztérium szakmai kiadványsorozata, Budapest, 2009: 42-49.

Fohn M. Pubertáskorúak devianciájának megjelenési formái és azok kezelése. In: Kapocs I, Maár M, Szabadka P. (szerk.) Ifjú-kór, OKKER Kereskedelmi KFT. Budapest, é.n.:119-124.

Forward S. Mérgező szülők. Háttér Kiadó, Budapest, 2000: 75-77.

Földesiné Szabó Gy. A magyar sport átalakulása az 1989-1990-es rendszerváltozás után. In Földesiné Szabó Gy. (szerk.) A magyar sport szellemi körképe OTSH-MOB, Budapest, 1996: 13-52.

Földesiné Szabó Gy. Sport a változó világban, Bevezető tanulmány. In Földesiné Szabó Gy. (szerk.) Sportszociológiai tanulmánygyűjtemény. Sport Kiadó, Budapest, 1985: 7-24.

Földessy J. A szociálpolitika aktuális kérdései szociálpolitikai tervezés-szolgáltatásfejlesztés. In: Képzéssel a szociális hálóért. A megújulás dimenziói a segítő szakmában. Miskolci Családsegítő Szolgálat Regionális Módszt. Közp. és Gyermekjóléti Szolgálat M. Módszt. Közp. Miskolc, é.n: 55-59.

Fredricks JA, Eccles JS. Parental Influences on Youth Involvement in Sports. In: Weiss MR. (ed.) Development Sport and Exercise Psychology: A Lifespan Perspective. Fitness Information Technology Inc, Morgantown WV., 2004: 144-170.

Frenkl R. (1991): Az életmódváltás összehangolást igényel. Sportvezető, 7: 8-9.

Frenkl R. Az urbanizáció kihívása In. Aszmann A és mtsai (szerk.) Felsőoktatás, értelmiség, egészség, Magyar Egyetemi- Főiskolai Sportszövetség, Budapest, 1997: 6-14.

Freyer T. A rendvédelmi erők harca a futballhuliganizmus ellen Magyarországon – Ph.D. értekezés, TF, Budapest, 2004: 9-10.

Gábor K. Az ifjúság jövője és a globalizáció kihívásai. In: Jancsák Cs. (szerk.) Fiatalok a Kárpát-medencében. Mozaikok az ifjúság világáról. Belvedere, Szeged, 2009: 9-18.

Gáldi G. Sportszocializáció, egyetemi jegyzet- kézirat formában, Testnevelési Egyetem, Budapest, 2010: oldalszámzás nélkül.

Gerevich J, Bácskai E. (1994) Protektív és rizikó-preditorok a drogfogyasztás kialakulásában. Pszichiátria Hungarica, 3: 231-240.

Gombocz J. (2008) Sportolók nevelése. A pedagógia és a sportpedagógia alapkérdései. Magyar Edző, 3: 34-36.

Gombocz J. Sport és nevelés. Sportpedagógiai hatásrendszer. Szent György könyvek. 2010: 62-71, 117-121.

György P. Virtuális távolság, In: Nyiri K. (szerk.) Mobilközösség-mobilmegismerés, T Mobil, Budapest, 2004: 27 – 41.

Harmison, JR. (2006): Peak performance in sport: identifying ideal performance states and developing athletes' psychological skills. *Professional Psychology: Research and Practice*, 37 (3): 231-245.

Harsányi L. (1997): Prevenció, rekreáció, rehabilitáció. *Egészségnevelés*, 38: 194-198.

Hellstedt JC. (1987): The coach-parent-athlete relation. *The Sport Psychologist*, 1:150-161.

HírPong (2008) VIII. évfolyam, március tavaszi sz. 4-7, november téli sz.:4-5-6.

Horváth-Szabó K, Vigassyné Dezsényi K. Az agresszió kezelése. Szociális és Családügyi Minisztérium, Budapest, 2001: 19-26.

Horváth-Szabó K. Lélekvilág. In: Horváth-Szabó K, (szerk.) Az önértékelés és a büntudat kapcsolata. Pázmány P. Kat. Egy. BTK, Piliscsaba, 1998: 137-142.

Jowett S. (2006): Interpersonal and structural features of greek coach-athlete dyads performing in individual sports. *Journal of Applied Sport Psychology*, 18: 67-82.

Kamm RL. (1998): A developmental and psychoeducational approach to reducing conflict and abuse in Little League and youth sports. *Child and Adolescent Psychiatric Clinics of North America*, 7: 889-919.

Kárpáti K. Az aranyérem két oldala. Budapest Sportkönyvtár, Budapest, 1962: 75-84.

Keresztes N, Pluhár Zs, Pikó B. (2003) Fizikai aktivitás gyakorisága és sportolási szokások általános iskolások körében. *Magyar Sporttudományi Szemle*, 4: 43-47.

Kis J, Gombocz J. (1974) Testi nevelés – egészség- stressz. Testneveléstudomány, 1-2: 19-28.

Kiss I. (1999) Drog-deviancia-dopping és sport. Szervenélybetegségek. 6: 440-450.

Kopp M, Skrabski Á. A támogató család, mint a pozitív életminőség alapja In: Kopp M. (szerk.) A magyar népesség életminősége az ezredfordulón. Semmelweis Kiadó, Budapest, 2006: 220-232

Kopp M. (1999/a) A mentálhigiénés megelőzés alapelvei. Népegészségügy, 2: 4-19.

Kopp M. (1999/b) A magatartásorvoslás helye és jelentősége az orvostudomány területén. Orvosi Hetilap, 5: 227-234.

Kormosné Acsai I. (2008) Felsőoktatásban tanulók mentálhigiénés gondozásának fontossága. Kalokagathia, 46: 2-3.

Kormosné Acsai I. Az egyetemi diáktanácsadás pedagógiai és pszichológiai tapasztalatai – egy működő gyakorlat elemzése (doktori értekezés) Semmelweis Egyetem Testnevelési és Sporttudományi Kar, Budapest, 2007: 18-27.

Kovács K. Környezetvédelem és életmód alakítása az egészség szolgálatában. In: Papp G, Vass M, Soós I. (szerk.) Sportszociológiai szöveggyűjtemény 2. kötet. Janus Pannonius Tudományegyetem, Pécs, 1995: 71-76.

Kulcsár K. A mindennapi élet és az életmód. In: Papp G, Vass M, Soós I. (szerk.) Sportszociológia Szöveggyűjtemény, 1. kötet, Janus Pannonius Tudományegyetem, Pécs, 1995: 257-271.

Laki L, Szabó A. Szempontok az ifjúsági folyamatok értelmezéséhez. In Bauer B, Szabó A. (szerk.) Arctalan (?) nemzedék. Ifjúság 2000-2010 Tanulmánykötet. Nemzeti Család- és Szociálpolitikai Intézet, Budapest, 2011: 13-24.

Laki L. A szabadidősport néhány időszerű kérdése. Magyar Szabadidősport Szövetség Tudományos Titkárság, Budapest, 1991: 3-22.

Lénárt K, Rácz A. Javítóintézet, család, gyermekvédelem. In: Papházi T. (szerk.) A javítóintézeti nevelés, mint támogató intézmény dezintegrációs hatásai, Kapocs könyvek, Nemzeti Család és Szociálpolitikai Intézet, Budapest, 2004: 61-116.

Lubans DR, Plotnikoff RC, Lubans NJ. (2012) A systematic review of the impact of physical activity programmes on social and emotional well-being in at-risk youth. *Child and Adolescent Mental Health*, 17: 2-13.

Makai É. Szétszakadt és meg nem font hálók. OKKER Kiadó, Budapest, 2000: 46-48, 118-132.

Markland D. (1999): Self-determination moderates the effects of perceived competence on intrinsic motivation in an exercise setting. *Journal of Sport and Exercise Psychology*, 21: 348-367.

Martos É. (1997) Testezés jelentősége gyermek és serdülőkorban. *Sportorvosi Szemle*, 1: 5-20.

McCaffrey N, Orlick T. (1989): Mental factors related to excellence among top professional golfers. *International Journal of Sport Psychology*, 20: 251-279.

Merton RK. Társadalomelmélet és társadalmi struktúra. Osiris Könyvkiadó, Budapest, 2002: 212-251.

Mészáros J, Simon T. Egészségnevelés, Nemzeti Tankönyvkiadó, Budapest, 1994: 23-49.

Morel Gy. Szociológia OMC Bécs 1989: 86-89

Morris T. (2000) Psychological characteristics and talent identification in soccer. *Journal of Sports Sciences*, 9: 713-727.

Nádori L. (1990) A sport válsága. *Testnevelés és sporttudomány*, 3-4: 97-101.

Neuliger Á. (2009) A szabadidősport iránti érdeklődés Magyarországon - motivációk. *Magyar Sporttudományi Szemle*, 37: 25-27.

Ntoumanis N. (2002) Motivational Clusters in a Sample of British Physical Education Classes. *Psychology of Sport and Exercise*, 3: 169-196.

Perényi Sz. (2011): Sportolási szokások – sportolási esélyek és változástrendek. In: Bauer B, Szabó A. (szerk.) *Arctalan (?) nemzedék. Ifjúság 2000-2010 Tanulmánykötet*. Nemzeti Család- és Szociálpolitikai Intézet, Budapest, 2011: 159-184.

Pikó B. A fiatalkori problémaviselkedés szindróma magatartás-epidemiológiai vonatkozásai és a mentálhigiénés megelőzés lehetőségei. *Psychiat Hung* 2003, 18 (4): 208-216

Pikó B. *Egészségpszichológia*. Új Mandátum Könyvkiadó, Budapest, 2002: 41-44

Rees CR, Miracle AW. Education and Sports. In: Coakley J, Dunning E. (ed.) *Handbook of Sports Studies*. Sage Publications. London, 2000: 234 – 252.

Rock P. Crime and Deviance In: Outhwaite W, Bottomore T. (eds.) Twentieth-Century Social thought Basil Blackwell Publ. Oxford, 1994: 119-123.

Schiller J. Sportszociológia néhány kérdése. Sport Kiadó, Budapest, 1978: 24-33.

Schneider R. Szenvedély, Betegség : Információk az alkohol- és gyógyszer-függőségről érintettek, hozzátartozók és érdeklődők számára (ford. Vaik Dóra, Frankó András) Magyar Karitás Szennvedélybetegsegítő Szolgalat, Budapest, 1998: 11-17.

Simon T. (2006) Az egészségérték-gazdálkodás kialakítása, mint elsődleges egészségfejlesztési feladat. Egészségfejlesztés, 1-2: 2.

Singer RN, Orbach I. (1999): Persistence, excellence, and fulfillment. In: Lidor R, Bar-Eli M. (eds): Sport psychology: linking theory and practice. Bookcrafters, Morgantown: 165-192.

Smilkstein G. (1980): Psychological trauma in children and youth in competitive sport. The Journal of Family Practice, 10: 735-741.

Soós I. (2002) A sportpedagógia, mint prevenció eszköz a fiatalok egészségnevelésében. Kalokagathia, 1-2: 130-135.

Szabó J. Futballhuliganizmus. PolgArt Könyvkiadó Kft., Budapest, 2003: 164-184, 336-374.

Szokolszky Á. Kutatómunka a pszichológiában. Osiris Kiadó Kft, Budapest, 2004: 96-118.

Szöllősi G. A gyermekjóléti alapellátások szakpolitikai kérdései. In: Szöllősi Gábor (szerk.) Gyermekjóléti Alapellátás. Nemzeti Család és Szociálpolitikai Intézet, Budapest, 2004: 155-214.

Takács F. A testnevelés és életmód szociológiai megközelítése. TF. Közlemények (3. melléklete), Budapest, 1989: 3-29.

Teleki B. A kezelhető gyerek. Korda Könyvkiadó, Kecskemét, 2000. 28, 33, 45.

Theeboom M, De Knop M., Weiss MR. (1995): Motivational climate, psychological responses and motor skill development in children's sport: a field based intervention study. *Journal of Sport and Exercise Psychology*, 17: 291-315.

Tompa A. Népegészségügyi ismeretek. Semmelweis Kiadó, Budapest, 2008: 302-304.

Turi E. (1999): Gondolatok az „Egészségesen felnőni” programhoz. *Testnevelés*, 26: 5.

Vajda Zs. Embergyerek – Gyerekember. Göncöl Kiadó Kft, Budapest, é.n.: 28-30, 128-131.

Vandermeersch V. (1978): Violence in Sport. *International Sport*, 2:16.

Veczkó J. A gyermekvédelem pszichológiai alapjai. Tankönyvkiadó, Budapest, 1990: 214-217.

Veczkó J. A tanulók iskolához való viszonyának pszichológiai vizsgálata. Ifjúság és pszichológia. Akadémia Kiadó, Budapest, 1975: 75-85.

Vingender I. Droghasználat a sportban. A sport protektív és predikatív faktorai, Semmelweis Egyetem Egészségügyi Főiskolai Kar, Budapest, 2002: 3-17.

Volentics A. Gyermekvédelem és reszocializáció. Nemzedékek tudása Tankönyvkiadó, Budapest, 1996: 85-93.

Wagner F. (1995) Marihuána és hasis. Testnevelés és Sporttudomány, 4: 35-39.

Weiss MR. Developmental Sport and Exercise Psychology: A Lifespan Perspectiv. Fitness Information Technology Inc, Morgantown, WV. 2004: 143-170.

Winn M. Gyerekek gyermekkor nélkül. Gondolat Kiadó, Budapest, 1990: 63-64.

Zsolnai J, Zsolnai L. Mi a baj a pedagógiával? Tankönyvkiadó, Budapest, 1987: 134-136

www.amblp.com - Association of Midnight Basketball Lague Programs, Inc. (Utolsó hozzáférés: 2011. 12.15.)

www.amblp.com. Handbook of Midnight Basketball Program, 3. oldal. (Utolsó hozzáférés 2013. március 20.)

<http://eduline.hu/cimke/legjobb+k%C3%B6z%C3%A9piskol%C3%A1k> (Utolsó hozzáférés 2013. március 20.)

http://www.ksh.hu/docs/hun/xstadat/xstadat_eves/i_wde001b.html (Utolsó hozzáférés 2013. május 10.)

<http://www.szavazo.hu/Publicisztika/media/televizios%20eroszak.html> (Utolsó hozzáférés 2013. január 24.)

www.tesztplussz.hu/sportnemzet-vagyunk (Utolsó hozzáférés 2012. október, 28.)

<http://bruxinfo.hu/cikk/20070712-az-eu-eloszor-kap-hataskoroket-a-sportban.html> (Utolsó hozzáférés 2013.03.20)

<http://palyazatmenedzser.hu/2012/06/28/hatranynos-helyzetu-gyermekek-es-csaladok-tarsadalmi-reintegraciojanak-tamogatasa-az-okumenikus-segelyszervezt-tandem-fejlesztési-alap-palyazati-programja>, (Utolsó hozzáférés: 2013. január 29.)

www.fiatalokeruopaban.hu (Utolsó hozzáférés: 2013. január 29.)

http://www.ksh.hu/docs/hun/xstadat/xstadat_eves/i_wde001b.html (Utolsó hozzáférés 2012. december 19.)

11. A DISSZERTÁCIÓ TÉMÁJÁBAN MEGJELENT PUBLIKÁCIÓK JEGYZÉKE

Törökné Sztankovics Ágnes (2007) A sport mint a prevenció egyik lehetséges eszköze. Kalokagathia, 1 – 2: 125-131.

Sztankovics Ágnes (2012) Éjszakai pingpongklubok a gyermekvédelem tükrében. Egészségfejlesztés, 4: 16-22.

Sztankovics Ágnes (2012) Éjszakai pingpong és gyermekvédelem- Egy felmérés eredményei. Embertárs, 4: 373-384.

Ágnes Sztankovics The Preventive Possibilities of Midnight Table Tennis. European Journal of Mental Health 2013/1: 102-111

Ágnes Sztankovics (2013) Sport and Parish: Some Preliminary Considerations for the Use of Midnight Table Tennis in Pastoral Work. Studia Universitas Babes-Bolyai, Theologia Catholica Latina, 1:127 – 146

12. KÖSZÖNETNYILVÁNÍTÁS

Köszönettel tartozom Dr. Gombocz János professzor úrnak témavezetői munkájáért, szakmai támogatásáért, javaslataiért, amelyekkel segítségemre volt dolgozatom elkészítésében.

Köszönöm Dr. Horváth-Szabó Katalin professzor asszony támogatását, a doktori program elvégzésére irányuló buzdításait, észrevételeit, témafelvetését.

Köszönöm a megyei gyámhivatalok szakmai együttműködését, különösképpen Gaál Ildikónak, Dr. Nyitrai Zsuzsának, Kiss Ágnesnek és Kádas Istvánnak.

Köszönettel tartozom Dr. Nyitrai Ágnesnek, aki alaposan átgondolt előopponensi véleményével és javaslataival hozzájárult a dolgozat végső formájának kialakításához.

Külön köszönet illeti Dr. Hegedűs Ritát jó tanácsaiért.

Köszönöm a klubvezetők és a felmérésben résztvevő fiatalok kooperáló készségét, valamint azt, hogy lehetőséget biztosítottak a kutatásom elvégzésére.

Köszönet Icukának, valamint a könyvtárosoknak, Anikónak és Anitának segítőkészségükért és szakmai felkészültségükért.

Köszönöm Vidá Balázsnak, az angol fordításokban nyújtott segítséget.

Köszönöm Olvasztóné Balogh Zsuzsa *m*inden szakmai és emberi segítségét.

Köszönöm Sávai Anikónak a kérdőívek sokszorosításában történő részvételét, Tóth Ágnesnek *ped*ig, munkáját, az adatrögzítéssel kapcsolatosan.

Köszönöm családom, kisgyermekeim türelmét, szüleim támogató hozzájárulását.

14. MELLÉKLETEK

1. Melléklet

A kutatásban használt fogalmak meghatározása

A kutatás során alkalmazott kifejezések könnyebb érthetősége és átláthatósága miatt tartottam fontosnak, hogy a kulcsfogalmak önálló fejezetben kapjanak helyet.

Prevenció

Bajt, betegséget elhárító megelőzés. (Juhász és mtsai (1982) hivatkozva Harsányi (1997, 194.)

Deviancia

Andorka szerint a deviancia az általános társadalmi normáktól való eltérés, azokra használják, akik normaszegő viselkedést tanúsítanak. „Azt a normaszegő viselkedést tekintjük deviáns viselkedésnek, amely az egyén és a társadalom számára káros vagy súlyosan káros” (1995, 403).

Durkheim (é.n.): a devianciát a régi értékek devalválódásának tekinti, és számára ez egyben rendnélküliséget is jelent, anomia, a – nomos rendnélküliség, mivel új értékek még nem kerültek a régiek helyére.

Rock (1994) szerint, a deviancia a társadalom sötét oldala, amely támogatja a társadalmi rendet.

Drogok

„Olyan anyagokat nevezünk drogoknak, amelyek közvetlenül hatnak a központi idegrendszerre, megváltoztatva annak funkcióit, megváltoztatva a pszichikai állapotot”

(Schneider, 1998).

„Kábítószeres azok az anyagok, amelyek egyszeri használat mellett is bódulatkeltésre, ... megváltozott magatartás előidézésére alkalmasak, ismételt használatra ösztönöznek, a hozzászokás veszélyét rejtik magukba, tartós használatuk a lelki és testi

egészségre ártalmas. A későbbi függők leginkább elhanyagolt érzelmű tizenévesek közül kerülnek ki.”

Egészség

Teljes fizikai, szellemi és társadalmi jólét állapota, nem csupán a betegség, alkati gyengeség és fogyatékoság hiánya. Az egészség a mindennapi élet eszköze (Soós, 2002, 130).

Gyermekvédelem- Gyermekvédelmi rendszer

A gyermekvédelmi rendszer elsődleges feladata, hogy megvédje a gyermekeket a veszélyeztetettségétől, valamint, problémáiknak megszüntetésén túl gondoskodjon alapvető szükségleteik kielégítéséről, szükség esetén befolyásolja családjuk működését. A mai gyermekvédelem a klasszikus gyermekvédelmi problémák kezelésével, a jóléti ellátások nyújtásával vesz részt a gyermekek szükségletkielégítésében (Szöllősi Gábor, 2004).

Nevelés

Az emberi erőforrásokat termelő folyamatok egyike. A társadalmilag releváns egyéni képességek intenzív fejlesztése (Pedagógiai lexikon, 1997).

Sportpedagógia

„Tágabb értelemben a sportpedagógia: a sporttudomány egy sajátos, pedagógiai aspektusa, nézőpontja..... Szűkebb értelmezésben a sportpedagógia: a sporttudomány önálló rész-(szub) diszciplinája. Pedagógiai jellegénél fogva határtudomány a sporttudomány és a neveléstudomány között.” (Biróné, 2004)

Szabadidős sporttevékenység

Olyan tevékenységet tekintünk szabadidős sporttevékenységnek, amelyet az egyén saját döntése alapján választ, e tevékenységet megfelelő fizikai aktivitás jellemzi, és szabadidejében több-kevesebb rendszerességgel űzi.

Szenvedélybetegség

„Nemegyszer a szenvedélyt a bűn, a bűnös vágy értelemben használják. A bűnösség érzése ma is belehallható, ha valaki szenvedélyről beszél. Szinte valamennyi emberi tevékenység válhat szenvedéllyé, azonban a szenvedély szót, vagy a függést akkor használjuk, amikor egy viselkedés együtt jár a személyes szabadság elvesztésével, amikor az ember nem tud többé helyes, kiegyensúlyozott döntést hozni” (Schneider, 1998, 14).

Szocializáció

A pszichológia és a szociológia közös alapfogalma, amely a gyermeki fejlődést elsősorban a társas-szociális környezetből származó hatások termékének tekinti. (Pedagógiai lexikon, 1997)

2. Melléklet

Kérdőív

Kedves Ifjú Sportoló!

Ebben a szakmai tanulmányhoz készülő kérdőívben azt vizsgálom, hogy a sport milyen hatást gyakorolhat a nevelésre, önértékelésre. A kérdőív kitöltése kb. 15 percet vesz igénybe. Ha bármilyen kérdésed, megjegyzésed van, azt a kérdőív végén biztosított helyre írd le.

Idődet és gondolataidat előre is köszönöm.

Tné Sztankovics Ágnes

A megfelelő válaszok mellett lévő kockát jelöld meg, illetve a szöveges részt töltsd ki!

1. Nemed fiú lány

2. Születési évéd .....

3. Milyen iskolába jársz? általános iskola

4. osztályos gimnázium vagy szakközépiskola

6. osztályos gimnázium

8. osztályos gimnázium

szakmunkásképző vagy szakiskola

főiskola, egyetem

már nem járok iskolába

4. Hányadik osztályba/évfolyamba jársz? .....

5. Szeretsz iskolába járni? Igen (folytasd a 6. kérdéssel!)

Nem (ugorj a 7. kérdéshez!)

6. Ha igen, Miért szeretsz iskolába járni?

.....
.....
.....
.....
.....

7. Ha nem, miért nem szeretsz iskolába járni?

.....
.....
.....
.....
.....

8. Kedvenc időtöltésed? (Több választ is megjelölhetsz.)

- Focizás, vagy egyéb sportolás (nevezd meg:.....)
- Kirándulás
- Haverokkal bulizás
- Olvasás
- Moziba-járás színházba-járás
- Számítógépezés
- Egyéb .....

9. Édesanyád/nevelőanyád legmagasabb iskolai végzettsége:

- be nem fejezett általános iskola
- befejezett általános iskola
- szakmunkásképző, szakiskola
- szakközépiskola
- gimnázium
- főiskola/egyetem
- nem tudom

10. Édesapád/nevelőapád legmagasabb iskolai végzettsége

- be nem fejezett általános iskola
- befejezett általános iskola
- szakmunkásképző, szakiskola
- szakközépiskola
- gimnázium
- főiskola/egyetem
- nem tudom

11. Együtt laksz a szüleiddel? Igen Nem

12. Ha nem, kivel élsz? .....

13. Tudják a szüleid, hogy idejársz a klubba? Igen Nem

14. Ha tudják, örülnek neki? Igen Nem

15. Hányan vagytok testvérek (veled együtt)? .....

16. Hányadik gyermek vagy a családban? .....

17. Milyen lakásban laktok?

Szoba-konyhás lakás

Kétszobás lakás

Három- vagy annál több szobás lakás

18. Hányan laktok ebben a lakásban együtt? ..... fő

19. Van autótok?

Van Nincs

20. Szüleidnek most van munkahelye?

Egyiknek van

Mindkettőnek van

Egyiknek sincs

21. Volt olyan hosszabb időszak, hogy szüleidnek nem volt munkahelye?

Nem volt ilyen időszak

Egyik szülőm esetében volt ilyen időszak

Mindkét szülőm esetében volt ilyen időszak, de nem azonos időben

Mindkét szülőm esetében volt ilyen időszak, ráadásul egyszerre.

22. Szoktatok nyaralni menni?

Igen

Nem

23. Ha igen hová?

Belföldre

Külföldre

24. Mióta jársz ide a klubba?

Most vagyok itt először

Néhány hete

Néhány hónapja

Féléve

Egy éve

Évek óta

25. Szeretsz ide járni a klubba?

Igen

Nem

26. Ha igen, miért szeretsz ide járni? (Többet is bejelölhetsz)

Biztonságban vagyok

Meleg van

Kapok enni

A barátok, haverok is idejárnak

Jó a légkör

Mert itt meghallgatnak

A sportolás miatt

27. Kitől tudtad meg, hogy létezik ez a klub?

.....
.....
.....
.....
.....

28. Mennyi időt töltesz itt?

- Minden héten eljövök
- Havonta legalább kétszer eljövök
- Havonta legalább egyszer itt vagyok
- Időnként benézek

29. A szüleid most sportolnak-e?

- Igen
- Nem
- Nem tudom

30. A szüleid valamikor sportoltak-e?

- Igen
- Nem
- Nem tudom

31. Testvére(i)d lejár(nak) a klubba?

- Igen
- Nem
- Nincs testvérem

32. Mit csinálnál szabadidődben, ha nem lenne ez a lehetőség? (Több választ is megjelölhetsz.)

- Otthon lennék
- Bárhol, csak nem otthon
- Diszkóba mennék
- Barátokkal/haverokkal lennék máshol
- Egyéb (nevezd meg) -----

33. Hány barátod van? ..... fő

34. Ha van, a legjobb barátodat hány éve ismered? -----

35. Ha van, a második legjobb barátod hány éve ismered?-----

36. Ha van, a harmadik legjobb barátod hány éve ismered?-----

37. Te mit szoktál csinálni, ha felbosszantanak? (Több választ is megjelölhetsz.)

- Elhallgatok
- Kiabálok
- Verekszem
- Otthagynom azt, aki felbosszantott
- Egyéb, (nevezd meg).....

38. Mit válaszoltál volna erre a kérdésre, egy évvel ezelőtt?

.....

.....

.....

.....

39. Szerinted verekedéssel meg lehet oldani egy problémát?

- Igen
- Nem

40. Miért?

.....

.....

.....

.....

41. Te szoktál verekedni? Igen Nem

42. Mit gondoltál erről egy évvel ezelőtt?

.....

.....

.....

.....

43. Szerinted mi a fontosabb?

- maga a játék
- a győzelem?

44. Mit gondoltál erről egy évvel ezelőtt?

.....

.....

.....

.....

45. Vannak barátaid itt a klubban? Vannak Nincsenek

46. Kiket tekintesz barátodnak? (Többet is megjelölhetsz.)

- Akivel együtt lehet bulizni
- Akivel hasonló a gondolkodásunk
- Aki megőrzi a titkaimat
- Akivel őszinte lehetek
- Aki őszintén megmondja véleményét rólam
- Akivel jól lehet beszélgetni
- Aki segít, ha bajban vagyok

47. Vannak szabályok itt a klubban? Vannak Nincsenek

48. Ha vannak, akkor melyek számodra a legfontosabbak?

.....

.....

.....

.....

.....

49. Mi történik, ha valaki megszegi a klub szabályait?

.....

.....

.....

.....

50. Érdemes megszegni a szabályokat? Igen Nem
Miért?

.....

.....

.....

.....

51. Mit gondolsz, változtál azóta, hogy lejársz a klubba? Ha igen, miben? (Többet is megjelölhetsz.)

- Jobb lett az időbeosztásom
- Több barátom lett
- Könnyebben ismerkedem másokkal
- Jobban elfogadom magamat
- Jobban vállalom a versenyzést, kihívásokat
- Elfogadóbb lettem másokkal szemben
- Könnyebben elfogadom a szabályokat
- Úgy érzem, ügyesebb lettem, mint korábban voltam
- Úgy érzem, jobban el tudom viselni a vereséget
- Ószintébben tudok örülni a másik sikerének
- Egyéb (nevezd meg): .....

.....
.....

(A kérdőív a következő oldalon folytatódik.)

Mennyire értesz egyet az alábbi állításokkal, mennyire tartod azokat magadra nézve igaznak? Minden kérdés esetén karikázd be a válaszodnak megfelelő számot!

	Egyáltalán nem értek egyet (1)	Nem értek egyet (2)	Egyet- értek (3)	Teljesen egyet- értek (4)
Úgy érzem, értékes ember vagyok, legalábbis másokhoz képest.	1	2	3	4
Úgy érzem, sok jó tulajdonságom van.	1	2	3	4
Mindent egybevetve hajlamos vagyok arra, hogy tehetségtelen, sikertelen embernek tartsam magamat.	1	2	3	4
Képes vagyok olyan jól csinálni a dolgokat, mint mások.	1	2	3	4
Úgy érzem, nem sok dologra lehetek büszke.	1	2	3	4
Jó véleménnyel vagyok magamról.	1	2	3	4
Mindent fontolóra véve, elégedett vagyok magammal.	1	2	3	4
Bárcsak jobban tudnám magamat tisztelni.	1	2	3	4
Időnként értéktelennek érzem magam.	1	2	3	4
Néha azt gondolom, hogy semmiben sem vagyok jó.	1	2	3	4

Megjegyzés, javaslat:

.....
.....
.....

Ezen a lapon 18 értéket találsz ábécésorrendben feltüntetve. Rendezd ezeket olyan sorrendbe, amely kifejezi fontosságuk sorrendjét számodra, ahogyan ezek az elvek az életed irányítják. Figyelmesen tanulmányozd át a listát, és keresd ki azt az értéket, amely a legfontosabb számodra, írd a mellette lévő üres oszlop megfelelő kockájába egy 1-et. Ezután válaszd ki a számodra másodsorban legfontosabb értéket, írd melléje 2-et. Állapítsd meg ezután a 3., 4., ... stb. legfontosabb értéket, így határozd meg az összes érték fontossági sorrendjét. A számodra legkevésbé fontos érték mellé a 18-as szám kerüljön.

Belső harmónia (belső konfliktusok nélküli lét)	
Béke (konfliktus, háború nélküli világ)	
Boldogság (megelégedettség)	
Bölcsesség (az élet megértése)	
Családi biztonság (szeretett személyek gyámolítása)	
Egyenlőség (testvériség, egyenlő lehetőségek mindenki számára)	
Élvezetek (örömteli, komótos élet)	
Érett szerelem (meghitt szexuális és szellemi kapcsolat)	
Igaz barátság (hű társak)	
Izgalmas élet (ösztönző, aktív élet)	
Kényelmes élet (sikeres élet)	
Nemzeti biztonság (támadással szembeni védelem)	
Önbecsülés (önmagunk elismerése)	
Sikeres megvalósítás érzése (maradandó létrehozása)	
Szabadság (független, szabad választás)	
Szépség (a természet és a művészet szépsége)	
Társadalmi tekintély (elismerés, csodálat)	
Üdvözülés (megváltott, örök élet)	

A következőkben 18 különböző tulajdonságot kell fontossági sorrendbe rendezni!

A módszer ugyanaz, mint az előző lapon az értékeknél. Figyelmesen tanulmányozd át a listát, és keresd ki azt a tulajdonságot, amely a legfontosabb a számodra, és írd a mellette lévő üres oszlop megfelelő kockájába egy 1-est. Állapítsd meg ezután a 2., 3. stb. legfontosabb tulajdonságot, így határozd meg az összes tulajdonság fontossági sorrendjét.

Bátor (kiáll a meggyőződéséért)	
Becsületos (őszinte, igaz)	
Derűs (nyíltszívű, örömteli)	
Elnéző (hajlandó megbocsátani másoknak)	
Engedelmes (kötelességtudó, tiszteletteljes)	
Eredményes (hozzaértő, hatékony)	
Fantáziadús (merész, alkotó)	
Fegyelmezett (mértéktartó, önuralommal rendelkező)	
Független (önálló, magabiztos)	
Logikus (következetes, racionális)	
Megbízható (felelősségtudó, szavahihető)	
Segítőkész (a többiek jólétéért fáradozó)	
Szellemi-intellektuális (intelligens, gondolkodó)	
Szeretettel (érzelmes, gyengéd)	
Széles látókörű (nyitott gondolkodású)	
Tiszta (rendes, gondos)	
Törekvő (keményen dolgozó, ambiciózus)	
Udvarias (előzékeny, jól nevelt)	

3. Melléklet

A gazdasági index számításának módja:

Iskolai végzettség: a csak szakmunkás bizonyítvánnyal, vagy még azzal sem rendelkező szülő 0 pontot, a szakközépiskolai vagy gimnáziumi érettségivel rendelkező 1 pontot, az egyetemi vagy főiskolai végzettséggel rendelkező pedig 2 pontot kapott.

Lakás típusa: A kérdőív eredeti kategóriáinak megfelelően a szoba-konyhás lakás 1 pontot, a kétszobás 2-t, a három, vagy annál többszobás lakás 3 pontot ért.

Autó birtoklása: Ha volt autójuk, az 1 pontot jelentett az indexben, ha nem, akkor – értelemszerűen – 0 pontot kapott az illető.

Nyaralás: Ha nem nyaralt a válaszadó, 0 pontot kapott, ha idehaza nyaralt, akkor 1 pontot, ha idehaza és külföldön, akkor 2 pontot, ha pedig külföldön nyaralt a család, akkor 3 pontot kaptak ezért az indexben.

A legnagyobb elérhető érték 11 pont volt. A pontok alapján három kategória került kialakításra: alacsony (1-4), közepes (5-7), és magas (8-11) társadalmi-gazdasági kategóriák.